

เรื่องเบ็ดเตล็ด

ของ

เสฐียรโกเศศ - นาคะประทีป

พิมพ์แจก

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระยาประชากรกิจวิจารณ์ (โฮ อมาตยกุล)

ณ เมรุวัดไตรมิตรวิทยาราม

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๗๕

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาประชากรกิจวิจารณ์
(โอ อมาตยกุล) นี้ มีคำวิจารณ์พื้หน่งส้อแจกให้เป็นกุศลส่วน
หน่งทเจ้าภาพและบุตรธิดาฟังบำเพ็ญสนองได้ ก็มาเล็งเห็นว่า
บรรดาเรื่องเบ็ดเตล็ดของ “เสวยรโกลเศส-นาคะประทีป” เป็น
เรื่องมีประโยชน์อย่างมาก อ่านแล้วได้ทั้งความเพลิดเพลินและ
ความเป็นพหูสูต ถึงจะมสังละอน์พรรณละน้อขกเป็นความรู่ทหา
ยาก ก็ว่าจะประมวลเป็นเรื่องขึ้นมาได้ ใช้เวลาค่นคว่ำมีไว้วัน
สองวัน อนงเรื่องต่าง ๆ เหล่านี แม้จะได้เคยพมพกันมาบ้าง
แล้ว บมงเรื่องก็ยังมีสุ้แพร่หลายนัก บ้างก็ย้ายแยกแตกถันอยู่
คนละทิศละทาง จึงได้นำความเห็นเรื่องจะพมพหน่งส้อไปเรียน
ปรึกษา และขออนุญาตจากท่านเจ้าของเรื่อง ๆ ก็ได้มีความกรุณา
ดูนกันเองยินดีอนุมัติ ก็บียงช่วยคัดเลือถเรื่องต่าง ๆ ให้จนได้
ลักษณะและขนาดสมความตั้งใจทุกประการ พระคุณทั้งนี้ เจ้า
ภาพและบุตรธิดาจะขอรำลึกถอยอยู่เสมอ ด้วยเดชะกุศลเจตนา
ร่วมกัน ครองน ขอจงประสิทธิ์อานิสสงส์ สังควงวิญญูถนของ
พระยาประชากรกิจวิจารณ์ ให้รุ่งเรืองเป็นสุขสวัสดิ์ในภพโน้น
เทอญ.

เจ้าภาพและบุตรธิดา

ประวัติ

มหาอำมาตย์ตรี พระยาประชากรกิจวิจารณ์

(โอ อมาตยกูล)

ท.ช.,ท.ม.,ท.จ.,ว.จ.พ.

มหาอำมาตย์ตรี พระยาประชากรกิจวิจารณ์ เป็นบุตรพระ
ยาเพชรพิชัย (เจิม อมาตยกูล) และเกิด ณ วัน ๔๗๘ ปีจอ

ช.ศ. ๑๒๓๖ ตรงกับวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๗ ที่ตำบล
พานุรัต ริมที่ทำการกรมไปรษณีย์ ๑ จังหวัดพระนคร

พระยาประชากรกิจวิจารณ์ ได้เข้าเรียนหนังสือภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษยังสำนักโรงเรียนอัสสัมชัญ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘ ได้
เล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนนั้นเป็นเวลา ๖ ปีเศษ สอบไล่ได้วิชาภาษา
อังกฤษชั้น ๔ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนในสมัยนั้น เมื่อ
เรียนจบหลักสูตรแล้วจึงได้ลาออกจากโรงเรียนไปเข้าเรียนวิชาเพิ่ม
เติมที่โรงเรียนสุนันทาลัย อีก ๔ ปี รวมเวลาเล่าเรียน ๑๐ ปีเศษ
และมีความรู้ในวิชาช่างและวิชาอื่น ๆ บางอย่างอีกด้วย.

ตำแหน่ง เริ่มเข้ารับราชการในตำแหน่ง เสมียน (หน้าทูลถาม
ภาษาอังกฤษ) กรมโยธา กระทรวงโยธาธิการ เมื่อวันที่ ๑
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๓๘ ได้รับพระราชทานเงินเดือน
ขั้นแรก ๓๐ บาท ค่อยเลื่อนขั้นทีละน้อยเป็นลำดับไป

จนถึงวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๕ ได้รับตำแหน่ง
ปลัดกรม กรมโยธา กระทรวงโยธาธิการ และได้รับ
พระราชทานเงินเดือน ๆ ละ ๒๕๐ บาท

กรมเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ ได้รับตำแหน่ง
เจ้ากรมกรมทะเบียน กระทรวงนครบาล ได้รับ
พระราชทานเงินเดือน ๆ ละ ๓๔๐ บาท และเลื่อนขึ้นโดย
ลำดับจนถึง ๔๐๐ บาท ถึงวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๘
ได้รับตำแหน่ง ผู้รองอธิบดีกรมสุขาภิบาล ได้รับพระราช
ทานเงินเดือน ๆ ละ ๓๐๐ บาท และในปีเดียวกันก็ได้รับ
ตำแหน่งอธิบดีกรมนี้ ได้รับพระราชทานเงินเดือน ๆ
ละ ๓๐๐ บาท และขึ้นโดยลำดับจนถึงเดือนละ ๑,๑๐๐
บาท เป็นที่สุด

กรมเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๓
จึงได้ออกจากราชการ รับพระราชทานบำนาญเพียงชีพ
สัปดาห์

ยศ ได้รับพระราชทาน ยศเป็นอำมาตย์โท เมื่อวันที่ ๒๓
สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ และเลื่อนเป็นมหาอำมาตย์ตรี
เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๘

บรรดาศักดิ์ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็นขุนสฤยตการ
บวรชง เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๖ เลื่อนเป็น
หลวงในนามเดิม เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๘
และเลื่อนเป็นพระในนามเดิม เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน

พ.ศ. ๒๔๕๓ และได้เลื่อนเป็น พระยาประชากรกิจ-
วิจารณ์ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๓

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ได้รับพระราชทานมงกุฎไทย ตั้งแต่
ชั้น ๕ เลื่อนขึ้นจนถึงชั้น ๒ ช่างเผือกตั้งแต่ ชั้น ๕
เลื่อนขึ้นจนถึงชั้น ๒ จุลจอมเกล้า ได้รับพระราชทาน
ชั้นสุดท้ายจุลจอมเกล้า พร้อมทั้งพานทองเครื่องยศ

เหรียญ ได้รับพระราชทานเหรียญทวิชาติเสก เหรียญรัชชมงคล
เหรียญรัชชมังคลาภิเศก เหรียญบรมราชาภิเศก ร. ๖
เหรียญราชรุจิ (ทอง) เหรียญจักรพรรดิมาลา เหรียญ
บรมราชาภิเศก ร. ๗ (ทอง)

เข็ม ได้รับพระราชทานเข็ม พระชนมายุสมมงคล ชั้น ๓ เข็ม
พระบรมนามาภิไธยย่อ ว.ป.ร. ลงยา และเข็มไอยราพต

ความชอบในราชการพิเศษ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้
เป็นกรรมการก่อสร้างพระที่นั่งต่าง ๆ หลายองค์ ตลอดจน
จนซ่อม และสร้างพระที่นั่ง และสถานราชการด้วย ได้
รับพระราชทานสิ่งต่าง ๆ เป็นบำเหน็จความชอบ คือ

๑. นาฬิกาพกเรือนทองคำ อักษร พระบรมนามาภิไธย
ย่อ จ. ป. ร.
๒. นาฬิกาพกเรือนทองคำ อักษร พระบรมนามาภิไธย
ย่อ จ. ป. ร. และ
๓. คู่มือพกทองคำลงยา อักษรพระบรมนามาภิไธยย่อ ว.ป.ร.

๔. ^{๖ ๓ ๕}คุมข้อมือเชต
๕. ^๖และคุมอกทองคำลงยา ^๓อักษรพระบรมนามาภิไธย ^๕ย่อ ^๖ว. ป. ร.
๖. ^๖คุมอกทองคำลงยา ^๓อักษรพระบรมนามาภิไธยย่อ ^๕ว. ป. ร.
๗. ^๖ซองบุหรี ^๓อักษรพระบรมนามาภิไธยลงยา ^๕แต่คุมข้อมือ ^๖เชต ^๓ทองคำลง ^๕ผงเพชร ^๖อักษร ^๓พระบรม ^๕นามาภิไธยย่อ ^๖ว. ป. ร.

พระยาประชากรกิจวิจารณ์ ได้ทำการมงคลสมรส กับนางสาวป๋วย อมาตยกุล (ซึ่งเป็นคุณหญิงประชากรกิจวิจารณ์ เวลานี้) ธิดาพระยากระสาปณ์กิจโกศล (โหมค อมาตยกุล) ได้เกิดบุตรธิดาด้วยกัน ๖ คน และได้บรรลุนิติภาวะไปหมดแล้ว

พระยาประชากรกิจวิจารณ์เริ่มป่วยเป็นโรคความดันของโลหิตสูง มีอาการกะเสาะกะเสะมานาน ได้ทำการรักษาพยาบาลอย่างเต็มที่ สามารถตลอดมา จนถึง ณ วันที่ ๑๖ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๔ ถึงอนิจกรรม ด้วยอาการอันสงบ ดำเนินอายุนับเรียงไปได้ ๖๘ ปี.

หนังสือตาม.....

ในตำรามนุษยวิทยา กล่าวว่ามนุษย์สมัยตั้งตำบลบรรพ์ ย่อม
รู้จักนับจำนวนเป็นหนังสือสามมาแล้ว แต่ครั้งกระโน้น คงนับ
กันได้เป็นจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ต่อเมื่อมนุษย์มีความ
เจริญเกิดสติปัญญามากขึ้น การนับจึงขยายจำนวนสูงขึ้นไป เป็น
ร้อยพันหมื่นแสนล้านไกล แต่คำที่ใช้ในจำนวนมาก ชาติต่าง ๆ
มักยืมเอากำมาจากชาติอื่น ทักษะคำใช้ชุกก่อนแล้ว เพราะเป็น
วิสัยของมนุษย์ ถ้ามีคำพอหยิบฉวยได้ก็ยอมยืมเอามาใช้ คิดว่า
ทักษะคิดหาคำ ขนเองให้ลำบาก มนุษย์ที่เจริญก้าวหน้ามาได้จน
ทุกวันนี้ ก็ได้อาศัยการยืมกันเป็นส่วนใหญ่ การยืมจึงเป็นกิจ
สะพานสำหรับเดินต่อไป

นักปรัชญาในคริสต์ศตวรรษที่สิบเก้าใช้คำนี้ไปของชาติต่าง ๆ ที่
อยู่ในตระกูลภาษาอินโด-ยูโรเปียนมาเปรียบเทียบพิจารณา
ตาม กฎของ กรามม์ ทว่าด้วยหลัก กลายเสียง ของ คริสตีสถานัน
ปรากฏว่าคำลงแต่หนึ่งถึงร้อยยี่สิบพ้องกันทุกภาษา หากแต่เพี้ยน
เสียงไปต่าง ๆ ตามยุคสมัยของภาษาเหล่านั้น ครั้นถึงคำว่า พัน
เป็นอันได้ความว่าใช้เรียกแตกต่างกันเป็นพวก ๆ เช่นในภาษา
สันสกฤตกับภาษาอูร่าล ตรงกันคู่หนึ่ง ในภาษากรีกกับภาษา

ลาดินคู่หนึ่ง ภาษาในสาขาเยอรมันกับสาขาภาษาสลาฟ อักษร
 หนึ่ง ตรงนี้ จึงลงสันนิษฐานว่า คำดั้งเดิมแห่งกรอช น่าจะมี
 อยู่แล้วในภาษาชาติอริยกะ ซึ่งสมมติว่าเป็นภาษาเดิมของตระกูล
 อินเดียน-ยุโรปก่อนที่ชาติอริยกะจะได้แยกย้ายไปอยู่ในแดนต่าง ๆ
 แล้วกลายมาเป็นภาษาของชาติต่าง ๆ ในตระกูลภาษาอินเดียน-
 ยุโรป ส่วนคำว่า พัน ที่แตกต่างกัน เห็นจะเป็นคำเกิดภายหลัง
 เมื่อชาติอริยกะได้แยกย้ายกันมาแล้ว ถ้าชาติอริยกะยังคงติด
 ต่อสืบมาคำว่า พัน ในภาษาต่าง ๆ ของตระกูลภาษาอินเดียนยุโรป
 ก็คงจะพ้อง กันหมด ทุกสาขา ภาษาใน ตระกูล นี้แต่ที่ พ้องกัน
 ณะเฉพาะในสาขาภาษาต่าง ๆ เป็นคู่ ๆ นักแลสังว่าชาติที่ มีคำพ้อง
 กันยังมี การติดต่อกันอยู่ต่อมา

เพื่อสืบสาวเอาเรื่องนับของมนุษย์ในสมัยยุคคำบรรพ์ นัก
 ปราชญ์มนุษย์วิทยาได้สำรวจและพิจารณาเรื่องนับของมนุษย์ ชาติ
 ต่าง ๆ ทดายเป็นพวกเหล่าหลังต่อความเจริญ คือยังเป็นพวกป่าเถื่อน
 อยู่กระจัดกระจายไปในแดนต่าง ๆ เวลานี้ คงได้ความว่าชนชาติ
 เหล่าหลังที่มีอยู่ในป่าดงกลางทวีปอเมริกาใต้ และในทวีปออสเตรเลีย-
 เดียน มีคำใช้นับในภาษาของตนแท้ ๆ เพียงห้าเท่านั้น ดัง
 พวกนับได้ไม่ถึงห้าก็ เช่นชาวป่าในประเทศบราซิลอยู่ในทวีป
 อเมริกาใต้ ใช้นับขอนวมมือได้เพียงสามเท่านั้น ถ้าเกินกว่า
 สามขึ้นไปก็ใช้คำว่ามาก หรือ ลงทุกใช้ซ้ำคำ เช่นต่างว่า
 คำใช้นับได้เพียงสอง ถัดลงไป สาม ก็จะใช้ว่า สาม-หนึ่ง

สี่สี่, สิบเก้า สอง-สอง ถ้าเกินสี่สี่ "เกินกว่า สอง-สอง-หนึ่ง"
 แล้วลงสุดท้ายก็ลงคำว่า มากมาย พวกท้าวป้ามาค้ำเป็นขอ
 สำหรับนับได้น้อยเช่นนี้ โจวจะไม่บัญญัติสามารถนับจำนวน
 เลขได้มาก หรือสื่อสารบอกกันเป็นจำนวนมากไม่ได้ ก็หาไม่
 พวกเหล่านี้ยอมมวชนับเป็นไปในเรื่องยอนค้ำตนเอง เป็นต้น
 มา ไม่กล้าใจเกินกว่าสามขึ้นไป ถ้าต้องการบอกจำนวนว่า ๑๕
 ก็จะใช้ กางนวม มือ ทงห้า ออก แล้ว บอกว่า สามของ ทกาง นวมอน
 ฉะนั้นการนับของชาติต่าง ๆ ก็เป็นไปเช่นนั้น คือใช้ นวมอกก่อน
 ที่รามหนวยเป็น ๑๐ และใช้ขอประจำไว้เพียง ๑๐ เป็นอย่างมาก
 แล้วก็ต้องค้นทวนไปใหม่ ก็เนื่องมาจากหลักนับนวมมอ

นางชาติมีขอใช้ประจำนับเพียงห้าเท่านั้น เช่นชาติชูลใน
 ทวปแอฟริกา มอนนับอยู่เพียงห้า ถ้าจะออกชอว่าหก ก็จะ
 บอกว่า "คาคชคูปา" แปลว่า "เอาหัวนมมือ" หมายความว่า
 หมตจำนวนนวมห้าในมือซ้ายแล้ว เพิ่มหัวนมมือข้างขวาอีกนวมหนึ่ง
 ก็เจ็ด ถือว่า "อูทมนิเล" แปลว่า "เขาชี้" (he shows) คือเพิ่ม
 นวมเขาตัวออกนวมหนึ่งทำอย่างนเรื่อยไปจนถึงค้ำวสับ ค้ำสอง
 มือ พอหมดนวมออกใช้วันคืน เช่นสับเอตถือว่า "เป็นต้นหนึ่ง"
 สับห้าถือว่า "เต็มต้น" สับหกถือว่าเต็มต้นกับหนึ่งคน พอถึงยสับ
 ก็เรียกว่า "กิม" ถ้าพูดว่าคนหนึ่งกิมต้นหนึ่ง ก็เป็น ๒๑ วิธี
 นับอย่างนี้ก็เป็นของแปลก แต่ถ้ามเทียบดูวิธีเขียนเลขโรมันก็
 บอกกระยะหัวโม่งในหน้าปัดนาฬิกา ก็จะเห็นว่าไม่สู้ผิดกับของ

ชาติชุนก คือ มวยเขียนได้เพียงห้าเท่านั้น คือ I II III IIII V
 พอถึงหกเรื่อยไปก็เติมหนึ่งสองสามลงไป เป็น VI VII VIII
 ถึงเก้าเขาเครื่องหมาย X ๑๐ I ไว้ข้างหน้า IX เท่ากับสิบหัก
 ออกเสียหนึ่ง เขาสันนิษฐานว่า เดิมคงจะขาดเป็นเส้น IIIIIIIII
 ก่อน พอถึงสิบก็ขีดขวางเป็นคะแนนในการนับ มองเห็นได้ง่าย
 อย่างเดียวกับที่เข็มนาฬิกาของเขื่อนเกศวบ้าน เขาปูนฝ่ายฝวเรือน
 เป็นทาง ๆ พอถึงสิบก็ขีดขวางเสียครึ่งหนึ่ง ตัวเลขสิบของจีน
 ก็คล้ายของโรมัน แต่รูปเป็นไม้กางเขนตั้ง + ผิดกับ × ของ
 โรมัน ตัวเลข ๕ ของโรมันเขียนเป็น V คงจะเป็นเพราะนับเข็ด
 ปลายตัดไม่ได้เร็ว จึงต้องทำคะแนนับเสียครึ่งหนึ่ง โดยวิธี
 ตัดครึ่งตอนบนจากตัว x

ในภาษาชาติจีนที่ชาวป่าพวกหนึ่งอยู่ในอินเดีย มีชื่อนับ
 ได้เพียงหนึ่งกับสองเท่านั้น มากความถี่ใช้คำในภาษาฮินดี
 ภาษาเขมรนับได้เพียงห้าเท่านั้น คือ ๑ มวย ๒ ปรี ๓ เมย
 ๔ หรอมบ ๕ ปวน ๕ ปรี ถ้าเป็น ๖ ก็เติมคำหนึ่งลงไปเป็น
 ปรัมมวย คือห้าหนึ่ง เดิมเรื่อยไปอย่างตัวเลขโรมัน จนถึงคำ
 วัสดุบ จึงเรียกว่า คือบ หรือ จนคือบ นักแสดงว่า เขมรเดิม
 มีชื่อใช้ในการนับเพียงห้า คำใช้นับเหล่านี้ ไม่ตรงกับภาษาไทย
 แต่จะไปตรงกับในคำวัสดุบ วัสดุบ เรื่อยไปจนกระทั่งคำว่า
 รอย พัน หม่น แสน จะเพี้ยนเกินกว่าเสียงพูดเท่านั้น เช่น
 ซามแสน แซ่แสน ห่าแสน หกแสน เจ็ดแสน แปดแสน เกา

เสียง ร้อย บอน เมิน แจน เลียน ส่วนเศษของสี่ยังคงใช้
 คำในเขมรอยู่ เช่น สสี่บเอตธา ^{๑๓ ๑๔} เขมรสี่บมวย คำว่า สสี่บ และ
 คำอื่น ๆ ที่ตรงกับภาษาไทย เรา^{๑๕}รู้ได้แน่^{๑๖}ว่า ไม่ใช่ภาษาเขมร
 เพราะคำ^{๑๗}ใช้นั้น^{๑๘}ในภาษเขมร ภาษามู และภาษา^{๑๙}ต่าง ๆ (ยก
 เว้น^{๒๐}ขัระเต ฆ่าจราย) ซึ่ง^{๒๑}อยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน ก็ไม่มี
 คำ^{๒๒}สำหรับ^{๒๓}นั้น^{๒๔}เป็น สสี่บ หสี่บ ร้อย พัน ทมม เหมือน^{๒๕}เขมร
 คำว่า^{๒๖}ร้อย^{๒๗}ในภาษามอญว่า กลอม ส่วน^{๒๘}ในคำ^{๒๙}เขมร^{๓๐}เดิม^{๓๑}เป็น^{๓๒}กะล้า
 ในภาษามู^{๓๓}เป็น^{๓๔}มกะร่า ในภาษา^{๓๕}ต่าง ๆ เป็น^{๓๖}มกะล้า^{๓๗}บ้าง มะ
 กลอม^{๓๘}บ้าง จะ^{๓๙}เห็น^{๔๐}ได้^{๔๑}ว่าเป็น^{๔๒}คำ^{๔๓}เดียวกัน หาก^{๔๔}เพี้ยน^{๔๕}เสียง^{๔๖}ไป^{๔๗}เท่า
 นม ส่วน^{๔๘}คำว่า สสี่บ หสี่บ เรอ^{๔๙}ชน^{๕๐}ไป^{๕๑}ของ^{๕๒}เขมร แสดง^{๕๓}อยู่
 ว่าเป็น^{๕๔}คำ^{๕๕}ไทย^{๕๖}ขึ้นมา^{๕๗}แต่^{๕๘}เดิม เพราะ^{๕๙}คำ^{๖๐}เหล่านี้^{๖๑}ของ^{๖๒}เรา^{๖๓}พ้อง^{๖๔}กับ^{๖๕}คำ
 ของ^{๖๖}จน ซึ่ง^{๖๗}อยู่^{๖๘}ใน^{๖๙}ตระกูล^{๗๐}ภาษา^{๗๑}เดียวกับ^{๗๒}เรา แต่^{๗๓}ถ้าม^{๗๔}บัญญัติ^{๗๕}ว่า
 คำ^{๗๖}เหล่านี้^{๗๗}เป็น^{๗๘}คำ^{๗๙}ไทย เขมร^{๘๐}ยอม^{๘๑}เอา^{๘๒}ไป^{๘๓}เมื่อ^{๘๔}ไร ทำไม^{๘๕}จึง^{๘๖}ต้อง^{๘๗}ยืม
 จาก^{๘๘}เรา เหตุ^{๘๙}ไร^{๙๐}ไม่ใช่^{๙๑}สม^{๙๒}คำ^{๙๓}เหมือน^{๙๔}คนอื่น และ^{๙๕}ใจ^{๙๖}น^{๙๗}จึง^{๙๘}เลิก^{๙๙}ใช้^{๑๐๐}
 ว่า^{๑๐๑}กะล้า ^{๑๐๒}ก็^{๑๐๓}แปล^{๑๐๔}ว่า ร้อย ใน^{๑๐๕}ภาษา^{๑๐๖}เดิม^{๑๐๗}ของ^{๑๐๘}เขมร^{๑๐๙}เสีย ปัญหา
 เหล่า^{๑๑๐}นี้^{๑๑๑}เขียน^{๑๑๒}ก็^{๑๑๓}ไม่รู้ ^{๑๑๔}จึง^{๑๑๕}ไม่^{๑๑๖}อธิบาย

ในเรื่อง^{๑๑๗}พจนานุกรม^{๑๑๘}การ^{๑๑๙}นับ^{๑๒๐}เอง^{๑๒๑}ภาษา^{๑๒๒}ต่าง ๆ จะ^{๑๒๓}เห็น^{๑๒๔}อยู่^{๑๒๕}อย่าง^{๑๒๖}หนึ่ง
 ว่า ^{๑๒๗}ศัพท์^{๑๒๘}ใช้นั้น^{๑๒๙}ใน^{๑๓๐}กลาง^{๑๓๑}ภาษ^{๑๓๒}ย่อม^{๑๓๓}แปล^{๑๓๔}เอา^{๑๓๕}ความ^{๑๓๖}หมาย^{๑๓๗}ได้ อย่าง^{๑๓๘}ภาษา
 ชูลู ^{๑๓๙}๑๐ ^{๑๔๐}ก็^{๑๔๑}แปล^{๑๔๒}ว่า "สอง^{๑๔๓}มือ" ^{๑๔๔}ดังนั้น ^{๑๔๕}คำว่า ^{๑๔๖}หนึ่ง ^{๑๔๗}สอง ^{๑๔๘}สาม^{๑๔๙}ใน
 ภาษา^{๑๕๐}เรา^{๑๕๑}แปล^{๑๕๒}ว่า^{๑๕๓}อะไร ใน^{๑๕๔}ขั้น^{๑๕๕}เดิม^{๑๕๖}คำ^{๑๕๗}เหล่านี้^{๑๕๘}จะ^{๑๕๙}แปล^{๑๖๐}ได้^{๑๖๑}บ้าง^{๑๖๒}กระ^{๑๖๓}มัง
 หาก^{๑๖๔}แต่^{๑๖๕}ความ^{๑๖๖}หมาย^{๑๖๗}เดิม^{๑๖๘}เรา^{๑๖๙}ไม่^{๑๗๐}ต้อง^{๑๗๑}การ^{๑๗๒}ทราบ^{๑๗๓}แล้ว ความ^{๑๗๔}หมาย^{๑๗๕}นั้น

จึงสูญไปแล้วภายหลังกลมกนเสย ยกตัวอย่างคำว่า ยสิบ ใน
ภาษาเขตนีไกรชาวหนง เรียกว่า โมบอแค แต่แปลออกก็ว่า
“เต็มจน” แต่คำนี้ใช้หมายความว่าถึงกรณี่ปะเสยแล้ว ความหมาย
เต็มไม่ต้องการใช้กหมตไป กงแปลได้แต่ว่า ยสิบ เท่านั้น
แต่คำในภาษานน แม่น้ำเวทของชาติทเชรญก็จะต้องมีชอใช้นับ
มาแล้วแต่ดักคำบรรพ คำในภาษากวจะผ่านมาถึงทุกวันนี้ กนับ
เวลาได้ตั้งพันหมแปงนไป ก็จะไม่ให้กลายเสยงและกลายความ
หมายไปบ้างนนไม่ได้ คำตงชนโดยมความประสงค์ในความ
หมายอย่างหนง แต่แล้วความหมายทแท้จริงก็หายไปจนเราแปล
ไม่ได้อย่างคำชอน เช่น สอเสง แชนแมน เป็นต้น เพราะ
ฉะนนคำว่า หนงสองสาม เต็มกันจะแปลได้ในเหตุผลข้างต้นน
ดูตัวอย่างคำว่า ลีมา ในภาษามลายูใช้แทนคำว่า ห้า ได้มก
บรัชญ์นรูกลี ศาสตร์ สอปลสวน คำที่มชอยู่ในตระกูลภาษาชววมลายู
ซึ่งใช้กันอยู่ตามเกาะต่าง ๆ ของชาวตระกูลชน ปรากฎุคำว่า มอ นน
ชาวชววมลายูในลางสาขา เรียกว่า ลีมา จึงเป็นอันทราบได้ว่า
ลีมา ในภาษามลายูทว่า ห้า นน เต็มแปลว่ามอ คอหมานว
แต่เมื่อนำเอามาใช้ ในภาษามลายูเป็นชอในการนับเสยแล้ว ความ
เต็มทแปลว่ามอก็หายไป ในภษาชววมลายูลางสาขา ยังใช้คำ
ว่า ๖ ว่า ลีมาชอ แปลว่า มอหนงกับหนง คำว่า ๗ ลีมาชัว แปล
ว่า มอหนงกับสอง

ในการสำรวจภาษาพูดของชาติต่าง ๆ ผู้สำรวจมักก็จะจดเอา

คำไชนับไว้ด้วยเสมอเพราะเห็นกันว่าเป็นคำที่คงมิใช่อยู่ในภาษา
 เป็นปรกติทุกชาติทุกภาษา มนุษย์ชาติใดจะไม่รู้จักไชนับใน
 ภาษา ดูเหมือนจะไม่เลย เพราะฉะนั้น การจดเข้าชื่อไชนับ
 มาพิจารณา ย่อมได้ประโยชน์แก่เรื่องภาษาอยู่หลายอย่าง เป็น
 ต้นไค้รู้มา ว่าคำนั้นไชนับกับอย่างไร และได้มีการติดต่อกับ
 ชาติใดบ้าง ออกตัวอย่างการนับในภาษาเรา ย่อมเป็นที่ทราบกัน
 อยู่ว่าของจีนกับของเราตรงกันแทบทั้งนั้น เว้นแต่คำที่ไชนับ
 เป็นจำนวนมาก จึงจะผิดกัน จะลองนำเอาคำเหล่านั้นมาเทียบ
 ให้เห็นต่อไป

ไทย

จีน

กว้างคั่ง

แค้ง

ไหหล่า

และ

หน่ง—หน่ง หรือ หล่ง

(อาหม, คำท) หน่ง

(ไทยใหญ่) เตอว หน่ง

(ข้อย, ไม้ นุง ฯลฯ)

เตอว หน่ง อี้ (ไทย

ขาว) อี้ (อาหม)

หยัก

แจ็ก

อี้

เย็ก

หยัก

สอง—โส (ไทยในขุนนางประ

เทศจีน) นอกนั้นเหมือน

กันทุกถิ่น

ย

ย

ย

หมอ

โน

ง

สาม—เหมือนกันทุกถิ่น

ซา

ซา

ซา

ซา

ไทย		จีน			
		กว้างต้ง	แต้จว	ไท่หล่า	แกะ
สี่	- เหม่ออันกัณฑ์	ซู่	สี่	สี่	ซู่
ห้า	- "	ฮือ (ม)	โหวง	โง้ง	ฮือ
หก	- รก (อาหม) หก (คำที่, ไทยใหญ่) สก (ช้อย, ขาว) หลก หลก (ไทย ในประเทศจีน) ซก ลก (ผู้ไทยในยูนนาน) โหะ (ไทยไท่หย่านในกวางซู่)	ลก	หลัก	หลัก	หลัก
เจ็ด	- จัต (ช้อย) เสียด (ไทย ในยูนนาน นอกนั้นเป็นเจ็ด)	จัต	เจ็ด	เซียด	เจ็ด
แปด	- แป๊ต (ไทยช้อยและ ไทยต่าง ๆ ในยูนนาน นอกนั้นเป็น แปด)	แป๊ต	แป๊ต	แป๊ต	แป๊ต
เก้า	- เหม่ออันกัณฑ์	เก๊า	เก๊า	เก๊า	เก๊า
สิบ	- สิบ (อาหม, คำที่ ไทย ใหญ่ ไทยขาว นุง ไ้)				
	จิบ (ช้อย) เส็บ (ไทยไท่หย่าน)	สับ	จิบ	ตบ	จิบ
ร้อย	- ปาก (อาหม คำที่ ไทย ใหญ่ ไ้ นุง ฯลฯ)				

ไทย

จีน

กว้างต้ง เค็งจิว ไทหล่า แคะ

ร้อย ปาก (ไทยขาว)

ฮ้อย (ไทยดำ, ไทยไก่เหียน) บัก เป๊ะ เป๊ะ บัก

พัน - รัง (อาหม) เฮ้ง (คำท
ไทยใหญ่) เจียน (ฮ้อย)
เสียน (ไท้ ไทยขาว) สีน
(นง) เหียง (ไทยในยูนนาน)

พัน (เจิ่น, ล้อ, ไทยดำ) ฉิน เซย โจ เซียน

หมื่น - เสง (อาหม) วั่น พาน

(ฮ้อย) วั่น (ไท้) พาน หมั้น บ้วน บาน บั้น
(ไทยขาว) (เป็นวั่นหรือวั่นกิม)

แสน - แสญ (อาหม ไทยใหญ่)

จับพาน (ฮ้อย) แสง
(ฮ้อย)

ลับหมั้น จับบัว คับปาน จับบัน

ถ้าเราจะพิจารณาตามตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น ในคำว่า หน่ง

พวกไทยเราใช้หน่ง หลัง หลัง แลและเคียว จะเพี้ยนกันก็แต่ระดับ

เสียงเท่านั้น เช่นหน่ง ทางพายัพเป็น หน่ง หน่ง กับ หลัง ก็คำ

เดียวกันเป็น แต่เสียงย้ายท่อนระหว่าง น กับ ล มีแนวเทียบ

(Analogy) เช่น นุ่มเนื้อ-ลุ่มเนื้อ เมว-เลว ส่วนไทยกลาง

ใช้คำว่า เคียว ซึ่งคงเป็นคำเดียวกับคำว่า "เคียว" เราไม่ใช้คำ

ว่าเคียว เคียว แทนคำว่าหน่งในการนับเพราะเราใช้คำนี้ในความ

ที่แน่นอน เช่น คนเคียว เคียวโตล ความข้อมผลิตภัณฑ์คำว่า
 คนหนง ซึ่งอาจมีอยู่หลายคนแต่บัพทุกคนก็ได้ นอกจากคำว่า
 หนงเรายังมีคำว่า เอค แต่คำนี้เราใช้ในคำเกินกว่าสิบขึ้นไป เช่น
 สิบเอค ร้อยเอค เพื่อไม่ให้สับสน กับคำว่า สิบหนง ร้อยหนง
 ที่อาจมีความหมายว่า สิบเคียว ร้อยเคียว ในไทยพวกอนักใช้
 เป็นลักษณะเดียวกับเรา (หนงร้อยเอคเราไม่เคยพูด แต่อาจมี
 ได้เพราะ ร. ศ. หนงร้อยสิบหก หรือเงินหนงร้อย ถม ใช้กันมาก
 แล้ว แต่ก่อนเคยได้ยินพูดกันว่า ร.ศ. ร้อยสิบหก เงินร้อยหนง
 ตามคาบอดสังหนงอยู่ข้างหลังอกคำหนง ก็คิดหนงออกเหลือ
 แต่ร้อยเฉย ๆ เช่นเงินร้อยช่ง ต่อไปอาจมีคำว่า สาวน้อยหนง
 ร้อยช่ง) ถ้าเราจะพิจารณาคำในภาษาจีน คำว่า อัด ในชาว
 แต่จีนนับว่าใกล้เคียงกับคำว่า เอก ของเรา ผลิตกันเพียงเสียงสระ เอ
 กับ อ เท่านั้น มีแนวเทียบ เช่น เม่ง—ม่ง สะเอ็ง—สะออง
 คำว่า หยัค ในเสียงชาวกว้างคง ก็เป็นคำเดียวกับ เอก และอัด
 ในไทยชาว เสียงย้ายที่ในระหว่าง อ กับ ย เพราะเสียง ย เป็น
 อวรรตสระ จึงเพี้ยนเป็นเสียงสระได้ มีแนวเทียบเช่น ยง—อง
 (อาจ) ย้า—อ้า คำ อยู่ ออย่า อยาก อย่าง เราไม่ใช้ ห นำ
 เพราะเสียงเดิมเป็น อ กับ ย ก็ต่างกัน คำว่า แจก ในภาษาแต้จิ๋ว
 อกคำหนง เป็นคำที่เทียบกับคำว่า เอก หรือ หยัค ในเสียงกว้าง
 ดังได้ไม่ถนัด ในหนังสืออันคำว่า อัด และ แจก ก็ใช้หนังสือ
 ตัวเดียวกัน ถ้าจะถือว่า จ กับ ย ที่เกิดของเสียงแห่งเดียวกัน

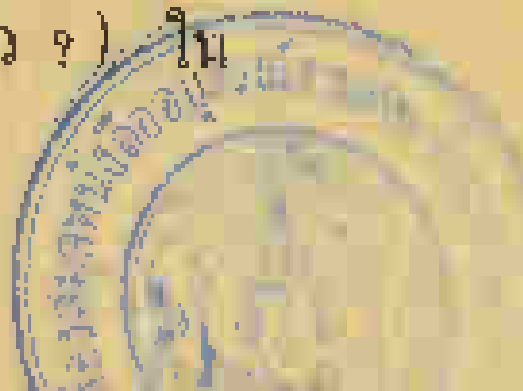
กษาแนวเทียบได้น้อย หาใดก็เป็นกาหความหมายเพี้ยนกัน
 เช่น แจก - แยก คำสืบลูกกลม คุย ก็เพี้ยนเป็น จ ในปาก
 เช่นปรัดยุบั้น เป็น บัดยุบั้น เป็นต้น แด่เสียง คุย = จ หวไซ
 เป็น ข โดยตรงไม่ ฉะนั้น จ เป็น ย อย่างแจ็ก เป็น เข็ก ใน
 ภาษาชาวไหหลำ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนเสียงชนิดหนึ่งในตำรา
 นิรุกติศาสตร์ เรียกว่า Sporadic Change ถ้า หยัดเป็น แจ็กได้ก็
 จะต้องพิจารณาถึงตัวสกดที่เคลื่อนจาก ต มาเป็น ก ซึ่งจะหา
 แนวเทียบในภาษาเรายังไม่พบ แต่อาจมีในเสียงของชาวแต้จิ๋ว
 ลาดถิ่นที่ออกเสียงแม่ กค เป็นแม่ กก ฉะนั้นจะถือว่า แจ็ก เป็น
 คำเดียวกับ เอ็ด ยังไม่สนิท จนกว่าจะหาแนวเทียบมาสนับสนุน
 ได้เพียงพอ

บัดนี้ลองพิจารณาดังคำว่า หนึ่ง เอ็ด เดียว แปลว่าอะไร
 ตามธรรมชาติของคำที่ ไทหนับ ดูเหมือนคำที่หมายถึงจำนวนหนึ่ง
 และสอง มักจะมี ไวพจน์ไว้ใช้ในภาษาอยู่หลายคำ เช่น หนึ่ง
 ในภาษาเวกม หนึ่ง เอ็ด เดียว ไคค ในจำนวน สอง เว
 กมคำว่า ยี คี เป็นไวพจน์ แต่จากสองขึ้นไปจะไม่มีการใช้เป็น
 ไวพจน์ (สร้างว่าจำนวนนับอื่นแท้จริงเริ่มแต่สาม เพราะหนึ่ง
 เป็นหน่วย สองเป็นคู่หน่วย เหตุนี้จำนวนสามจึงเป็นหลักคำ
 ของตรีมูรติ ไตรรัตน์ และ Trinity ในลัทธิศาสนา) เพราะ
 ภาษามมไวก็จะเป็นที่ยากในภาษา ให้เกิดความเข้าใจผิดไม่ได้
 ต่างๆ แม้มันจะเป็นไวพจน์ของคำว่า หนึ่ง และ สอง ก็มิได้

ใช้เหมือนกันทีเดียว ย่อมใช้ในลักษณะต่างๆ กัน ซึ่งอาจมอง
เห็นได้ในตัว ถ้าคำที่เป็นไวยากรณ์เหล่านี้เป็นคำเต็มในภาษา
ไทยก็น่าจะสอดคล้องกับคำในภาษาจีน ว่าจะมีคำตรงกันบ้างหรือไม่
เพราะคำว่า เอ็ด ก็ยังตรงกันอยู่แล้ว ส่วนคำว่า หนึ่ง เดียว
โตต ก็น่าจะตรงกันบ้าง หากแต่จะใช้เป็นความหมายอย่างอื่น
เสียแล้ว และเสียงก็อาจเพี้ยนไปได้

ในคำว่า หนึ่ง เห็นจะพอเทียบได้กับ 伶 ในภาษาจีน
ซึ่งอ่านว่า หลิง และ เกล้ง ในเสียงชาวกรุงตั้งและแต่เจ้า
แปลว่า เดี่ยว หรือศัพท์คนเดียว หรือสิ่งเดียว ในถิ่นกำเนิด
จึงเทียบคำว่า หนึ่ง กับ เกล้ง ว่าเป็นคำเดียวกัน ก็เพราะ
เสียง ค ล น สามตัวนี้มีลมลักษณะเพี้ยนเสียงกันได้ เหตุด้วย
ที่ตั้งของเสียงอยู่แห่งเดียวกัน ในเสียงของภาษาจีนตรงต่างๆ
ก็ดูเหมือนจะมีพวกที่พูดเสียง ค ได้เพียงชาวไทหล้าและชาว
เซียงไฮ้เท่านั้น ถ้าจะมีท่อนอกก็ถึงเช่นเอ็กเทศเฉพาะในที่
ต่างแห่งเท่านั้น นอกนั้นก็อาจเป็นจะต้องออกเสียง ค ก็จะเพี้ยน
เป็นเสียง ล ไป อย่างที่เราเคยได้ยินชาวจีนพูดว่า "ไม่ได้"
เป็น "ไม่ตาย" ซึ่งเขามองเห็นว่าเขาพูดได้ชัดอยู่แล้ว เพราะ
หูของเขาจะฟังเสียง ค กับ ล ไม่ผิดกัน โดยเหตุที่เสียง ค
ไม่มีในเกณฑ์เสียง (Phonetic System) ของเขา ในภาษาไทย
ถิ่นต่างๆ ก็เป็นเช่นเดียวกัน เช่นคำของเราที่เขียนด้วยเสียง ค
อาหม พายัพ และอีสานก็เป็นเสียง ค เหมือนกับเรา แต่

ไทยใหญ่และพวกทางอำเภอมณฑลทหาร จังหวัดนครพนม จะเป็น
 เสียง ๓ พ้องไทยคำที่จะเป็นเสียง ๓ คำของเราที่ใช้ได้ทั้ง
 เสียง ๓ และ ๓ ถม เช่น ดงตึก-ดงถึก โดด-โดด ส่วน
 น ถ้าว่าในเสียงชาวแคชว มักจะใช้ประปนกันทั้งสองเสียง เช่น
 ๓-๓ (มณฑล) โอหนา-โอหล้า ไหนา-ไหหล้า ถ้า
 ว่าในคำไทยถมแนวเทียบ คือ นุ่มเนื้อ-ถุ่มเนื้อ ในเสียงสระ
 เอ อี ออ ออมเพชนกันได้ มีแนวเทียบ เช่น คัด-คัด
 (พายัพ) คะนิง (อีสาน) - คะนิง ก็เมื่อเสียงของคำว่า หลั่ง
 หรือ เหล้ง ในภาษาจีน ใกล้กับคำว่า หลั่ง ในภาษาไทย
 ทั้งความหมายใกล้เคียง น่าจะถือว่าเป็นคำเดียวกันได้กระมัง
 จะผิดแปลกกันที่เรารู้ หนึ่งในกรณี ความหมายเต็มจึง
 หายไป แปลไม่ได้ แต่ในภาษาจีนใช้คำนี้เป็นคำพูดในภาษา
 และเลอกเฮาคำว่า ๓๓ หรือ เอ็ด ไปใช้ในการนับ ความ
 หมายถึงคำว่า หลั่ง ในภาษาจีนจะยังคงอยู่ คำว่า เคียว โดด
 สองคำที่เราใช้เป็นคำในภาษาพ้อจะเทียบกันได้กับคำในภาษาจีน
 คือ ๓๓ ซึ่งอ่านว่า หลัว แปลว่า ว่าง แปล่าเปลี่ยว กว่าง
 โดดเคียว ตรงกับเสียงของคำว่า หลัว ในภาษาไทยใหญ่ แปล
 ว่า เคียว เช่น อนหลัว ของอนเคียว เมอหลัว เคียวหน จะเห็น
 ได้ในท่อนว่า เคียว เคียว เคียว มีลักษณะใกล้เคียงมาก ใน
 ภาษาอีสาน หลัว แปลว่า เคียว เหมือนกัน แต่เป็นคำที่ไม่
 ใช้ทั่วไป (หลัวตา ในภาษาไทยหมายถึงเหลอตาเคียว ?) ใน

ทางแห่งไซ เคียว เป็นกรยากได้ เช่น เคียวกลีบ ทางแห่งก็เป็น
 หลัว ในภาษาอาหม เคียว แปลว่าไม่มากเป็นเพื่อน ถ้าจะลอง
 เทียบ ค-ล น ในคำว่า เคียว เราจะได้ตั้งน เคียว-หลัว-
 หลัว คำหลังเสียงใกล้เคียง นว มาก ถ้าไม่เกรงใจก็อาจจะ
 ได้ว่า เคียว กับ นว จะเป็นคำพ้องเคียวกัน เพราะการนับ
 มาจากนับนิ้วเป็นหลักนับได้หนึ่ง กับเป็นเคียวหนึ่งหรือนว
 หนึ่ง ในภาษาไทยใหญ่มีคำว่า หลัว หรือ หลัว แปลว่า ไม่
 เท่ากัน ไม่ใช่คำ ก็จะเป็นอย่างที่เคียวกับคำว่าหนึ่ง ส่วน
 อัด หรือ เอ็ด ในภาษาไทยใหญ่ว่ามีขนาดหรือจำนวนนับ
 พอจะเทียบได้กับคำว่า อัด ที่เราใช้บ่อยแต่คนคิดๆ และ
 คำว่า เอียด ในภาษาชาวบักซ์ได้แปลว่า เล็ก ในเสียงชาว
 ชกนิกน อัด ว่า ชัด คนที่ชอนเรกมี เสียงนกล่งชานไปถึง
 คำว่า กะจิดกะช้อยร้อย กะจิดใกล้เคียงกับเกจิด หรือ เกจ ใน
 ภาษามลายู แปลว่า เล็ก ริดก็ใกล้เคียงกับริด (ร-ล-น) กะช้อย
 ฤ เป็นโรคติดต่อมาจาก กะ ในกะจิด คำหน้าเป็นพ้องกับในนฤกตี
 ศาสตร์ เรียกว่า Epiphonic Couplet ช้อยก็แปลว่าเล็ก ร้อยก็
 ใกล้กับร้อยหน้อย แต่เป็นพยางค์แทนน

คำว่า สอง ในภาษาจันเนน ยี่ ตรงกับ ยี่ ในภาษาเรา
 แต่ ยี่ ของเรา ใช้แต่คำว่า ยี่สิบ และสามเป็นช้อยเดือน และ
 ช้อยลูกชายคนรองจากหัวบ ยี่ คำนี้เสียงโบราณของจันเนน ยี่
 ฤ เทียบกันได้กับคำ ยี่บ ซึ่งแปลว่า สอง ในภาษาโบราณ

ของเรา เช่น ญิบพ่น ว่าสองพ่น ที่คำสองในเสียงชาวแต้จิ๋ว และไทหล่าเป็นท่อน (แต่ถ้าเป็น ๑๒, ๒๐ ก็ใช้ว่า จบยี่ ยจับ) และโน้ ถ้าอธิบายตามหลักของเสียง น-ย ก็เพี้ยนเสียงกันได้ (ถ้าได้เรียนตำรา Phonetics แล้วก็จะเข้าใจว่ามันเพี้ยนกันได้ อย่างไร) มีแนวเทียบ เช่น นุ่ง-ย่ง ส่วนเสียงสระ ออ กับ โอ ก็เบนไปในแนวเดียวกัน ย่อมเพี้ยนกันได้ มีแนวเทียบ เช่น น้อม-โน้ม อ่อน-โอน (บักมีได้ โอนหมายความว่าอ่อน) คำสองน่าจะเทียบได้กับคำ ๕ ซึ่ง เสียงชาวกวางตุ้ง และ ซึ่ง เสียงชาวแต้จิ๋ว แปลว่า คู่หนึ่ง สอง เหมือนกัน ภาษาชาวไทยในมณฑลยูนนานออกเสียงคำ สอง ว่า โส ก็เป็นคำ เดียวกัน ผิดกันเพียงเสียงของชาวไทยยูนนานกลางคำออกเสียง คำว่าสอง เป็นชนนิตที่เรียกในตำราวิทยาศาสตร์ว่า เสียงกร่อน (Phonetic Decay) อันเป็นลักษณะที่เมื่ออยู่เหนงจะแทบทุกภาษา เว้นไว้จะมีมากหรือน้อยเท่านั้น เช่น หมาก-มะ แยก-แยะ เกิด-เดอะ

สาม สี่ สองคำนี้ตรงเสียงกันทั้ง ไทยกับจีน ที่เสียงชาวแต้จิ๋วเป็น ซา ก็เพราะคำที่ตัวท้ายเป็นพยัญชนะนาสิก ก็เป็น แม่ กง กน และ กม ถ้าออกเสียงชนนาสิกให้หนัก ในตำราเรียกว่า Suspended Nasal เสียงตัวท้ายจึงเป็นตัวสกดก็เลื่อนหายไป ที่เสียงไทหล่าเป็น ตา ก็เพราะเสียง ส ชาว

ไหหลำจะออกเสียงเป็น ต เกือบในภาษาไทยก็มีคำว่า สะพาน-
คະพาน เป็นต้น

ถ้า กำน เสียงชาววังต่งเป็น อม และเป็น อง นับว่า
เสียงไม่ตรงกับคำว่า ห้า ส่วนคำว่า โหง ใจ ในภาษาแต้จิ๋ว
และไหหลำ เห็นจะตรงกับคำว่า งัว ในภาษาโบราณของเรา
ที่เรียกลูกชายคนที่ ๕ ว่า งัว พงงัวก็จะมาจากพ้องงัว เป็นชนิด
เสียงกร่อน

ทุก ภาษาโบราณของเราเป็น ลก ก็มี และใช้เป็นชื่อ
ลูกชายคนที่ ๖ โหยยในถิ่นต่างๆเป็น รก ตก ลัก จก และ
โหระ จนเป็น ลก ลัก หลก ก็เป็นแต่เพี้ยนเสียงไปตาม
แนวทออาจเพี้ยนได้ ตามแนวของเสียงเท่านั้น ส่วนคำว่า
เจ็ด แปด เก้า สิบ ก็เป็นเรื่องเพี้ยนเสียงไปในแนวเดียวกัน
คำว่า ยี่สิบ แปลกที่ไทยถิ่นอื่นโดยมากกว่า เขา ช่งนิก
ไม่ออกกว่าจะมีอยู่ในภาษาเรา แต่ก็มีไทยบางถิ่นใช้ว่า ยี่สิบ
ก็ได้ และ เขา ก็ได้ ในภาษาอังกฤษก็มีคำว่า Score แทน
คำว่า ยี่สิบ ใช้ในลักษณะนับของกลางอย่าง ข้อแปลกยังมี
อีกอย่างหนึ่ง ภาษาไทยและภาษาจีนไม่ใช่ สองสิบ แต่ใช้ว่า
ยี่สิบ และ ยี่สิบ (กว้างตั้ง) ยี่สิบ (แต่จิว) ยกเว้นเท่าที่
พบคือไทยชาวไต้หวัน สิบสอง

ร้อย ในภาษาไทยถิ่นต่างๆจะเป็น ปาก แทบทั้งหมด จะ
มีคำว่าร้อยก็แต่ไทยบางถิ่นเท่านั้น ปาก คำนี้ก็อยู่ในภาษา

โบราณของเรา และไซ้เรียกผู้ควบคุมคนร้อยหนึ่ง ตามลักษณะ
ปลักรองของไทยแต่ก่อน ว่า ห้วปาก คือหัวหน้าของร้อยหนึ่ง
(อาหม รูปาก ไทยใหญ่ รูปาก) ปาก คำนี้ว่าตรงกับคำว่า
ปัก ในภาษาจีนชาววางตุ้ง (เสียงกร่อนเป็น บ๊ะ ในลาวถิ่น
ถิ่น) ส่วนแต่เดิมและไทหล้าอ่านว่า แปะ และ แป๊ะ ซึ่งเป็น
เสียงกร่อนเท่านั้น ในภาษาจีนคำว่า ปัก เขียน 𠵼 ตงม ถ้า
หมายความว่าหัวหน้าของคนร้อยหนึ่ง ก็เต็มเครื่องหมายว่าคน
เข้าข้างซ้ายของคำ 𠵼 และอ่านอย่างเดียวกัน

พอมาดังคำเป็นจำนวนมากตั้งพันขึ้นไป จะปรากฏว่า คำ
ในภาษาไทยกับคำในภาษาจีนไม่ตรงกัน แม้แต่ไทยลื้อไทยเอง
ก็ไม่เหมือนกัน เช่น

(พัน)

(หมื่น)

ไทย

อาหม

หรง หรือ เหวง

-

ไทยใหญ่และคำที่

เฮ้ง

หมื่น

อีสาน

พัน

หมื่น

ไทยขาว ไท

เสียน

พัน

นง

เสิน

พัน

ย้อย

เจียน

พัน อวาน

เขิน ถอ แกว

เสียน ลิน

พัน เหยง เตียว

(พิน)

(หม่น)

จีน

กวางตุ้ง

ฉิน

หมิ่น

แคะ

เฉียน

ฉวน

แต้จิ๋ว เซย (ภาษาพูด) ฉเยน (ภาษาหนังสือ) ย้วน

ไหหลำ

โศย

ปวน

คำเหล่านี้ ไทยทางตะวันตกมี อหัม ไทยใหญ่และคำที่
 ใช้ว่า เฮ้ง เหวง แทนคำว่าพินเป็นพวกหนึ่ง ไทยตะวันออก
 มี ไทยขาว โท้ และนง และรวมทั้งย้อยใช้ เสียน แทนคำว่า
 พิน ตรงกับคำในภาษาจีน ซึ่งเขียนเสียงเป็น สิ้น ฉิน ฉเยน
 ฉเยน เซย และโศยได้ ในสองคำหลังนั้นปนคำเดียวกับ
 เสียน หากแต่ออกเสียงเป็นชนิด Suspended Nasal มีตัวอย่าง
 ในคำไทย เช่น เซย-เซอ เนง-แน ส่วนคำว่าพินของเรา
 ภาษาไทยทางต้นก็มีใช้ แต่โดยมากมักใช้ปะปนกันในคำว่า เสียน
 และเฮ้ง พอถึงคำว่า หม่น ชาวไทยที่พูดใช้คำว่า พิน เป็น
 เสียน ก็จะใช้คำว่า พิน แทนคำว่า หม่น อันที่จริงคำว่า หม่น
 คำว่าโดยเสียงก็น่าจะตรงกันหมดทั้งไทยและจีน

ถึงคำว่า แสน เท่าที่คนพบก็แต่ในภาษาไทยใหญ่และใน
 ภาษาอหัม ซึ่งเขียนว่า แสญ สะกดด้วย ฉุ และมักใช้ใน
 ความหมายที่มากมายที่สุด ทำให้นึกไปถึงคำว่า ข้าแสนย์ ใน
 ภาษาไทย ที่ว่าไปจากไสยในภาษาสันสกฤต เพราะแสนใน

ความว่าในภาษาชนคำว่า แส่น ล้าน ก็มีลักษณะเฉพาะเหมือนกัน
 แต่เป็นคำที่ไม่สุ่ได้ใช้กัน ก็มีแต่ในภาษาหนังสือเป็นของ
 โบราณ สอบถามพวกจีนก็ไม่สุ่ได้ความนัก เพราะไม่ค่อย
 ได้ใช้จึงไม่สุ่มใครรู้ ในภาษาอาหม ล้านหนึ่ง ว่า ลัก ตรงที่
 จะหมายความว่า แส่น ก็เป็นได้ เพราะ ลัก เสียงใกล้เคียงไปทาง
 ภาษาอินเดีย คือ ลักชะ แปลว่า แส่น ที่ในภาษาอังกฤษ
 นำเอาไปใช้ว่า lac หรือ lakh ในภาษามอญ คำว่าหม่นหนึ่ง
 เรียกว่า หลัก ก็คงเป็นคำเดียวกับของอาหม ในหนังสือเก่าเคยมี
 คำว่าเงินกหลัก ก็เห็นจะมาจากลักชะเหมือนกัน ส่วนแส่นหนึ่ง
 มอญใช้ว่า ก้อด และล้านหนึ่งว่า ประเกตติก้อด ส่วนโกฏฐ์หนึ่งว่า
 นิลหุด สืบโกฏฐ์ว่า นิลหุดัง คำเหล่านี้รูปคำบอกเข้ามาทางอินเดีย
 แต่ว่าใช้ไม่ตรงกับเรา โกฏฐ์เองเราหมายความว่า ๑๐ ล้าน ส่วน
 ปโกฏฐ์หมายความว่า ๑๐๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ เป็นอันว่าคำที่เป็น
 จำนวนมาก ต่างยืมเข้ามาจากอินเดีย แต่ใช้ไปคนละทางจน
 คลาดเคลื่อนไปกันใหญ่ คำใช้นี้ในภาษามอญข้างบนนี้ ได้
 มาจากพจนานุกรมมอญ - อังกฤษ ของหมอ ฮัลลิตเด แต่ได้
 สอบถามท่านที่รู้ภาษามอญ บอกว่า ร้อย ว่า กคอม พันว่า งม
 หม่นว่า หลัก แส่น ล้าน สองคำนี้ไม่มีชื่อเฉพาะใช้ เรียกว่า
 สิบหม่น และร้อยหม่นอย่างจน โกฏฐ์ว่า ก้อด คืออยู่ใกล้กว่าที่
 เล่ามาแล้ว เรื่องยังไม่ยุติเพียงเท่านี้ คำว่า ล้านหนึ่ง ทาง
 พายัพต่างก็หมายความว่าหม่น เช่นพระพุทธองค์ทรงช่อว่ารูป

พระเจ้าหลานเธอ หมายความว่าพระพุทธรูปของหนักล้านหนึ่ง คือ
 ทองคำหนักหมื่นชั่ง นอกจากคำว่าล้าน ทรงพ่ายเพียงไม่กี่ว่า คือ
 หมายความว่าแสนหนึ่ง แต่มักใช้ ในจำนวนที่เป็นน้ำหนัก จน
 คำนี้เข้ามาอยู่ในภาษาว่าหนักคือ แปลว่าหนักมาก ยัง ก็
 อีกคำหนึ่ง มักใช้เข้าคู่กับคำว่าโกฏเป็น โกฏก็อ และคำว่า
 พระเจ้าก่อน นัยว่ามนานโกฏหนึ่ง

ในการนับลำดับเลขที่ ภาษาไทยมักใช้ อ้าย ยี่ แทน
 คำว่า หนึ่ง สอง ถัดนั้นไปก็เหมือนกับกรณีนับตามธรรมดา
 ในภาษาจีนชาวแต้จิ๋วใช้ว่า อิต ยี่ แทนคำว่า เจ็ด หน่อ
 แต่เดิมคำว่า เตย แปลว่าที่ เป็นเตยอิต เตยยี่ ฯลฯ เตย ล้าน
 แหะทีมาเป็นคำภาษาแสลง (Slang) อยู่พักหนึ่ง ในคำว่า เตย
 เตย คำนี้ในภาษาจีนจะอ่านว่า ตี้ ก็ได้ และถ้าเป็นสำเนียง
 ถวางต้งจะเป็นต้าย หรือ ต้อย แปลว่า ชั้น ลำดับชั้น ถ้าจะ
 นกเทียบกับคำในภาษาไทยก็ได้แก่คำว่า ที่ โต ทอชกั้นขึ้นไป

ในกฎหมายเก่า (มุลลตวิวาท) มีการนับบุตรชายหญิง
 แบ่งเป็นสองพวกอย่างนี้

(ชาย)	(หญิง)
๑. อ้าย	๑. เออช
๒. ยี่	๒. อี
๓. สาม	๓. อาม
๔. ไส	๔. อัว

(ชาย)

(หญิง)

๕. ้ง	๕. อก
๖. ลก	๖. เขต
๗. เจต	๗. แอก
๘. เจ็	๘. เอ
๙. ้ง	๙. อ้ง
๑๐. ้ง	๑๐. —

ภาษาไทยใหญ่และคำท กมนบเป็นอนางเตชวทมีเร ส่ว
อหมพบบ้างแต่ลางคำ ใต้ลองนำมาเทียบให้ลุดต่อไป

(ชาย)

(หญิง)

ไทยใหญ่	คำท	ไทยใหญ่	คำท
ฮาย	ฮาย	เย	เย
ย	ง	ย	อ
สาม	สาม (อาหม-ซาม)	ฮาม	อ้าม (อาหม-อ้าม)
ไส	ไส (อาหม-ไซ)	ฮาย	ฮาย
งัว	งัว	ฮัว	งัว
นถ	นถ (อาหม-ซัด)	อก	อก
หนุ	เจต	ฮัด	เขต (อาหม-มัว)
นาย	แปต	—	แเขต
—	— (อาหม-หง=	—	ฮุด

ลูกคนสุดท้อง เทชม แห่ง ในภาษาพม่า

ว่า เต็ก เช่น สุกขาสัตต์แห่ง ลุกควายตัว
 เต็กๆ เรากเรียกว่า ลุกแห่ง เต็กร้องไห้
 บ่อยๆ เราร้องไห้เองๆ ขยายเต็มที)

ขอเหล่านี้ จะใช้เรียกกันอยู่จนเมื่ออายุ ๓-๔ ขวบ จน
 เข้าวัยบวชเรียน หรือถ้าเจ็บไข้หนักก็จะเปลี่ยนชื่อให้ใหม่
 ในพงศาวดารล้านช้างมีตำนานกล่าวถึงชนบรมให้โอรสเจ็ดคนไป
 ครองดินแดนต่าง ๆ กรมชองน้อยอย่างนี้เป็นหัวหน้าทุกชื่อ คือ

(ตามตำนานล้านช้าง)

(ตามตำนานไทยใหญ่)

(๑) ลอ

- ลาง

(๒) ยี่ผาตาน

- ฟ่าตาง

(๓) สามจุสง

จนสง

(๔) ไสผง

ไสผง** (ในพงศาวดารล้านช้าง

(๕) จัวอีน

จัวอีน เป็นไชยพงศ์ หรือ

ไชยพงศ์ น่าจะแผลง
 จากไสผง ให้เข้ารูป
 ชาติ)

(๖) ตกกสม

ลอกวง** (พระเจ้าตีโลก แห่ง

(๗) เจ็ดเจือง

เจ็ดเจือง ตำนานเดิมก็เป็นพระชา

ลิก ว่าเป็นลูกคนที่ ๖

หากเติม ตี ให้เป็น

ภาษาบาลี คือเป็นคำสง

ขณ)

คำเหล่านี้ ยังมีปรากฏในพระราชพงศาวดารเป็น เจ้าอภัย
 เจ้าย เจ้าสามพระยา และขุนพงษ์ ส่วนคำว่า อ้าย เออย
 อี ก็เป็นคำที่ยังคงให้อยู่ในภาษาไทยถิ่นอื่น เช่น อ่าหม เรียก
 ขุนหลวงว่า อ้ายขุนหลวง แต่ต่อมาในภาษาไทยเราความหมาย
 ของคำว่า อ้าย และ อี ย้ายความหมายไปทางเลว ช่งคง
 เนื่องจากเหตุที่คำเหล่านี้ยังใช้เรียกกันอยู่ในชนบท และถือ
 กันว่าภาษาของชาวชนบทเก่าไม่ทันสมัย ไม่ใช่เป็นภาษาแบบ
 แพล คำว่า อ้าย และ อี ก็พลอยตกต่ำและกลายเป็นความ
 หมายกันมาอย่างที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ ในภาษากวางตุ้งเรียก
 ลูกคนที่ ๒ ว่า อีตัว คำว่า อี้แดง ไม่ทราบว่าเป็นภาษาอะไร
 ก็ยังไม่ทราบได้แน่ หมดทางคันหนาก็ต้องใช้เคา อี้ = อาม
 ลูกหญิงคนที่สาม แดง ก็คือเต็กที่ออกมาใหม่ตัวแดง เลย
 คิดมาเป็นชอหนแดงแม่แดง แต่ทำไมจึงเรียกแดงแก่ลูกหญิง
 คนที่สาม จะเป็น อี้แดง เอ็ดแดง บ้างไม่ได้หรือ หรือ
 เคยใช้แต่เลิกใช้แล้ว หรืออาจยังไม่เลิกใช้ แต่ความหมาย
 กลายเป็นไม่ศักดิ์ไป เช่น อี้แดง อ้ายแดง
 ประเพณีตั้งชื่อกันจำนวนเป็น หนึ่ง สอง สาม หรืออะไรใน
 อย่างนี้ ชนเดิมเห็นจะคงเพื่อความสะดวกเมื่อยังไม่มชอตั้ง
 ครั้นเติบโตและตั้งชื่อให้แล้ว บางทีชอชวคราวก็ติดตัวมากลายเป็น
 เป็นชอตั้งก็มี เช่นคนชอ อ้าย อิง ก็เคยมี คนชอ นก
 บัว อี้ บางทีจะเนื่องมาจากชอการนับน ก็บ้างก็ระมิ่ง

การตั้งชื่อบุตรตามลำดับจำนวนและแบ่งเป็นหญิงชาย ได้
พบว่ามีอยู่ในชาติอื่นๆ อีกสองชาติ คือ

พวกกะเหรี่ยงหรือยางขาว

(ชาย)	(หญิง)
ละเอ	ละมอง
ละเฉียน	อีเอมา
ละถาน	อะลามา
ละเถ	อะลา
ละทอก	อะเปียง
ละลอก	อะอู
ละโส	อะโอ
ละเป	อะเอ
—	อะเลียง

มีสายสกุลกันก็มีตั้งชื่อบุตรลักษณะนี้ แบ่งเป็นชุดชาย ๗
และชุดหญิง ๗ เช่น บุตรชาย เซตุง (=หัวบ) เป็นคนที่หนึ่ง
อะหวัง (=เพื่อน) เป็นคนที่สอง แล้วลงสุดท้ายคนที่ ๗ ว่า
เกจิล (= นิด หรือ มงสุ (สุดท้อง) ถ้าเป็นผู้หญิงก็เติมคำว่า
แม่ ลงข้างหน้าของคำข้างบนนี้ ได้ความต่อไปว่า ประเพณี
อย่างนี้ มีตลอดไปแต่อเมริกาเหนือ แอฟริกา และออสเตรเลีย
ชอบเหมือนกัน.

เงือก—นาค

คิดเล่น ๑

เงือกเป็นสัตว์ในนิยาย รู้จักกันเป็นสามัญ ก็รูปร่าง
ท่อนบนเป็นคน ท่อนล่างมหางเป็นปลา ตามปกติวิสัยมันอยู่ใน
น้ำ ลักษณะอย่างนั้น ว่าตามรูปภาพที่เขียนเอาไว้อย่างเก่าที่สุด
ที่มียุคในสมุดแผ่นที่ โบราณตรงกรุงธนบุรี และรูปในไตรภม
ของเขมร เงือกชนิดนี้ รู้จักกันดีในเรื่องพระอภัยมณี แต่
ถ้าหากันตามปรัมปราอย่างชายเต่าให้หลานฟัง เงือกนั้นมันหน้า
เตี้ยกลมเท่าวงบน้าออย โดยมากมักเป็นตัวเมียไว้ผมยาว มี
ผุเคียวพาดเห็นไหลขนมาเห็นอนาเพียงก่อนมันจะรู้ไม่ได้ว่า ก่อน
ถึงเป็นอย่างไร นอกจากเดาว่าถ้าอยู่ในน้ำ ท่อนล่างก็คงเป็น
ปลา ส่วนขนาดตัวเห็นจะไม่โตไปกว่าขนาดลูกสิงหอย เพราะ
มันหน้าเท่าวงบน้าออยเท่านั้น ยิ่งเล่ากันต่อไปว่า ถึงวันใดคนคิด
เวลาเดือนหงาย เงือกนั้น (โดยเฉพาะที่บนนางเงือก) จะขยับก
มาหวดผมด้วยหัวทอง บางทีใช้กระจกทองส่องหน้าด้วย เวลา
ขึ้นมามักเป็นกลางคืนเดือนหงาย ถ้ารู้ว่ามีใครเข้ามาใกล้กลาง
จวนตัว ก็ตกใจโจนลงน้ำดำหนึ่ไปทิ้งหัวและกระจกทองไว้ ได้
มีผไปพบหัวและกระจกนี้ ถ้าเอาหัวและกระจกไปไม่คืนให้เงือก
โดยทงลงน้ำไปในทันที เงือกจะมาเขม่นทวงเอาคืน ถ้ายังขม

ไม่ให้ถูกงูกัดงูออกมาปลิดเอาดวงวิญญาณไป หรือไม่เช่นนั้น
 ก็จะคอยหาโอกาสจู่โจมเอาตัวไปในขณะกำลังไปอาบน้ำ จะเป็นด้วย
 เหตุนี้ หัวและกระดูกของงูเงือกจึงไม่มีเหลืออยู่ บนบก พอ
 ไรเห็นเป็นพยานว่าปลักษณะเป็นอย่างไร ผู้ที่ถูกงูกัดมัก
 เป็นผู้ชายมากกว่าหญิง และฉะนั้นเองงูที่ถูกกัดมักเป็น
 งูตัวเมีย นัยว่ากัดเอาไป เพราะนางงูต้องการเอาไป
 เป็นสามีมากกว่าจะทำร้าย จะเป็นดั่งนิกะมัง งูตัวเมียจะมี
 คู่พบมากกว่างูตัวผู้
 ขอบทเห็นกันว่างูที่ถูกกัดจะเป็นเพราะมีฝูงมัจฉาตาย โดย
 ไม่ปรากฏเหตุอื่น ๆ เป็นแต่ว่ายอยู่ในน้ำแล้วจมหายไปเฉย ๆ
 เมื่อพบศพก็จะมีลักษณะอาการว่าถูกสัตว์อะไรทำร้าย เมื่อ
 ไม่รู้ว่าตายเพราะอะไร ตามธรรมดาที่งูเองงูที่ถูกกัดจะเป็น
 สัตว์ที่เคียดชังกันเป็นผู้กัดเอาไป มาบัดนี้ อาศัยการค้นคว้า
 ทางวิทยาศาสตร์ จึงได้ความว่า สัตว์นาบางชนิด มีเครื่องทำ
 ไฟฟ้าอยู่ในตัว และอาจปล่อยกระแสไฟฟ้าเข้าไปในตัวคน
 และสัตว์อื่นให้ถึงสลบและตายได้ สัตว์ในจำพวกนี้มีปลาไหล
 ไฟฟ้าและปลาบางชนิด ที่ปรากฏในประเทศไทย ก็คือ
 ปลากระเบนชนิดหนึ่ง ที่อาจปล่อยกระแสไฟฟ้าทำอันตรายต่อ
 ชีวิตได้ ปลากระเบนชนิดนี้ ตามรูปถ่ายของราชบัณฑิตยสถาน
 มีลักษณะผิดจากปลากระเบนธรรมดา คือหางเป็นหางปลาไม่
 ยาวเรียวเหมือนอย่างหางกระเบนสามัญ ปลากระเบนชนิดนี้

ว่ามีอยู่ตามทะเลตะวันออกของแหลมมลายู ซึ่งเป็นที่เกรงขาม
 ของชาวทะเลแถวนี้ และเรียกกันว่าปลาเงือกหรือเงือกเฉย ๆ
 คงเรียกว่า เงือก จึงยืมความหมายจากสัตว์ในนิยายมาเป็นปลา
 ในความจริงในคำพวกนี้มีไฟฟ้าอยู่ในตัว
 ก็และคำว่า เงือกนี้ รูปเสียงของคำเป็นคำไทย ๆ คงไม่
 ไรเป็นคำมาจากต่างประเทศ ถ้าเป็นคำที่มาจากภาษาอื่นก็เห็น
 จะถูกแก้ไขให้เข้าเสียงไทยเสียนานแล้ว ลองค้นดูคำว่า
 เงือกในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ปรากฏว่า ในภาษาอาหม เงือก
 แปลว่า สัตว์น้ำในนิยาย นาคน้ำ ในภาษาไทยใหญ่ เงือก
 แปลว่า ชะเช้ ในภาษาไทยขาว เงือก แปลว่า งู ตามนิยายอยู่
 ตามห้วย ในภาษาไทย "ปาย" ในประเทศจีน (Toung Pao
 Vol. III 1892 หน้า ๓๐) เงือก แปลว่า มังกร ในภาษาไทย
 ต่าง ๆ เหล่านี้ ยึดที่ได้ว่า "เงือก" นั้น คงเป็นคำที่อยู่ใน
 ภาษาไทยมาแต่เดิม ได้สอบค้นดูในภาษาจีน ก็มีความว่า งก จัก
 จิก ในเสียง กวางตั้ง แต่จิว และฮกเกี้ยน โดยลำดับ
 แปลว่า ชะเช้ และว่าบางทีเพราะความเข้าใจผิด เรียกปลา
 โลมาชนิดนี้ว่า งก ก็ม เมื่อประมวลคำแปลข้างบน
 จะได้ว่าความว่า "เงือก" นั้น ในภาษาไทยต่าง ๆ หมายความว่า
 ว่า งู นาค มังกร และชะเช้ ไม่น่าจะว่าเงือกเป็นสัตว์จริง
 คนจริงปลา นาคและมังกรเป็นสัตว์ในนิยาย แต่พอเทียบ
 รูปร่างไปก็ไม่ได้กับ งู และชะเช้ ซึ่งเป็นสัตว์มีตัวจริง คำว่า

“จระเข้” ได้ความว่าเป็นคำของเขมร ไทยทางภาคอีสานตลอดไป เรียกจระเข้ว่า “ตัวเข้” หรือเข้ ซึ่งคงเป็นคำเดียวกับจระเข้แน่นอน ส่วนไทยใหญ่ และไทยในเมองจน อยู่ห่างไกลกับเขมร จึงไม่ได้ใช้คำว่า “ตัวเข้” อย่างไทยภาคอีสาน

คำว่า “เงือก” ตามความหมายของไทยภาคอีสานว่าเป็นปริวารของนาค รูปร่างเหมือนอย่างไรไม่ได้ความชัด เป็นแต่ว่าสามารถจำแลงแปลงตัวได้ต่างๆ และว่ามักทำร้ายคน ผิดกับนาคซึ่งบางทีกลับช่วยคน มีนยายปรัมปราของชาวอีสานว่า ภายหลังเมอเวียงจันทน์แต่ก่อน มีพระสงฆ์องค์หนึ่ง มาเป็นศิษย์ของพระครูหนามแพ่ง ซึ่งเป็นพระสงฆ์ชาวบ้านนบถอมมาก ว่าเป็นผู้วิเศษ ได้มาอยู่ที่เมืองร้อยเอ็ด ทนทนกันดารนา พระสงฆ์องค์นั้นพร้อมกับพวกชาวบ้านชุดสระหาบ่าไซ้ สรรสนนมีนาแต่ฤดูฝน พอเข้าหน้าแล้งนาก็แห้งหมด พระสงฆ์องค์นั้นจึงไปวิชาไปขัมเงือกที่แม่น้ำโขง เงือกนั้นเมื่อดูเป็นเมือกคล้ายแมงกัษพูน เอาหัวเข้ามาแล้วปล้อยลงในสระที่ขุด ตั้งแต่นั้นมาน้ำในสระก็มีไซ้ตลอดฤดูกลา สรรสเกือบวังพะลานไซ้ในจังหวัดร้อยเอ็ดเดี๋ยวนี้ ถ้าดูลักษณะของเงือกในตำนาน จะเป็นอีกอย่างหนึ่งหาไซ้เป็นงูไม่ ลักษณะคล้ายกับเงือกของมอญที่เรียกว่า เซาะ ว่ารูปร่างเหมือนปลิงแต่ไม่ใหญ่ขาว แต่ถ้าเราจะดูเค้าในคำพูดของเรา คำว่าเงือกงู มักไซ้เป็นคำอื่นไปด้วยกัน บางทีก็เดิมน่า เงือกและงูหงอน ชวนให้เข้าใจว่า เงือก

ภคอุษุณิศหนึ่ง และจะเป็นชนิดมีหงอนคล้ายงูนาคร (ทาง
พายัพถอวาทเอกคองหงอน) จึงได้เห็นกันว่า งูเอกเป็นมรวิวาร
ของนาคร

เมื่องูเอกในคถของไทยภาคอื่น ไม่มีรูปร่างเป็นครงคน
ครงปลา ก็น่าจะเข้าใจว่างูเอกกับนาคร ออกจะเป็นตัวเดียวกัน
เพราะเรื่องราวที่เป็นตำนานปรัมปราของไทย ตลอดจนไปจนถึงไทย
ในเมืองจีน และของชาติเพื่อนบ้านมมอลู เขมร และญวน
ก็กล่าวถึงงูเอกนาครเสมอ ถ้าเป็นชาติติดต่อไปทางจีน มญวน
และไทยที่อยู่ในประเทศจีน ก็มีกถาว่าเป็นตำนานองูใหญ่หรือ
มังกร ส่วนที่เคยติดต่อหรือรับคติมาจากอินเดียก็เป็นนาคร
บางทีเรื่องราวอันเป็นตำนานปรัมปราของไทย เมื่อครั้งไทยยัง
อยู่ในเมืองจีน ก็ยังถึงนาครเช่นในเรื่องอรรถกถา ทศกถา
พญานาคสองตัวอัยหนองเสในประเศจีน ภายหลังผิดใจกัน
ต่างเอาอกได้คืนเป็นผลองลก แล้วก็รักเป็นแม่มาพองและ
แม่น้ำโขงแยกทางกันไป ในทันอัยหมายความถึงงูเอกที่แปล
ว่างูใหญ่หรือสัตว์กสายงูอย่างจรเชษฐ ไม่ได้ เพราะมการคัย
คืนได้ด้วย ครั้นเมื่อไทยลงมาได้ มาได้คถทางอินเดีย ซึ่งมี
นาครและลักษณะคล้ายกับงูเอกงูของเร ก็เอนค้ำว่างูเอกไปเป็น
นาคร ส่วนค้ำว่างูเอกก็ยัยความหมายไปใช้กับสัตว์อย่างใหญ่ที่
เป็นครงคนครงปลา และน่าจะนกลอกว่า เมื่อก่อนเรายังไม่ได้
ค้ำว่าจรเชษฐมาใช้ในภาษา เราจะเรียกจรเชษฐหรือตัวเข้ว่าอะไร

อีกอย่างหนึ่ง คำว่า “เงือก” กับ “นาค” ถ้าว่าโดยเสียงนับว่าใกล้เคียงกันมาก เพราะเสียง ง ในบางภาษาพูดไม่ได้หนักก็จะแปลเป็นเสียงตัว น ไป เช่นพม่าเรียก งัว ว่า นัว อันเป็นคำไทยที่พม่าได้ไป ในภาษาเขมรเอง คำว่า “เงือก” ก็ออกเสียงว่า “เนอก” และมีลักษณะเป็นครึ่งคนครึ่งปลา ซึ่งชงยกไว้กล่าวในที่สุด เพราะฉะนั้นชวนให้คิดไปว่า “เงือก” น่าจะแปลลงเสียงมาเป็น “นาค” ให้เข้าเรื่องกับคดีของอินเตยทม รูปเสียงของคำ และรูปร่างลักษณะก็คล้ายคลึงกัน คำว่า “นาค” ในภาษาบาลี ความเดิมแปลว่าอะไรจะยกไว้ แต่ว่าชนชาติที่เรียกตนว่านาค ยังมีอยู่ทางแคว้นอัสสัมมาก พวกนั้นอยู่ในตระกูลชิวเบต—พม่า บางทีพวกตนเองจะเป็นต้นเหตุของพวกมนุษย์ที่อินเตยเรียกว่านาค และเกิดขึ้นให้เป็นงูเงี้ยวเขี้ยวขอต่อไป

ย้อนกลับมาถึงเงือกของเขมร ว่ามีลักษณะอย่างเดียวกับเงือกของเรา คือ ครึ่งคนครึ่งปลา นมชายเล่าว่าชายกะตาคให้หลานสาวแต่งงานกับงู โดยฝันไปว่าถ้าหลานสาวสามเป็นงูก็จะได้ร่ายเวนเสวธฐู ตอนส่งตัวหลานสาวให้แก่งูแล้ว ชายกะตาคได้ยื่นหลานสาวร้องเรียกให้ช่วยวางูรัค ชายกะตาคตะโกนตอบไปว่า งูเขากอครคณิดหนอยกคองร้องควย ต่อมาหลานสาวร้องออกมาบอกว่า งูกินเขามาครึ่งตัวแล้ว ชายกะตาคเฉยเสีย โดยสำคัญว่าเป็นมารยาหญิง จนรุ่งเช้าสว่างเลยมานาน ชายกะตาคไม่เห็นหลานสาวออกมา เป็นที่สุดสังเกตุก็เข้าไปในห้อง

พบแต่ผู้เท่านั้น นอนขดตัวพองโตผิดปกติ ขายกะตางจึงรู้ว่า
 ก็นหลานสาวเสียแล้ว ก็โกรธช่วยกันฆ่าผู้เอาตัวหลานสาว
 ออกมา หลานยังไม่ตาย แต่กลืนงูติดตัวอยู่จะฆ่าระง่างสักเท่าไร
 ไม่หาย จึงพาไปชำระล้างที่ทะเล แล้วเอาบาตรครอบ ก็โจน
 นากล้วยร่างเบนนางเงือกดำหายไป หลานสาวขายกะตางเป็น
 เงือกตัวแรก ทั้งเงือกก็เบนตัวเมฆ และชอบอุตุคนผู้ชายไป
 เปนสาม ก็อตายไปเป็นพรายมา ก็เห็นจะเป็นเพราะคนตระกูล
 เปนหญิง นิยายเรื่องน คล้ายกับเรื่องชนขรรค์นิยายเก่าของเรา
 เรื่องหนึ่ง ที่เล่าว่า นางคาราวดี มเหสีท้าวพรหมทัตประสูติ
 โอรสเป็นงูเขียว พระอินทร์จำแลงเป็นเหยี่ยวมาเลี้ยงเอาไปวาง
 ไว้ริมพงนาแห่งหนึ่ง แล้วกลับร่างเป็นพระอินทร์ตามเดิมตรัส
 บอกแก่งูเขียวตัวนั้นว่า ให้ไปอาศัยอยู่กับชายคน หนึ่ง เขาชวนคอ
 พระชนขรรค์ โอรสท้าวพรหมทัตนั้นเอง แต่ซ่อนตัวอยู่ในร่างงู
 เปนที่นางองเจ้าเงาะสังข์ทอง ขายกะตารับไปเลี้ยงไว้ ภายหลัง
 เมื่อได้เงาะตุงทราบความจริงว่า เป็นมนุษย์ พระชนขรรค์อยู่กับ
 ขายกะตางแจ้ญวีย์ ก็อยากจะมีภรรยา ร้องขอให้ขายกะตาง
 ไปขอบุตรสาวเศรษฐี เศรษฐีโกรธไม่ยอมยกให้ ขายกะตาง
 ไปขอพระธิดาท้าวพรหมา ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินเมืองทชายายกะตาง
 อาศัยอยู่ ท้าวพรหมายอมยกให้แก่งูเขียว โดยพระชนขรรค์
 เนรมิตร สะพานเงิน สะพานทอง ถวายให้ตามท้าวพรหมาลงนาวา
 ไร่ ต่อมาพระชนขรรค์ถอดรูปเป็นมนุษย์ ความทราบถึงเศรษฐีก็

เสียใจ ให้คนไปหาขุเหลืออมมาให้เป็นสามลูกสาว ในที่สุดลูกสาวถูกกินตายไปเป็นเปรต ผลพยาบาทพระชนุขรวิค แล้วเรื่องก็แตกปล่อยค้อไปอย่างจักร ๆ วงศ์ ๆ เบนอนว่าเรื่องต้นเหตุเงือกของเขมรตองกินกับเรื่องชนุขรวิคตองคน ชุงคองมทมาแห่งเคียวกัน หากแต่แยกสาขาเรื่องออกไปผิดกันเท่านั้น

อย่างไรก็ดี เบนอนเข้าใจได้ว่า เงือกที่เป็นครึ่งคนครึ่งปลา มอยู่ในทางเราและทางเขมรตรงกัน ปัญหาจึงมีค้อไปว่า เงือกชนิดนั้นมีมาจากชาติใดก่อน ? ก็เราได้มาจากอินเดีย เพราะไม่ปรากฏว่าอินเดียมีเงือก ก็จะต้องนึกไปถึงชาติอื่น แทนแต่ของฝรั่งที่เรียกว่า Mermaid ถ้าวเราได้มาจากฝรั่งก็นึกไม่เห็นว่าจะมาในทางใด สอบทางทมิฬ ก็ถามนุยครึ่งคนครึ่งปลานั้น มอยู่ในคติของทมิฬ แต่ทมิฬเรียกว่า อัสสร ดูก็เข้ารูปกัน ได้กับลักษณะของเงือกที่อยู่ในน้ำ เพราะอัสสรมรูปร่างพิศพิศว่า อยู่ในน้ำ ในตำนานของอินเดียว่าเกิดชนเมอตรงเทพกับอัสสุรกวณนาอมฤต แต่อัสสรของอินเดียมีความหมายไปในทางนางฟ้า ชุงเป็นนางบำเรอของเทวดา

รามเกียรติ์ตอนพระรามจองถนนข้ามไปลังกา มีเรื่องนางสุวรรณมัจฉาพาพวกสัตว์นาเป็นบริวาร ไปจนเอาเนทันท์ของไว้ ทนมานต้องตามลงไปจับ แล้วนางสุวรรณมัจฉาก็ตกเป็นภรรยาหนุมาน นางมัจฉานักว่าโดยลักษณะตัก ไม่ผิดอะไรกับนางเงือกนัก เรื่องนางมัจฉาทมอยู่ในรามเกียรติ์นั้น ในคัมภีร์รามชยณะ

ของอินเดียไม่มี คงมีอยู่ที่แต่เรื่องรามายณะของทมิฬซึ่งทำให้
 เอียงไปในทางที่เห็นว่า สัตว์ครึ่งคนครึ่งปลานั้น น่าจะเป็นของ
 ทมิฬ (แต่ทมิฬจะได้มาจากไหนก็ต่อหน้าขอยกไว้) เพราะคติ
 ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในไทยและเขมรตลอดไปจนชาวมะลายู ย่อม
 ผ่านมาทางทมิฬเป็นส่วนมาก ถ้าได้ทางทมิฬ ก็คงเอามาแต่
 ลักษณะ ส่วนซอกคงไม่เอาด้วย เพราะคำว่า อัปสร เรา
 หมายความว่าเสียอย่างหนึ่งแล้ว และโดยเหตุที่ลักษณะเงือกเดิม
 ของเราเป็นงอยไฉนบ้างที่จะเป็นคนที่อนบนและตอนล่างเป็นงู
 ดังทมิฬอธิบายอยู่ในปทานุกรม ได้บ้างกระมัง เพราะเงือกของเดิม
 อาจแปลงตัวได้ต่าง ๆ ว่าเป็นทางสันนิษฐาน เราจึง เอาคำว่า เงือก
 ไปใช้แทนชื่อแทนอัปสรชนิดที่เป็นครึ่งคนครึ่งปลา ส่วนเงือก
 ชนิดที่เราเห็นจะเอาไปให้ภาค หมก ตลอดทั้งชื่อและลักษณะ
 ฉะนั้น เงือกของเราก็มีเงือกของไทยถิ่นอื่น ซึ่งแตกต่างกันไป
 ไม่เหมือนกันเลย

หมายเหตุ:— เงือกนั้นค่อนข้างแน่ เพราะปรากฏในโอง
 การแห่งนา ดังโคลงฉันท์เจ้ามาลีลลิตแข่งนางพพัฒน์สัจจาของแก้วไช
 ติว่า เงือกแทนนาคดังนี้

“โอมบรมเสวราย ฌายพาหหลวงอะคราว ท้าวเสด็จเห็นอ
 ควายเผือก เอาเงือกเกยขวาง อ่างที่ตจันทรเป็นเป็น ทรงอินทร
 ชญา สามคำพระเพรง แก้วงเพชร์กสิมาภิรมจรไร (พิณ ฯ)”

อนึ่งการที่พระอศักรมเอกคือนาคเป็นสงวาลนน มกานนท์

สังเวชนททหนึ่ง กิตาวไววา

น้อมประณตเมพระสขมภวษญาณ

เถลิ่งอุสุถะนนทิกกร

สงวาลอรคินทรบ้นจันทร.

จิ้งจอกมาโล้ลำภา

คิดเล่น ๒

“จิ้งจอกมาโล้ลำภา” เป็นกลอนแปดร้องเล่น เคียน
ไม้คู่ได้ขน คางลมและเส็กชอบกันเสียแล้วก็ได้ ด้วยเป็นของ
เก่าผิดรูป จึงจะขอนำกลอนทั้งหมดมาลงไว้

“จิ้งจอกมาโล้ลำภา หมาไล่เห่า จิ้งจอกโตตนา หมาไล่ซา
จิ้งจอกคาน โศกสวีสองหัว ทำขวัญจิ้งจอกให้ฮิว”

จิ้งจอกเป็นตัวอะไร แล้วทำไมไปโล้ลำภา โล้ แปลว่า
แกว่งไกวให้เคลื่อนไปมาอย่างโล้หง่า เรือเรือกรรเขยงของชน
ชนิตหนึ่งว่า เรือโล้ โล้เรือคือทำให้เรือโล้เคลื่อนเล่นไป
ก็ใช้พูดได้ ทางอีสาน ภาษามองๆ บนกะทงเรือแล้วโยหรือ
โยกตัวไปข้างหน้าเพื่อให้เรือแล่นไป เรียกว่าโยเรือ เป็น
เครื่องเล่นแข่งเรือของเด็กถนน ถ้าเทียบ โย กับ โล้ ถูก
คล้ายคลึงกันทั้งเสียงและความ เพราะฉนั้นจึงจิ้งจอกมาโล้ลำภา
จึงเป็นโยสำภาษม โล้ ในภาษาชนกม โย แปลว่า พายเรือ
แจวเรือขนาคสน หรือแปลว่า โยนตัวทำให้เรือแล่นไปด้วย
แจวพายอย่างนั้นก็ได้ ถูกไปกันได้กับคำว่า โล้ ในภาษาไทย
เพราะเราถกพูดว่า “ไม่เป็นโล้เป็นพาย” เอาละ จิ้งจอกมาโล้

สำเนา คือจึงจึงทำให้สำเนาเล่นไป จะต้องเข้าใจว่า จึงใจ
 ต้องเป็นตัวอะไรใหญ่โต จึงแข็งแรงได้สำเนาได้ ทำนองจึงใจ
 ไล้สำเนา คงแปลกมาก หมา “เห็นจึงใจโย้เหยาสำเนาทาน
 พลุกพล่านวิปริตผิดเชิง” จึงไล้เห่า “จึงใจตัวสั้นห้วนไหว สุนัข
 เรา้เห่าฮกถกตกใจ กระโชนตกร้าไปทันที” นี่แสดงว่าจึงใจ
 ้วยานเป็นกัโศคนาคาหมัน จึงใจชอบกินกล้วย จึงใจเอากล้วย
 มาทำขวัญให้ นึกบอกอยู่ว่า จึงใจเป็นตัวอะไรที่ใคร ๆ คงรู้
 จักมันดี เมื่อเช่นนี้จึงใจเป็นตัวอะไร ท่านคงนึกว่าไปคิดค้นมัน
 เอาอะไรกับเรื่องเหลวไหลไม่เป็นเรื่อง เต็มเรื่องเล่น จะเอา
 อะไร ๆ เลอะ ๆ เทอะ ๆ มาร้องกัโศไม่เห็นแปลกอะไร ก็คิดค้น
 เรื่องเป็นความรูสึกว่า หรือไม่คิดค้นเสียเลยก็คิดเหมือนกัน เกรง
 ว่าจะนึกอย่างนี้ จึงใจให้หัวเรื่องว่า “คิดเล่น” เพราะคิดเป็นงาน
 เสียหมด ไม่มีเล่นเสียเลย ก็ทำให้เชื่อมชม นเป็นคำกล่าว
 ของฝรั่ง เขาว่าอย่างนี้ จึงใจเอาเรื่องจึงใจขานมาคิดอย่างเป็นเล่น
 บ้าง สนุกเต็มที่ ขอโทษที่ใจคิดว่าสนุก สงสัยว่ามันจะไม่ใช้คำ
 ไทยแท้ แต่นักหาคำอันมาใช้แทนยังไม่ได้ จึงใจเป็นต้องใจ
 มันเอาไปก่อน นึกอกที สนุก ถึงจะไม่ใช้คำไทยแท้ แต่สนุก
 มาอยู่กับเราเห็นจะนานเต็มที่ จนเป็นไทยแล้ว ชะรอยสนุก
 จะเป็นชาวแหลมอินโดจีน-แหลมทอง-แหลมไทยด้วยกัน จึง
 ต้องถือว่าเป็นไทยได้ ขอโทษที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะหาคำอะไร
 มาใช้แทนคำว่า ไทย ได้ คิดพุ่งข้ามไปเปล่า ๆ ที่แท้เป็นคำไทย

ก็ท่านเป็นบุตรชายนางเป็นข้าของอินเดีย ไม่ใช่ชาวไทย โปรด
ลองพูดให้ชาวอินเดียฟังดูที เขาจะบอกท่านได้ทันที นั้นไม่
ใช่แน่ ไม่ใช่พวกเขา เมื่อเช่นนั้นเห็นต่ออะไรจะมาลากเอาไทย
ไปให้เป็นแขก ลึกลับคนเมืองของเรา คือคำพูดที่เป็นไทยมา
นมมานแล้วไปเพิ่มให้แก่เขา

ย่นมาพูดเรื่องจิตใจใหม่ จใจเป็นตัวอะไร จใจในคำ
ไทยหนักไต่มีความหมายอยู่ ๔ อย่าง คือ :

- ๑-เมื่องนมชมนัดหนึ่ง เดินย่นยามอยู่บนหลังม้า
- ๒-สงมหาแขวนห้อยกลางเปลเด็ก เพื่อให้เด็กดูเล่น
เต็มหัวด้วยไม้ไผ่จก ภายหลังก้าวหน้า เอาชนฝาเล็ก ๆ น้อย ๆ
มาทำแทนไม้ไผ่จก แล้วเอาชนพามาทำเป็นตุ๊กมันห้อยรวม กลายเป็น
เรือก กระจับ ไป

- ๓-สัตว์ฝรั่งเรียกว่า แก๊งการ
- ๔-ทหารหญิง เมอร์ซุกกาต ๔ จัก โขลงนไทยเป็นจน
เขาว่าจใจเรือกม จะเป็นตะกุดหรือหางเสือเรือ หรือจะ
เป็นตอนไหนของเรือไม่ทราบ เป็นแต่ได้ยินผ่านหูมาเท่านั้น
เมื่อตุ๊กความหมายข้างบนนี้ ไม่เข้ากับจใจ ได้สำเนาได้สัก
รายเดียว ท่านผู้ใหญ่บอกว่า ทวดพระเชตุพนเจียนตัวจใจ
เป็นคนมดคนบนนถ เลยคองอาอง พอดเพื่อนคนหนึ่ง เอา
หนังสือพระราชมนตร์ในรัชกาลที่ ๑ เรื่องอโหนมา ตอนนมมมมา
ให้ดู มีความในนั้นแห่งหนึ่งว่า "กะลมพจบกะตักอ จใจจับ

ชิ่งจื่อร้องส่งเสียง คัดเลือกได้รวมกลออกไปว่า จิ่งโจ้วเบนหนัก
 ขณะคันทอง ความเห็นเห็นจะเลิก จิ่งจื่อจับต้นจิ่งจื่อซ่งได้ความว่า
 เบนไม่เกรงเอา มันส่งเสียงร้องได้ ก็เลยขลุ่ยกันมอ้อยมาก
 นกตัวกนทเอาเสียงของมันร้องมาตงซอไห ดิรายนกจิ่งโจ้วจะ
 ส่งชื่อตามเสียงของมันร้องกระมัง ไปได้แก่จากพระศากาทางภาคอีสาน
 คนหนึ่งบอกว่า ทในแดนนั้น มันจิ่งโจ้ว ความนี้ไต่กว่านก
 กระจอกเล็กน้อย หน้าอกเหลือง ชอบบอขตามละเมาะไม้
 พบตัวเขียวโตด ไม่ไปเป็นฝูง มันร้องจ (ลากหางเสียงยาวหน่อย)
 โจ้ว ฟังแล้ววังเวงใจ เวลาของมันออกหัวโยกตัวไปมา นำเอา
 ลักษณะเหล่านี้ไปถาม นักวิทยาศาสตร์คนหนึ่ง ในจุฬาลงกรณ์มหา
 วิทยาลัยเอง เขาว่าเท่าที่บอกเข้าแก่นกขมน (เป็นนกสะพวก
 กับนกขมนเหลืองอ่อน) เมื่อได้ความอย่างนี้ ก็เกิดเห็นเรื่อง
 จิ่งโจ้วเป็นช่องไป

ถ้าจะคิดเห็นว่านกจิ่งโจ้ว กับนกจิ่งโจ้ว เป็นตัวเดียวกัน
 ก็ไม่แปลก เพราะมันเบนหนักด้วยกัน เสียงมันร้อง อาจฟังไป
 ได้ต่าง ๆ แล้วแต่ใครฟังและคิดเอา ถึงว่าจะฟังแปลกสงสัยกัน
 ไป แต่เสียงนั้นจะไม่ห่างกันนัก ดูแต่ ตัวนก เสร็จเรียกว่า เข็กโก
 จนแต่จิวเรียกว่า คัดโก (แปลว่า ล้าปากได้ช่วย) กับโก
 นเห็นจะเป็นตาของจันมณฑลลาวงช เพราะตูกแก่ขณะนั้นจน
 ชอบเอามาคองเหล้า เป็นเหล้ากับโก ว่าเป็น "เหล้าไม้" และ
 ว่ากับโกอย่างคทสุดมาจากมณฑลลาวงช ข่ายกันชาวคต๑.๑๐

บาท อย่างชนิดเลวเวลาดึง ๒๐ สดางคกช่อโต สดางคกบโก้อา
 เป็นคิ้วไทยก็ได้ เพราะคนไทยเดิม ยังมีอยู่ในเมณฑลนั้นมาก
 พวกไทยนุงก็เรียกตุ๊กแถว กัดโก หรือ กัดแก คำว่า ตุ๊กแก ฟัง
 ไม่ได้ความ เราพูดกันเป็น คับแก ก็มี ว่าเป็นเพราะตัวมันแก
 ทนไฟ ไม่ใช่คัปมันแก เป็นเรื่องมันตะกละต่างหาก แล้วยกตัวมา
 เป็นตุ๊กแกกันคืบ คืบกันคืบเต็ก เดกจึงกลสวตุ๊กแก เพราะเมื่อ
 มันร้อง ฟังเสียงพากลว เนื้อตัวก็ไม่เห็น และมีชอบซ่อน
 ตัวอยู่ในทมด และในรูกระบอกไม้ เลขกลายเป็นตุ๊กตุ๊ก
 คับโกแปลไม่ได้ความ เรียกเป็นคัปโกก็มี ฟังชอเป็นเหล่า
 คับโก ขวนกันขวนอกกันคืบ พวกไทยขาว เรียกตุ๊กแถว อัดแอ
 ไทยใหญ่ว่า ตอกแก พายพัว ตักโต อีสานว่า คับแก ว่ามัน
 ร้องเป็นคืบ เพราะแกส่งขวราย เขมรว่า ตักแก ฉวนว่า กัดแก
 พม่าว่า ตอกแก หรือ เต้าแก มอญว่า ตอกเต้า หรือคัปโก
 ตงน เห็นจะไม่ใช้ตุ๊กแกไทยร้องอย่างหนึ่ง ตุ๊กแกจิล ตุ๊กแก
 ผรั่ง ตุ๊กแกเขมร พม่า รามัญ ร้องอีกอย่างหนึ่ง มันกร้อง
 ของมันตามเรื่อง หากฟังกันไปคนละอย่างเท่านั้น ตอกชอหนึ่ง
 คอ นกกระเรียน ภาคพายัพและอีสานเป็น นกเขมร สีสกตุต
 เถวญจ บาส เป็น โถญจ อังกฤษ เป็น Crane ฝรั่งเศส
 Grue นกฟงเสียงเป็นตง ๆ กัน ชาวเขมรคนหนึ่งบอกว่า นกจเขน
 เมื่อเขมรเขาเรียก นกเสือดง แปลว่า "เขย - หลาน" ทำ
 ให้หูฟังต้องซัดต่อไปว่า มีเรื่องอะไรหรือจงเรียกอย่างนั้น แก

เล่าว่า มันมีเรื่องว่า ขยายเกินหนึ่งนิ้วกลอยเองไปตากไว้
 ไซ้ให้หลานเฝ้า กลอยถูกแดดตกแห้งยุบตัวลง ยศตามหลาน
 สาวว่า กลอยมันหายไปไหนจึงเหลือน้อยไป หลานว่ามันแห้ง
 ขยายไม่เชื่อแล้วตีหลานตาย ถึงคราวยายตากกลอยบ้าง จึงได้รู้ว่า
 กลอยยุบตัวเอง ไม่ได้หายไปไหน ถ้เสียใจนัก เสียตายไปเกิด
 เป็นนกร้อง เสวดเขา เสวดเขา (เสวด : แห้ง เขา : หลาน)

นี่เป็นเรื่องราวเรื่องเอจากเสียงนกมันร้อง แล้วคนก็เอาตาม
 ชอบใจ เมื่อเทียบเสียง จี๊จี้ กับเสวดเขา รสก็ว่าห่างกันมาก
 จะเข้าใจผิดเป็นนกคนละพวกก็ได้ แต่ต่างเกิด เสียงนกร้องว่า
 ไปก ๆ ยังนกฟังเป็นอะไรก็ได้

ทนมาสองเทียบเรื่องเสียงของคำว่า จี๊จี้ กับ จิงจี้ จี๊ ถ้า
 ตากเสียงให้ยาวมาก ก็จะเป็น จิง ได้ จี้ะ กับ ใจ้ จะว่าใกล้
 กันมากก็ได้ อย่างสมว่าตัวหนังสือเป็นนกร้องหมายแทนเสียงที่
 เราได้ยินเท่านั้น เราจดเสียงลงเป็นตัวหนังสือ ไม่ใช่จดได้
 ตรงเสียงที่เคียว เพราะเรามีตัวหนังสือไม่พอกับเสียงที่ได้ยิน
 ลองจดเสียงเจกร้องชายหมคนเคียวกันเป็นตัวหนังสือ ให้จด
 กันหลาย ๆ คน แล้วเอามาเทียบกันดู จะเห็นไม่เหมือนกัน
 ที่เราจดเสียงไก่ตัวผู้ร้องว่า "เอ๊กเอ๊กเอ๊ก (ลากเสียงยาวหน่อย)
 เหมือนกันก็ได้ เพราะเราหรือได้ยินกันสลับต่อมาแล้วมันร้อง
 อย่างนั้น เราจึงฟังเป็นอย่างนั้นได้ ทานเคยเสียงไก่ฝรั่ง เคยฟัง
 มันร้องว่า Cockado - dool doo ! บ้างไหม เรื่องมันเป็นอย่างนั้น จี

กับ จิง จิงน่าจะเป็นคำเดียวกันได้ ถ้าท่านจะคัดคำเอาหลัก
ว่ามันจะเป็นได้ (ทฤษฎี) เท่านั้น ก็มีความหมายนั้นข้อคัดคำ
นี้ได้ เช่นในภาษาไทยขาว เรียกจังหวัด ว่า จิตติ เรียก จิงจก
ว่า จิอัน เป็นต้น

เมื่อถือว่า จิงโจ้ กับ จิงโจ้ มาแต่เสียงร้องของนกอย่าง
เดียวกัน จะเกี่ยวข้องกับ แมงมุมจิงโจ้ แก๊งการจิงโจ้ และ
ทหารจิงโจ้ ได้อย่างไร นี่ต้องเดาเรื่องราวมาจากนกจิงโจ้ ก็
นกจิงโจ้ เวลามันร้อง มันโยกย้ายไปมา เป็นอย่างขงโย่งหยก
ไม่อยู่ที่ เดยเอาเสียงของมันร้องมาใช้ให้กินความถึงท่าทางของมัน
ด้วย แล้วเอามาตั้งชื่อให้แก๊งอันหมดทิศทางคล้ายคลึงเช่นนั้น
เป็นเรื่องย้ายความหมาย ตัวแมงมุมจิงโจ้มันแก๊งโคงโย่งเย่ง ทัว
ท่าทางขงโย่งหยกอย่างนกจิงโจ้ จึงได้เอาชื่อนกจิงโจ้มาตั้งให้
มันเป็นเดา เป็นเรื่องเดาเล่น จิงโจ้แขนเป่ตกเห็นจะตั้งชื่อ
เอาตามอย่างตัวแมงมุมจิงโจ้เพราะแก๊งก้างอย่างนั้น ตัวแก๊ง
การตุ้นหน้าของมันสั้น ไปไหนก็ดูเหมือนกะโปกกะเพลกไปไม่
ได้ไปอย่างตัวตรง ทหารผู้หญิงที่เรียกว่าจิงโจ้ เห็นจะเรียกอย่าง
ใส่ใจความท่าทางกระตุกกระตึกอย่างผู้หญิงย่นตัวตรงไม่ได้นาน
ผิดกับทหารผู้ชาย พุดอกอย่างหงกถือ ทหารผู้หญิงไม่ผงผาย
มท่าทางอย่างตัวแก๊งการ จึงได้เรียกว่าอย่างนั้น โปรดอย่าเข้าใจ
ผิดว่าทหารจิงโจ้กับขุนนางเหมือนกัน คราวนี้ถึงจิงโจ้มาได้สำเกา
จิงโจ้ในทันเห็นจะหมายว่า แจกโลเรือ มท่าทางโยกไปย้ายมา

หรือโคลงไปโคลงมา หมาเห็นแปดจึงไล่กัด สำเภาในทันที
 จะไม่หมายถึงสำเภาโดยตรง จะหมายถึงเรือแจกก็เป็นสำเภา
 ทั้งนี้ เพราะชนชอวาเป็นเรือแจกแล้ว เราก็นึกถึงสำเภาก่อน
 เลยเอามาเรียกแทนเรืออย่างอื่นด้วย พูดว่าไล่เรือเฉยๆ ความไม่
 ชัดให้เห็นว่าเป็นเรือแจก จึงใช้ว่า สำเภา เมื่อจึงใจหมายความว่า
 ไล่แจกไล่เรือ เรื่องจึงใจรักกันมากมายนี่ ที่เขากล้วยมาทำขวัญ
 จึงใจ เห็นจะเป็นเจ้าของหมาตัวที่ไล่กัดจึงใจจนตกนาคตกทำเบี่ยง
 ปอนไปหมด ให้กล้วยเป็นคำทำขวัญ ๒ ทวีตพอ ที่ข้างเขียน
 เขียนตัวจึงใจเป็นคนกรงนกกรงก็เพราะจึงใจเป็นนก แต่ในคำ
 ร้องจึงใจเป็นทว่าแจกอยู่ด้วย จึงเขียนไทเป็นคนละครึ่งเพื่อบอก
 ให้รู้ หรือไม่รู้ก็ได้ ว่า จึงใจนั้นเป็นทั้งนกและคนแจกไล่เรือด้วย
 นเป็นเรื่องคิดเล่นทั้งนั้น ขอเติมอีกนิดว่า จึง ในภาษาไทยใหญ่
 และภาษาไทยย่อยหมายความว่า หมุนโอนเอนอย่างลูกข้างโคลง
 ดึงไม่ตรง.

กัณนร-คนธรรพ์

กัณนร มีรูปร่างอย่างไร คนเหมือนไม่ต้องอธิบายก็ได้ เพราะ
คงรู้จักกันแล้ว แต่ถ้าว่าตามลักษณะรูปร่าง กัณนรในวรรณคดี
ของอินเดียจะเป็นอยู่อย่างหนึ่ง คือหน้าเป็นม้าควเป็นคางและ
เป็นเพศชาย ใน Dowson's Classical Dictionary of Hindu
Mythology ว่ากัณนรเป็นนักดนตรี และนักขำปรีดของเทวดาอยู่
บนสวรรค์ชั้นพาวเชงเขาไกรลาส เป็นบริวารท้าวฤเวศ เหตุตั้ง
ท้าวฤเวศจึงมีชื่อว่า กัณนเรศ แปลว่า เป็นใหญ่ในพวกกัณนร
แต่เดิยวากัณนเรศหมายความว่านรกกัณนร ผิดกับความหมาย
เดิมกว่า เป็นใหญ่ในกัณนร ทั้งนี้คงเนื่องมาจากคำอย่าง
เขวเรศ ยุพเรศ อรรคเรศ เป็นต้นเหตุให้กัณนรเป็นกัณนเรศ
ไปด้วย เป็นเรื่องโรกตลต้อ คำว่า กัณนร ในภาษาสันสกฤต
และบาลี ใช้หมายความว่าถึงคนต้อคนเสวก็ได้ และก็เป็น
การแปลล่อช่น้อย ในภาษาอาหรับคือไทยที่อยู่ในประเทศอัสสัม
เรียกคนต้อคนเสวว่า คนม้า ส่วนคำว่า "หนาม้า" ในภาษา
ของเรเอง ก็เป็นคำที่ไม่เป็นมงคลแก่ผู้ที่ถูกเรียกนัก ถ้าท่าน
ไม่เดิความว่านเรื่องที่มาหนาม้าหรือ "คัมหม" แล้ว ก็
น่าจะให้ชื่อว่านพวกกัณนรเห็นจะได้ แต่กัณนรนั้นถ้าแปล
ตามรูปศัพท์กว่า คนอะไร ส่วนกัณนรผู้หญิงเรียกว่า กัณนรี

หนังสือเก่าของเรา เราคงรู้จักมาก่อนแล้ว หากมาลืมไปเสียเพราะ
 เกณฑ์ให้กนิษฐมีรูปเป็นทรงนางมณุษย์ และตรงนิกไปเสียแล้ว
 ในเรื่องทางอินเดีย เขาว่าพวกกนิษฐนั้น ถ้าได้คู่สมแบบ
 สามภรรยาแล้ว ย่อมมีความรักใคร่ชอตรงต่อกันเสมอ ถ้า
 กนิษฐจะกล่าวถึงความรัก ระหว่างหญิงกับชายที่บริสุทธิ์ชอตรง
 ต่อกัน ก็มักจะยกเอาความรักแห่งกนิษฐขึ้นมาเปรียบ
 ยังมีมณุษย์อีกจำพวกหนึ่ง เรียกว่ากิมบุรุษ แปลว่าบุรุษ
 อะไร ซึ่งในวรรณคดีอินเดียรุ่นหลังเอาไปรวมกับกนิษฐ คือ
 เป็นคำใช้แทนกันได้ ซ้ำบางทีรวมกันสรรพนามเข้าด้วย กิมบุรุษ
 นี้ ของเดิมหน้าเป็นมนุษย์อยู่ตัวเป็นนิก ลักษณะอย่างกนิษฐ
 นั้นเอง บางทีเราจะได้ลักษณะกนิษฐของเรามาจากกิมบุรุษ
 กระมัง รวมความ กนิษฐก็ กิมบุรุษและกนิษฐก็เห็น
 จะเป็นพวกเดียวกัน จะผิดแปลกกันบ้าง ก็เพียงแต่ลักษณะ
 บางประการคงได้เล่ามาแล้ว เช่นในเรื่องพระสุธนของเราตอน
 หนึ่งกล่าวว่า พราหมณ์ปุโรหิตคิดอุบายปองร้ายพระสุธน ทุก
 ณะนำให้ทำวาทิตยวงศ์แก่ใจอุปรัมภค เพราะทรงสุบิน
 ร้าย โดยแนะนำให้อาคนธรรพ์บูชาญูเสีย แต่ถ้าจะหา
 คนธรรพ์ไม่ได้ จะจับนางมโนรามาบูชาญูแทนก็ได้ เพราะเป็น
 เชื้อวงศ์คนธรรพ์มาแต่บาทมพานเหมือนกัน ในคำราคนตร์ของ
 อินเดีย (ดู Q. J. M. S. vol. XIV หน้า ๑๖๖) ก็มีว่ากนิษฐ

* ๒๓๐ * * * * * ๒๓๐ * * * * *
 มหนาททาเครื่องดนตรี คนธรรมดาเป็นผู้นำ และปัสร์เป็น
 ผู้ทรรษา ดงน เรืองกนิษฐและคนธรรมดา เพียงเต้ามาขอ ๆ ก
 ยงยงเสยงแล้ว จึงต้องขอระงับการข่งโดยการจบเรื่องลงเพียง
 นเอง.

เมื่อยานาง

ในเรื่องนารายณ์สิบปาง (ฉบับคุณหญิงเลื่อนฤทธิพิมพ์
พ.ศ. ๒๔๖๖) ตอนหนึ่ง มีเรื่องเล่าไว้ว่า

ครั้งหนึ่ง พระอศวกกับพระอุมาภคควดี เสด็จประพาสทะเล
ทรงสัตว์เหวเป็นเทพพาหนะ พระนารายณ์ทรงนาคเป็นปลัดลึงก์
นำเสด็จ ส่วนเทวดาและนางพื่อน ๆ ตามเสด็จ เอาหม่มชื่อนา
และสัตว์มเหสีต่าง ๆ เป็นพาหนะ

การรังกุงทราบว่าพระเป็นเจ้าเสด็จมาก็ไปร้องทุกข์ คือพระ
อุมาว่า ททรงบันดาลให้เกิดมีสัตว์นาต่าง ๆ ขึ้นแต่ละตัวก็ล้วน
มีพินและเขี้ยวเขยง ในตัวก็มีกำมกระตุกร่างกายนั้นจึงแข็งแรง
แต่ส่วนกุงนมแต่กาม ร่างกายก็มแต่เนื้อ เปลือกหุ้มนกก
บางนกก สัตว์ทั้งปวงพากันข่มเหงจับกินเสียทุกวัน จนกุงจะสูญ
พินช้อยแล้ว ททรงสร้างกุงใหม่ลักษณะอย่างพิน เป็นการนอช
หน้าสัตว์นาอื่น ๆ นก ขอได้โปรดให้กุงมีความสุขบ้าง พระอุมา
จึงประทานพรแก่กุงตามที่ต้องการ คือบนศรหะกุงให้เป็นเลอย
สองคม ปลายแหลมตนเป็นบอง ข้างหางเป็นหางปลายแหลม

เมื่อสัตว์ใดกินกุ้ง กุ้งจะได้เลือกห้องเจาะออกพ้นจากเป็นอาหาร
สัตว์พวกนั้นจะได้เขตหลบ แต่การที่ประทานพระน มงเอนไซ
อยู่ว่า กุ้งจะต้องกินแต่ของที่ตายเน่าเปื่อยเท่านั้น

จำเต็มแต่กุ้งใต้พระพระธมา ติมความเจริญสืบพชพนชม
จำนวนมากชน เพราะไม่มีสัตว์อื่นกล้ำแรงแก่จับกินด้วยกลัว
อาวุธกุ้ง คราวนี้ ก็เกิดความเดือดร้อน เรื่องอาหารไม่ พอกัน

เพราะกุ้งมีจำนวนเกิดมากกว่าตาย จึงต้องแย่งชิงกันกินไม่พอ
อม ครั้นจะทำอันตรายแก่สัตว์ตัวมีชีวิต ก็กลัวจะเสียสัจยทรม

ปฏินญวไว้ จึงไปปรับทุกข์กับกึ่ง กึ่งกลัว กุ้งม อาวุธทั้งหัว
และหางไม่ควรเสียที่จะอดอาหาร ถ้าเม่นถึง ใต้มอาวุธอย่างกุ้ง
แล้ว ก็ระคิดอุบายหากินให้ได้ เกินอมเสียอีก ทั้งจะไม่ให้เสีย

สัจยทรมไว้แก่พระเบนเจ้าด้วย กุ้งพอใจ จึงผูกสมัครสังวาส
ท้ายพชพนชกัน เพื่อจะคิดหากินด้วยกันสืบไป เพราะฉะนั้น
กุ้งจึงม อาวุธทั้งหัวและหางอย่างกุ้ง แล้วกุ้งจึงแนะอุบายให้กุ้งเอา

อาวุธทั้งหัวและหางเจาะห้องเรือสำเภาให้ทะลุรั้วลงมา ครั้นสำเภา
ล่มแล้ว เจ็ดที่ไม่รู้ภัยนำถมนำตายเป็นอันมาก กุ้งจึงเอา
เลื่อยตัดศรขระออกไว้เป็นส่วนแบ่งของกุ้ง ส่วนกุ้งนั้นกินตัวพ

เจ็ดที่ตายในน้ำเป็นอาหารอุดมมคชมยชาติ จนแบ่งก็จะเป็นรูปเจ็ด
ต่าง ๆ แต่ทว่าโลกนี้มีได้ รูปเจ็ดไม่มีหัวจึงปร กฏอ ุในนอ กุ้ง
จนทราบเท่าทุกวันนี้ ฝ่ายพวกเข็สัมนและนายสำเภาและเรือต่าง ๆ

ได้รับความเดือดร้อนนัก ก็พากันไปปรับทุกข์ กับเจ้าหม่าจอ

ขอบุญบารมีท่านช่วยคุ้มครอง อย่านำให้ถึงทำอันตรายเรอสำเภา
 ได้ เจ้าหมาจ๋อว่า กิ่งเขาได้เทพอาวุธพระผู้เป็นเจ้า เราจะทำ
 อย่างไม่ได้ เราก็กถลพระผู้เป็นเจ้า ด้วยพระผู้เป็นเจ้าตั้งเรา
 เรียบกว่า เจ้ายอดสวรรค์ ท่านก็เป็นเทพพวงแหงเรา พวกเจ้ส่วนนาย
 สำเภากร่องไหวงวอนต่าง ๆ แล้วว่า จะบวงสรวงพลกรรมเครื่อง
 สังเวศต่าง ๆ กับเจ้าหมาจ๋อทุกเที่ยวเรอไปเรอมา เจ้าหมาจ๋อก
 คึดสงสารกับพวกพาดิชทั้งปวงนัก เจ้าหมาจ๋อว่าเราจะปรึกษาเจ้า
 นายผู้ใหญ่ดูก่อน พวกเจ้าจงไปหาแพรสดงสทับทมสังละตบ
 พับกับดอกไม้ชุบเทียน สำหรับเชิญเจ้าที่จะมาปรึกษา ฝ่ายเจ้ตัว
 และนายสำเภาทั้งปวงก็รีบไรกันได้ครบแล้ว ก็นำเอวไปถวาย
 เจ้าหมาจ๋อ เจ้าหมาจ๋อจึงมอบให้ทหารขอเซยหลัดหมัก ๑ ชุน
 พุง ๑ เป็นสองนาย นำเอาของไปถวายเจ้าทั้ง ๘ ทศ แล้ว
 กำหนดวันเชิญเจ้าทั้ง ๘ ทศ มาณศาลเจ้าจับปวยเล้าหวน เป็นศาล
 ใหญ่ ฝ่ายทหารทั้งสองรับคำสั่งเจ้าหมาจ๋อคุมเอาแพรห้อยหน้า
 ศาล และดอกไม้ชุบเทียน ถิ่นธวยของตัวไปกำนับเจ้าทั้ง ๘ ทศ
 แล้วกำหนดวันพร้อมกันตามเจ้าหมาจ๋อสั่ง แล้วเจ้าหมาจ๋อ
 สั่งให้พวกกร่องทุกซ่งทั้งปวง จัดเครื่องสังเวศดาวหวานดอกไม้ชุบ
 เทียนทองเงิน เผาไม้หอมตมาฟ้อจุดประทัดสัญญา เจ้าหมา
 ตามนัดทั้ง ๘ ศาลพากันรับเครื่องสังเวศแล้ว เจ้าหมาจ๋อจึงปรึก
 ษาในทชุมนุมพร้อมกัน ว่าพวกเจ้ส่วนนายเรอสำเภาได้ความยาก
 จนเคือคร่อน มาร้องทุกซ่งวพวกกิ่งและกิ่งเขาจะเลอยทองเรอ

สำเภาทะเล ลมจมเสียทรัพย์สินของเป็นอันมาก จนนายเรือและ
 ลูกเรือขมณาตาขสพพหตายนนังกักเอาเป็นอาหารเสียสิ้น พวก
 ญาติผู้ตายไปเที่ยวหาศพ จะเอามาฝังเผาตามธรรมเนียม ก็ไม่ได้
 พบเลยสักคนหนง เกิดเหตุใหญ่ตั้งมีเราจะนั่งเสียหรือ ๆ จะทำ
 ประการใดก็ ขอสดับบุญญาเท่านช่วยตรึงตรองระวังทุกข์ของผู้
 ได้ความเดือดร้อนเข้าทั้ง ๕ องค์จึงปรึกษาเห็นพร้อมกันว่าสำเภา
 และเรือต่าง ๆ แขนเครื่องประดับที่จะให้ครกครนในห้องขลมารค
 ฝ่ายเจ้าสำเภาเรือคิดค่าขายแล้ว ก็หมายจะให้บริบูรณ์ทรัพย์สมบัติ
 มงคงทำโรงเรือนคณและบ้านเมืองกิ่งม และเมืองใดไม่มีพวก
 พาณชกเป็นเมืองทุกๆจะไม้อาจโตใหญ่จันทรูชนได้ พระผู้เป็น
 เจ้าสร้างโลกทั้ง ๓ กฟ ก็หมายจะให้ถาวร บริบูรณ์ทั่วไป ทั้งเทพา
 มมนุษย์และสัตว์ ฝ่ายกึ่งเล่าเดิมก็เบ็นสัตว์เทพพลาภาพสำหรับเป็น
 อาหารแห่งผู้อำนาจต่าง ๆ จนไปร้องทุกข์ว่าจะสูญพชพันธุเสีย
 หหมดแล้ว พระอมาถควตมเสาวนไปรตบันดาลให้มอวูชรักษาตัว
 กิ่งกึ่ง ตมอำนาจ เรยวแรงชนกถึบคิด ทำอุบายให้มนุษย์จับหายถึง
 สนชวตถพกนถนศพนเป็นอาหารคังน ซึ่งเราจะนั่งเสียนั้นไม่
 ชอบ จำเราจะนำเอาความร้องทุกข์ของคณยาถชนกราบทุกพระ
 อิศวรเป็นเจ้าอมวถควตมเจ้าของสร้างโลกจึงจะควร ปรึกษาเห็น
 ชอบด้วยกันแล้ว สงให้เสมยนเขชนการ้องทุกข์ตั้งถ้วมาแต่
 นนหลัง แล้วสลักหลังการ้องตงขอเข้าทั้ง ๑๐ บลิตรายหอดตาม
 ขอลงเนอเห็นเสร็จแล้วสงให้เจ้าหมาขอ ๆ กริบฎีกาการ้องนำชน

ไปยังพระนครเทพสถานพิมายพยานเห็นอเขาไกรลาส ครั้นถึงพอ
พระเนนเจ้าหง ๒ เสด็จออก เจ้าหมาขอกกราบถวายบังคม แล้ว
อันผู้กาทูลถวาย ซึ่งพวกพระอิศวรองค์หลักธลาวไทยทั้งกิ่งทั้งหลาย
ซึ่งมี เตต่าอยู่ในเสด็จ เจ้าหง ๑๐ ถึงซอเห็นพร้อมกันมา ถึงกิ่ง
กระทำการลาขลิในทางพระคงคามหาสมุทร ให้พวกพาลใช้ได้ความจับ
หมายถึงสนชวตมากมายณะน ก็เป็นขอผลต่ออุกฤษฐุไทยยังมี แล้ว
แต่จะทรงวินิจจับไปรด พระอิศวรผู้เป็นเจ้าทรงทราบ ตรัสว่า
สัตว์ในพระคงคา พระอมาตควตบันดาลสร้างมามพันซ์ต่าง ๆ เชอ
จงกำราบปราบปรามให้สิ้นพชซ้อนร้าย องค์พระอมาตควตรับ
แล้วโอองการแล้ว มีพระเสาวนตงส์วาทังกิ่งงเดิมบันดาลให้เกิด
มาพอเป็นเพื่อนนพอนสสัตว์ทงปวง ซึ่งเกิดในพระคงคา พระอิชว
พาทันข้มเหงเออเม้งเป็นอาหาร ทั้งมนุษย์และสัตว์ต่าง ๆ จนมัน
จนสิ้นพชพชอยู่แล้ว เมื่อพระผู้เป็นเจ้าเสด็จลงไปทอดพระ
เนตรทางชลมารค หมายถึงไกรทราชความสุขและทุกข์ของสัตว์
ในพระคงคา เกิดากระหม่อมกตามเสด็จไปด้วย ฝ่ายถึงจง
วอธลาวถึงความทุกข์ ซึ่งสัตว์และมนุษย์ทั้งปวงพวกันข้มเหงเออ
เป็นอาหาร จึงได้อนุญาตให้เทพอวตทงศรชะและนาง พอกัน
อันตรวยบริภมาสัตว์เพื่อจะมิให้สูญพชพช แล้วให้ถือสัจย์บริ
โภคแต่ของทชวตมิได้ ฝ่ายมนุษย์เตทคิมสังขาร บางคนก็ผง
นางคนกนิศา ก็ไม่มีญาติพวกพ้องจะเผาะจะผง สัพพนนิกเป็นเหยื่อ
แรงกลาสด้วยกลต่าง ๆ ไม่มีผู้ใดจะให้ทานอาหารแก่หมูสัตว์ทงปวง

บ้างเลข ตั้งแต่จะถ่มกันและกันรำไป ชงกึ่งกระทำอุบายให้
 มนุษย์ชดหาย ตายในนี้ แล้วเอาเป็นอาหารของตน ไทพมเป็น
 ข้อยใหญ่ถึง ๓ ประการ จึงมีพระเสาวนีย์ประสาธน์ให้พระอนันตนาคร
 ราชไปกระทำเทรมาณณ์ถึงให้ล้อมพศอนันราย ตามประพฤดิเหตุ
 ที่ก่อเวรกรรมพ้อสมควรที่จะเขตกลาป โลกเราจึงจะบริบูรณ์
 ถาวรสืบไป พระอนันตนาครราชรับเทวโองการแล้ว ก็ถวายบังคม
 ลาพระผู้เป็นเจ้าทั้งสองลงไป พร้อมกับเจ้าหมาจ้อ ยังห้องพระมหา
 สมุห ครั้นถึง พระอนันตนาครราช ก็แปลงฤทธิ์ให้ พระคงคา
 สะท้านสะเทือนกับปนาทหวาดหวั่นไหว เกิดลมและคลื่นกระ
 ฉอลฉอน สัตว์ในพระคงคาทมิได้มีความผิด ก็สะทกสะท้าน
 หวาดหวั่นด้วยไม่รู้ตัว แต่ถึงกับระบมผู้ทำความผิดตกใจโลก
 เต็มพสก สะทกสทวเป็นอนันมาก ในกระเพาะ อาหารเก่าใหม่ ขน
 ไปอยู่บนศีรษะ พระอนันตนาครราชก็แปลงกายให้โตขาว เอาหาง
 กวาดห้องพระมหาสมุห รวบรวมเอาเรือและเกศราที่สมจุมกับ
 กุ้งปลาใหญ่น้อยทั้งปวงเข้ามาไว้สมชายในปริมณฑล ระหว่างตัวพระ
 ษอนันตนาครราช แล้วประกาศด้วยเสียงอันดัง ดุจดังเสียงอสน
 ชาติ ว่ากุ้งเป็นสัตว์โลกอาหาร ทำอุบายเจาะห้องเรือสำเภาให้
 สมจุม เจ็ดเจ็ดตายเสียเป็นอนันมากประสงฆ์ แต่จะกำเคพเจ็ด
 เชนอาหาร สำเภาและสินค้ำในถ้ำเต่าก เป็นของตนเอง ของหวง
 แหม กองเวรกรรมอนันจงบันดาลให้เป็นสำเภาประดิษฐานตั้งอยู่
 ในแก้มขวากซ้ายแบห้กุ้ง ถ่วงให้หนักอ้อยให้ผู้คนมางเหตุชนเจาะ

ท้องเรือสำเภาได้ อันหนึ่งเทพอาวตทั้งหัวและหางให้กลายเป็น
 อูฐพอกันตัว จะไปในสถานที่ใดให้เดินถอยหลังไปกว่าจะ
 สิ้นสุด พระคงค้างจะพันทุกปีตามแนวโองการสถาป ครั้นชาติคำ
 พระอนันตนาคราชดำเนินขอรบส่งพระศุเบงเจ้า สำเภาที่อุบัต
 แล่นเข้าในปากกุงตตอยุทกแกมชายขวาข้างละลำ แลวกสำส่ง
 เจ็ดส่วนยสำเภา ซึ่งจะใช้เรือสำเภาค้าขายสืบไป ให้นำถ้อเจ้า
 ยอดสวรรค์ ขอรออำนาจเข้าไปกับครองรักษารือสำเภาจงทุกเที่ยว
 ไปมาช่วยกลับเป็นนิสสัยชนทุกวันนี้ ครั้นเสร็จราชการกรรมานถึง
 แล้ว พระอนันตนาคราชก็กลับไปยังสถานที่เคยอยู่
 นิมยทเลฆมาน มีเรื่องที่จะพูดต่อก็คือ เจ้าหมาจอนน
 เป็นใคร ในเรื่องเจ้าหมาจอนนั้นผู้เจ็ดและนายสำเภาพา
 กันไปร้องทุกข์ จึงน่าจะเข้าใจว่า คงเป็นเจ้าเจ๊กไม่ใช่เจ้าแขก
 แต่ในตนเอง กล่าววเจ้าหมาจอนเป็นพหูพระเป็นเจ้าของแขกคง
 ไทเป็น "เจ้ายอดสวรรค์" ซึ่งน่าจะแปลความหมาย
 ไปจากคำในภาษาจีน อันที่จริงเจ้าหมาจอน ไม่ใช่มีอยู่ในหนังสือ
 นารายณ์ ๑๐ ปางฉบับแปลแต่ ในหนังสือที่แต่งในสมัยกรุง
 ธนบุรี ก็กล่าวถึงอยู่แห่งหนึ่ง แต่เขย่นว่า พระหมาจอน ซึ่งคง
 จะแปลเสียงชื่อ ไทเป็น จอ เพื่อให้แปลเอาความในภาษาไทย
 ได้ทั้งสองคำ เป็นชนิดคำซ้อนที่หมายความว่า ในคำหน้า กับคำหลัง
 แปลความเป็นอย่างเดียวกันเช่น โสณูโต เล็กน้อย รูปร่าง ซากศพ
 เจ้าหมาจอนทเลฆมาน มักกล่าวไว้ในนิราศพระยามหาบุรุษไปเมือง

จีนตริงกรุงธนบุรีแห่งหนึ่งว่า “เย็นเซ้าไหวเจ้าควมมาลือ พระมหา
 ขอพงองค์หนึ่งเนือง ครั้นค่ำแขวนโคมเคียงเรียงเรื่อง ตลอด
 เบื้องหน้าท้ายทรายไป” ความตอนนั้นแสดงว่า เจ้าหมาจ๋อ หรือ
 พระหมาจ๋อเป็นเจ้าของเงิน และรู้จักกันมาแต่ก่อนนั้น คงจะมา
 สัมกันในสมัยที่เลิกใช้การเดินเรือสำเภามาแล้ว ในหนังสือนา
 ราชณ์ ๑๐ ปาง ยังกล่าวต่อไปว่าเจ้าหมาจ๋อมอบให้ทหารสองคน
 ชื่อ เชยหลหมัก กับซุ่นพวง นำเอาของไปถวายเจ้าทั้ง ๘ ทิศ
 แล้วกำหนดวันเชษฐเจ้าทั้ง ๘ ทิศ มาณสาตเจ้าจับป่วยเล่าหวน
 เพื่อกำการร้องทุกข์ไปขอร้องพระอิศวร ความตอนนี้อธิกจะสนุก
 มาก เพราะทหารเวทดาทั้งสองคนของเจ้าหมาจ๋อนั้น ถึงแม้ว่าเป็น
 ทหารเวทดาจีนด้วยกัน แต่ก็คงเป็นคนละชาวเพราะตัวทชอว่า
 เชยหลหมัก ในภาษาชาวแต้จิ๋วว่า ตาเห็นโตโตส คงพินล
 เพราะฉะฉนเน เทวดาเองก็ม น่าจะเป็นเทวดาชาวแต้จิ๋วหรือเทวดา
 ชาวฮกเกี้ยน ส่วนซุ่นพวง เห็นจะเป็นเทวดาของชาวแคะหรือ
 ถวางต้ง เพราะถ้าเป็นชื่อเทวดาชาวแต้จิ๋วก็จะต้องเป็นชุนฮวงยอ
 แปลว่า หูได้ยิน ตามลม หรือลมพัดไป ถึงไหนก็ได้ยินไป ถึงนั้น
 เทวดาทั้งสองนี้ เมื่อสมัยห้องสิน เคยเห็นผิดเป็นชอบไปเข้าข้าง
 พระเจ้าคว้ออง ทำการสู้รบกับเกียงจูเหย แม่ทัพฝ่ายพระเจ้า
 บ้ออง สงครามครั้งนั้น ฝ่ายเกียงจูเหยออกรบกับพ่ายแพ้แก่ฝ่าย
 ปรบักยทุกครั้ง คิดอุบายกลล่อกอย่างไร ฝ่ายเจ้าเสกก็ทราบทุกที
 เพราะเมื่อปรบักยหารอดัน เชยหลหมักกับซุ่นฮวงยอกเห็นและ

ได้ขบหมัด ภายหลังต้องคิดหนทางป้องกัน โดยเอาธงมากกั้น
ตัวยกขึ้นมาโบกสับตีบังไว้ แล้วถกกลองให้สนั่นทวนโหวก เซยหลี่
หมักกับขุนนางยอกก็ไม่อาจเห็นหรือยินได้ถนัด สักจึงเป็นต่อแก่
ฝ่ายเกยงจูเหย ตามที่เล่ามานเล่าตามภาพยนตร์จนทศเคยดูจะตรงกับ
กับในเรื่องท้องสิ้นละบัวแปลเป็นภาษาไทยเพียงโดยยังไม่ได้สอบ

ในตอนหัว เจ้าหมาจอกกำหนดวันเสด็จเจ้า ๘ ที่สมานศาล
จับป่วยเล่าทวนนั้น คำว่า จับป่วยเล่าทวน เห็นจะเป็นเสียงชาว
ฮกเกี้ยน ถ้าเป็นเสียงชาวแต้จิ๋ว ถกคงเป็นคำเดียวกับคำว่า จับ
ป่วยสอหัน ซึ่งแปลว่าพระอรหันต์ ๑๘ องค์ ซึ่งตามคัมภีร์ของมหา
ชานข้อมันเป็นรูปไว้ทั้ง ๑๘ องค์ เพื่อดูไปบูชา จะได้ไปเสียด
ทายขอใบเชอมซ (คงจะอยู่ในหนังสือลัทธิของเพื่อนภาค ๔
ตอน ๓ นั้นแล้ว)

ย้อนพูดถึงเจ้าหมาจอกต่อไป ในเรื่องของจันมเหศวรผู้หญิง
อยู่องค์หนึ่ง เรียกชื่อกันว่า หม่าโจบือ แปลว่า เข็มแม่
ย่ำหวัด หนังสือ Schlegel's Siamese Studies สันนิษฐานคำว่า
แม่ย่ำนาง ซึ่งเป็นเจ้าประจำเรือนนั้นว่ามาจากคำในภาษาจีนว่า (เหย
เหมย) เหย เสียงแต้จิ๋ว เป็น เอย เป็นคำให้เกียรติยศใช้
นำหน้าพระนามพระเจ้าแผ่นดินและขุนนาง ฯลฯ ส่วน เหมย
เสียงพูดในแต้จิ๋วเป็น เมย แปลว่า หญิงในตระกูลเจ้า ตรงกับ
คำว่า นาง ของเรา เช่น นางพญา นางสุวรรณมาตี นางบุษบา
นางเรวคินพมาศเป็นต้น ทานทีเคยดูว่า เวลาพระมเหสีเสด็จออก

พวกข้าราชการจะมั่งคั่งแสดงเคารพแล้วจะได้ยกคำที่ เหนียง ๆ
 แปลว่าพระนางเจ้า ในหนังสือเรื่องจันทิแปลออกเป็นภาษาไทย
 ใช้คำเหนียง ๆ นว เหนียง ฉะเน คำว่า เหนียง ในภาษาจีนจะ
 ตรงกับคำว่านางในภาษาไทย ไทยได้คำว่านาง มาจากจีน หรือว่า
 จีนได้ไปจากไทย หรือว่า นาง มาจาก เนียง ในภาษาเขมร หรือ
 ว่า เนียง ในภาษาเขมรจะเอาไปจากนางในภาษาไทย ก็แล้วแต่
 ท่านจะคิดเห็น ส่วนที่ศาสตราจารย์ Schlegel ว่า ยานาง มา
 จาก เหย่เหนียง พังเสียมและลาวแต่ก็ได้ยินได้ คำว่า เหย่ น
 เคยพบในภาษาจีนใช้แก่ท่านที่เป็นผู้ชายเช่น เต๋เอ๋ย ไท่เอ๋ย
 ส่วนที่ใช้แก่ท่านหญิงยังไม่เคยพบ สอบถามจีน ก็ว่า ใช้หน้า
 ผู้หญิงไม่ค่อยพบจึงยังเป็นที่ยสงสัยอยู่ ว่า เหย่เหนียง กับยานาง จะ
 เป็นคำเดียวกันหรือไม่ บางทีแม่ยานาง จะแปลเป็นภาษาไทย มา
 จากคำว่า หมาใจบ้อ ก็รู้ไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดี คำว่าหมาใจ คง
 เป็นคำเดียวกับที่ในหนังสืออื่นเรียกว่า หมาจ้อ หรือที่ในนิราศ
 พระยามหามุนีภาพว่า หมาจ้อ และโดยเหตุที่หมาใจ เป็นที่นับถือ
 ของชาวทะเล พวกเดินเรือจีนชอบเคารพบูชาเจ้าเมืองคน
 ทุกเวลาเช่น จึงควรเทียบเจ้าหมาใจนี้ได้ด้วยแม่ยานางของเรา
 เรือตะเกาของพวกจีนไหหลำ ในขณะที่จะจอดทอดอยู่ในแม่น้ำ
 เจ้าพระยาแต่ก่อนนี้ ถ้าท่านแยกฝ่าไปในเวลาเย็น ตรงกับ
 เวลาที่เขาไหวเจ้า ก็จะเห็นคนเรือจูดรูปเจ้าคำหนึ่ง ไปยืนท่าท่า
 ไหวเจ้าหันหน้าสู่ท้ายเรือตะเกา แล้วหันซ้ายและขวาข้างละ

พร้อมทั้งมีการตมำลือ นค้อพรโหวเจ้าเมียบาง ตรงกัน
 กับที่พระยามหาณภาพเล่าไว้ในนิราศ พจนชาวไทหลายังจะคง
 ทำอยู่ หรือว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ผู้เขียนไม่ทราบ ด้วย
 ไม่เคยเห็นมานานแล้ว ที่ท้ายเรือตะเกา มักมีธงเขียนอักษรจีนว่า
 เทียนเฮา หรือ เทียนเฮาเซียบือ บักไว เทียนเฮาแปลว่า
 พระนางเจ้าเสวยสวรรค เห็นจะตรงกับคำว่า เจ้ายอดสวรรค ที่
 พระอศวรทรงส่งให้ตั้งในหนังสือเรื่องน บางทักเรียกว่า ม้าเท้า
 เหนียง แปลว่า พระนางเจ้าขานุเป็นประธานหรือเป็นหัวหน้า คำว่า
 ประธานหรือหัวหน้า กับ คำว่า ยอด ความก็ไปกันได้อีก โดย
 เหตุผลศดศหรือศาลเจ้าของพระนางองค์นี้อยู่ที่ท้ายเรือ พระนาง
 จึงมีพระนามอีกอย่างหนึ่งว่า จันบัวเหนียง แปลว่า พระนางท้ายเรือ
 ศาลเจ้าไหหล่าที่อยุธยาเจ้าพระยาข้างถนนราชวก สามเสน ก็
 เป็นศาลเจ้าเมืองคน เรียกตามเสียงไหหล่าว่า ตัยบัวแดงเหนียง
 (แต่จัว จัยบัวเซียบือ) และถ้าท่านจะมองลงไปใ้ในแม่น้ำบริเวณ
 ศาลเจ้านั้น จะพบเรือข่าชาวไหหล่าเสมอ ฉะนั้นจึงได้มีศาลเจ้า
 ไวสำหรับชาวเรือจะได้ขึ้นไปบูชา เพื่อขอ โชคลาภและความ
 ค้มครองบองกันภัยจากเจ้านแม่
 เจ้าหมาจอน มีเรื่องเล่าว่า ครั้งสมัยราชวงศ์ซ่ง นางเป็น
 ธิดาชายคนหน่งอยู่ทงหวัดเฮงฮัว มีอาชีพในการเดินทะเล
 วันหน่งธิดาชายคนนั้นทอผ้าอยู่ในบ้าน เหนียงอ่อนนอนม้อย
 หลับไป โดยเอาศีรษะพาดเครื่องทอนอน แล้วฝันเห็นพ่อ

และพี่ชายสองคน ซึ่งต่างอยู่ในเรือคนละลำ เรือนั้นถูกพายุใหญ่
 จวนจะล่มลงอยู่แล้ว ในพื้นวังนางพยายามเข้าช่วย โดยเอาปาก
 คาบคว่ำเรือลำที่บิดอยู่ ส่วนมือคว่ำเรือที่มพี่ชายอยู่ข้างละลำ
 แล้วพยายามลากเข้าฝั่ง เผอิญได้ยินเสียงแม่เรียก ก็อำปากขาน
 รับและตกใจตนและคิดว่าความฝันนั้นอาจเป็นจริง ต่อมาสอง
 สามวันก็ ได้ข่าวว่า เรือที่บิดาและพี่ชายไปช่วย ถูกพายุใหญ่
 ลำที่บิดาอยู่ล่มอับปางลง แต่พี่ชายมีคนช่วยไว้ได้ นางจึงรู้ว่า
 ผู้ที่ช่วยพณ ก็คือนางนั่นเอง แต่เช่นเพราะไปอำปากขานตอบ
 มารดา จึงช่วยบิดาไว้ไม่ได้ ต่อมาเมื่อนางตายไปแล้ว ก็ไป
 เกิดเป็นเจ้าทะเล มีทหารรับใช้ คือ เซยหสมถ กับ ขุนพองหง
 พวกเดินทะเลเล่นบ่ถอมมาก เวลาจะออกทะเลหรือผู้มหากกรใน
 แม่น้ำและทะเลสาบ มักเอเชงเจ้ารูปทูลบูชาเจ้าแม่ ห่อถุง
 แต่งเล็ก ๆ ห้อยไว้ที่เรือในท่อนสมการ หรือห้อยไว้ตรงท่มีรูป
 หรือเป็นทบูชาเจ้าแม่ ถ้าเกิดพายุบ่แถมก็ต้องเซ่นไหว้กันใหญ่
 ดั่งนี้ แล.

คำอธิบายเรื่องระเบียงและกลาตไม้

๓. คำอธิบายเรื่องระเบียง

ท่านคงจะเคยพูดหรือ ได้ยินเขาพูดกันว่า ไปดู ระเบียง ละคร
ละคร นั้น ท่านเคยดู ระเบียง ท่านคงไม่เคยดู และท่านก็คงนึกว่า
ระเบียง ก็คือ ละคร นั้นเอง แต่ในการ เล่น ของ หลวง มี ระเบียง อยู่
อย่างหนึ่ง ซึ่ง มา จะ เป็น การ เล่น ระเบียง ที่ กุ๊ก บั ละคร นั้น เอง

ระเบียง ที่ เป็น การ เล่น ของ หลวง นั้น เป็น การ เล่น อย่าง หนึ่ง
ใน ๕ อย่าง คือ (๑) ระเบียง (๒) โมง ลุ่ม (๓) กลาต ไม้
(๔) แท่ง วิสัย และ (๕) ตะ อ้วน เหวง กวาว ซึ่ง เล่น ใน งาน พระ
ราช พิศ ไส กนต์ หรือ ใน งาน สัม โภช ช่าง แผลก เป็น คน การ เล่น
ระเบียง มี ผู้ เล่น หลาย คน แต่ จะ ดำ เนิน มา เป็น กษัตริ ย รอย อดิ เต พ ระ
นกร จะ ไป ชำ วย ไส กนต์ ไตร ถ ไม้ ทราบ ที่ เขา ไกร ลา ศ กษัตริ ย เหา
น มอ หนง กอ กน ศร อ กม อ หนง ถอ ลล กศร ท่าน จะ ดู เกร อง
แต่ ง ตัว พรอ ม ท เคน ศร และ ลล กศร ได้ ที่ ใน พ พ ช ภา กษา ส ตา ณ แห่ง ชา ต
เวลา เล่น ไป เป็น พวก ๆ ถ ร้อง กัน ไป พรอ ม ๆ กัน อย่าง เอ ตอ ง เป็น
บท ร้อง ซึ่ง จน ดน แทบ ทุก บท ไป ว่า โอ ละ พ้อ เพราะ ฉะนั้น การ เล่น
ระเบียง บาง ทง จะ เรียก ว่า โอ ละ พ้อ ด้วย อ ก ชอ น ึ่ง จน ร้อง ไป
บท ทง กย กษา ขา ง หนึ่ง ทำ ทำ มา แล้ว เอา ลล กศร ต่ ท กน ศร เหน จะ

เป็นการให้จงหวะ แล้วก็จะมีการครอง ๓ โยเกว เรียกว่าฆ้อง
 ระเบียง เสียหนหนึ่ง แล้วก็เปลี่ยนขารำใหม่ในทำนองเดียวกัน
 เรื่อยๆ ไป ถ้าท่านฟังบทร้องแล้ว ก็พอจะเดาได้ว่า ในข้อ
 ความทรงนนั้นเอง แสดงว่ากษัตริย์เหล่านั้น พากันออกจากเมือง
 ไปไกลลาศ เพราะเหตุความบอก และคงไปคู้งานโสกันต์หรือ
 ละครอย่างนั้น เวลาไปก็ร้องรำทำเพลงเปลี่ยนทำเป็นชายมาฆา
 และขวามาช่วยออกขง แล้วก็ไปเจอนัยว่าเป็นพระกาล แล้วมี
 พาหนะเป็นนกยูง ซึ่งกณกนจะเป็นพระขันทกุมาร เพราะพระ
 กาลแก่นกนเสก ไม่ใช่ขนกยูง แต่อย่างไรก็ตาม พระกาล
 ขวางหน้าไว้ไม่ให้พวกกษัตริย์เดินต่อไป เมื่อห้ามไม่ฟัง ซ้ำจะยัง
 เอาพระกาล พระกาลจงสเปให้สลบ เมื่อพอใจแล้วก็เอนสាប់ให้
 พนพวกกษัตริย์กลับไปบ้านเมือง

๒. คำอธิบายเรื่องกุลาต้นไม้

ก่อนที่จะอธิบายถึงการเล่นกุลาต้นไม้ น่าจะทำความเข้าใจกัน
 เสียก่อนว่า กุลาเป็นชาติอะไร คำว่า "ชาติกุลา" ตามที่เข้าใจ
 กันเป็นสามัญคดีเหมือนจะหมายถึงพวกคองสี หรือพวกไทย
 ไทยใหญ่ ที่เรียกกันว่า "เงี้ยว" แต่กุลาต้นไม้ในพงศาวดารไทยคองสีหรือ
 ไทยใหญ่ เพราะไม่ปรากฏว่า การเล่นชนิดนี้มอยู่ในสองชาติที่
 กล่าวนี้ ถ้าจะพิจารณาเครื่องแต่งตัวของผู้เล่น ซึ่งสวมเทริดเป็น
 ชะฎา และแต่งตัวคล้ายเทวดา ก็น่าจะเข้าใจว่า กุลา นั้นคือแขก
 แขกที่มาจากประเทศอินเดีย นั้น ชาวพม่ารำเรียกว่า "พวกกุ"

หล้าคำ” และเรียกพวกฝรั่งและแขกทางตะวันตกของอินเดียน่าว่า “กุหล่าขาว” และเชื่อว่ากุลา คำนี้ มาจากคำว่า “กุล” ในภาษาบาลีแปลว่า “พวกฝั่งโน้น” แต่อย่างไรก็ดี ชาวไทยทางเหนือก็ยังใช้เรียกฝรั่งว่า “กุหล่าขาว” และเรียกแขกว่า “กุหล่าดำ” ส่วนในภาษาไทยเราแต่เดิมน่าจะเรียกแขกทั้งหมดว่า “แขกเทศ” เรียกแขกสีดำ เช่น พวกหมิ่นว่า “แขกกุหล่า” หมายความว่าชาติหมิ่น การเล่นกลศาสตร์ไม่จึงน่าจะสันนิษฐานว่ามาจากหมิ่น ถ้าว่าตามประวัติศาสตร์ ก็มีหลักฐานอยู่หลายประการ ที่แสดงให้เห็นว่าการพบและวิทยาการต่างๆ ครองโบราณที่อยู่ในประเทศอินโดจีนมีไทย พม่า มอญ และเขมร เป็นต้น ที่ได้รับมาจากอินเดียเป็นอันมากนั้น ตามปกติก็ผ่านมาจากชาติหมิ่นก่อน เพราะฉะนั้น จึงน่าจะถือว่า การเล่นกลศาสตร์ไม่เป็นของชาวหมิ่น หรือมีฉะนั้น ก็ชนชาวอินเดียทางภาคใต้

แต่ที่หมิ่นเป็นชาติอะไร บางท่านจะนึกถึงคำว่า “โจหมิ่นหนีชาติ” ก็อาจนึกได้ว่า ชาติหมิ่นหมิ่นใจดุร้ายกระหน่นหรือ แท้จริง หมิ่นเป็นชาติหมิ่นความเจริญมานานแล้วมีคนเดินตรงข้ามกับเกาะลังกา มีเมืองใหญ่ คือ มัทราส เป็นต้น เพราะฉะนั้น หมิ่นกับลังกา จึงได้มีถาวรบรรดาพันกันเสมอ บางที่หมิ่นได้ช่วยชนะลังกา จนเป็นเหตุให้ชาวลังกาถือว่าหมิ่นเป็นชาติดุร้าย เพราะเป็นศัตรูกับตน คำว่า “หมิ่น” จึงหมายความว่าดุร้าย สืบมาครั้นเมื่อเราได้รับศิลปพุทธศาสนามาจากลังกา เราก็อพาเอา

คำว่า "ทมึฬ" ที่พวกสภากาถิว คุร่าย นั้น เขามาด้วย และ
เราก็อพยพเห็นว่าคุร่ายตามไปด้วย แต่ว่าทุกวันนี้เราเรียกแขก
ทมึฬกันว่าแขกกลิ้งก็ คือพวกชายฉวมัน ๆ ไป อย่างเดียวกับในท
อนแขกเรียกกัน

บัดนี้จะได้พูดถึงการเล่นกุลาตีไม้ ๆ นั้น เขามีผู้แต่งตัว
สวมเทริดอย่างเทวดา ร่ายรำล้อยหน้าล้อยตาออกท่าทางเป็นตลก
ชวนให้คนดูขบขันไปด้วยในตัว ในเมื่อมีกรับหรือไม้สองมือ
เดินแล้วเกาะเป็นจังหวะไปด้วย แบ่งกันเป็นพวก ๆ พวกละ ๔
คน ในเวลารำมีการร้องกลาตีไม้ไปด้วย มีเนื้อร้องดังนี้

สัถ์ ดานภาพเลิศลา

แดนไตร

สัท อัครมอบให้

ชิงแจ้ง

ฤท ธาเชษฐาญไชย

เหตุใด นาท้อ

เดช พระศุภเปกเกล้า

ไพร่ฟ้าอยู่เย็น

ร้องไปแต่ต้นจนจนแล้วกลับต้นใหม่

วนเวียนอยู่แทน

การเล่นชนิดนี้มีแต่ในงานของหลวงที่เป็นงานชั้นสูง เช่น งาน

โสกันต์ ซึ่งมีการเล่นแยกออกได้เป็น ๕ อย่างคือ

๑. ระเบ็ง
๒. โมงกล่ม
๓. กุลาตีไม้
๔. แถง
- วีสัย, และ
๕. กะอัวแถงควาย

ผู้เล่นเหล่านี้มักใช้พวกโจนซงเป็นผู้เคาะคนรำเป็นอยู่แล้วเล่น.

ร้องรำทำเพลง

ข้าพเจ้าเคยกินแกงต้มยำ แต่ไม่เคยแกงเอง รู้ว่าเข้าใจ
ตะไคร้ ใบมะกรูด ส้มมะนาว น้ำปลา และน้ำพริกเผา รืออย่าง
นั้นเป็นรูจากสังเกต จากเขาบอกหรือจากตำราทำกับข้าว ถ้าข้าพเจ้า
ลองแกงตามทฤษฎี คงกินไม่อร่อยแน่ สู้แกงของแม่ครัวที่ผสม
แกงไม่ได้ เพราะเคยแกงบ่อย ๆ จนชำนาญ ข้าพเจ้ารู้จักแกงแต่
ไม่เคยแกง จึงเป็นรูตำราหรือรู่ทางทฤษฎีอย่างเดียว แม่ครัวไม่
ต้องรูตำรา แต่แกงได้ดี จึงเป็นรูควมชำนาญ หรือรู่ทางปฏิบัติ
อย่างเดียว ข้าพเจ้ารู่ทางทฤษฎีและปฏิบัติ คือรู่ทางตำราและมผ
มือทำด้วยความชำนาญก็ควรรู้อย่างเดียว ถ้าข้าพเจ้ารูแต่ถนัด
สามารถใช้ปัญญาปรุงให้ดีขึ้นได้ แต่ไม่ทงหลักของแกงต้มยำ
ก็หมายความว่าข้าพเจ้าได้ทำความก้าวหน้าให้แก่แกงชนิดนั้น ถ้าจะรูให้
แตกฉานข้าพเจ้าต้องรู่ความรู้ของข้าพเจ้า ต้องเห็นแก่ความรู้
ไม่ยอมทำให้ความรู้เสียหาย เพราะเห็นแก่ประโยชน์ของอัน
กายเดียว ดังตัวอย่าง ช่างชุบชาวอิหร่านคนหนึ่ง รับชุบกรอบรูป
ของอัครราชทูตอเมริกาประจำเมืองหลวงประเทศอิหร่าน ท่าน
อัครราชทูตเห็นช่างชายอิหร่านทำการชุบอย่างพิถีพิถัน จึง
ปรารภว่า "ทำประณีตถึงอย่างนี้ จะไม่เห็นราคาเท่าจ้างไปหรือ"

ชายข้างซุบตอบว่า "ผมไม่ได้ทำเพื่อเห็นแก่薪金อย่างเดียว ผม
ทำเพื่อเห็นแก่วิชาความรู้ของผมด้วย" นี่แสดงว่า ชายข้างซุบ
ชาวอเมริกันเป็นเสรีใ้วิชาของตนด้วย ไม่ยอมทำสวท ๆ ให้วิชา
ความรู้เสียหาย อย่างความรู้ที่มีอยู่จนแตกฉานยิ่งขึ้น

มีนายคัตคิปากอชบุพทหนึ่งว่า "คนเดี่ยวหัวหาย สองคน
เพื่อนตาย สามคนพากันมาได้" หมายความว่าอะไร ท่านก็ทราบค
อยู่แล้ว ว่าถึงวิชาความรู้ ก็เป็นอย่างไรกัน ถ้าต้องการแตกฉาน
เราต้องเลิกเปลี่ยนความรู้กัน เพราะคนเดี่ยวร ให้คิดออกแตกฉาน
ข้อนี้ไม่ได้ ต้องพึ่งวิชาความรู้ของคนอื่นเป็นแนวทางมาก่อน
บ้าง แล้วรู้จักใช้ปัญญาเลือกเฟ้นเอาแต่ที่ดีที่สุดมาใช้เป็นประโยชน์
ของเรา ในประเทศที่เจริญเขามักมีสมาคมสำหรับแลกเปลี่ยน
ความรู้กันเป็นคณะเพราะวิชา และเปิดโอกาสเชิญผู้มีความรู้มา
แสดงปาฐกถา หรือแต่งเรื่อง ที่เกี่ยวกับวิชาอื่น ๆ ลงพิมพ์เป็นเล่ม
หนังสือ สำหรับเป็นแนวทางให้คิดและแลกเปลี่ยนความรู้กัน
แต่ฝรั่งนั้นมอยู่สองพวก จะคงขอเสนอว่า นักเรียนพวกหนึ่งและ
ครูพวกหนึ่ง ยี่นักเรียนนั้น คือผู้รู้ในทางปฏิบัติ เรียนได้มา
อย่างใด ก็ทำไปอย่างนั้น การทวงวิชาเกิดแต่พวกนี้เพราะถ้าให้
วิชาที่เรียนได้มาแก่ใครไปหากัน ตัวก็อดเป็นพวกคนมีฝีมืออย่าง
เดียว พวกครูนั้น วิชาเขามากจนออกหลายสถาน ก็อยู่ในทาง
ทฤษฎีด้วย และมอบปัญญาที่จะเลือกเฟ้นใช้ วิชาที่คิดตามแบบแผน
จัดเข้าในพวกนี้แตกฉานทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ถ้าจะเปรียบ

ในวิชาหนังสือ พวกแรกเหมือนเขียนหนังสืองาม พวก
ที่สองเปรียบเหมือนกวางที่แดงกลอนดี แต่เขียนหนังสือไม่งาม

ได้เขียนข้อความข้างต้นมาถึงหน้ากระดาษ ยังไม่เคยเรื่อง
ร้องรำทำเพลงที่คงเป็นหัวข้อชวนใจ ก็เพราะต้องการจะบอกให้

ทราบเสียก่อน ว่าข้าพเจ้าไม่มีความรู้ เรื่องร้องรำทำเพลงทั้งใน
ทางทฤษฎีและทางปฏิบัติสักคนเดียว ที่เขียนขึ้นออกก็เป็นอย่าง

“นกจาบเบนน” เพราะเรื่องที่เขียน จะเข้าไปปนอยู่ในเรื่องร้องรำ
ทำเพลง ซึ่งพวกครูในวิชาหนังสือเขียน (ปฏิสนธิกลองกล) แทนที่จะ

แนะนำพเจ้าจะขอเขียนเป็นอย่างพวกนักเรขาคณิตบ้าง เพราะไม่มี
ผลไม่ถายมือในวิชาหนังสือ ขอสมัครเขียนเป็นอย่างพวกทาสี คือ

อย่างที่ไม่มีความรู้อะไรในเรื่องร้องรำทำเพลง เมื่อไม่มีความรู้ใน
เรื่องที่เขียนไปเขียนเรื่องของคนไม่รู้จักจดเข้าในพวกบ้าหรือพวก

อะไรก็แล้วแต่จะเรียกเถิด ข้าพเจ้าเคยเขียนเรื่องของคนไม่มีความรู้
มาครึ่งหนึ่ง เป็นเพราะไม่รู้ จึงกล้าเขียนเรื่องความรู้ที่คนไม่รู็ เคียว

นรู้ ขนบอย่างงูๆ ปลาๆ แต่เสียดมาเสียแล้ว จึงเขียนได้แต่ที่
ไม่ใช่ความรู้ ถ้าท่านต้องการหาความรู้ ในเรื่องร้องรำทำเพลงจาก

หนังสือที่เขียนนทานจะไม่ได้อะไรเป็นความรู้เลย
อนที่จริง ร้องรำทำเพลง ข้าพเจ้าก็เป็นอยู่บ้างทั้งสามอย่าง

ร้องกแบบ แต่ไม่ใช่ขบร้อง รำและทำเพลงกแบบ เป็นมาตั้งแต่
เด็ก เป็นแล้วก็เด็ก กลับเป็นไม่เป็นอีก ยังจำได้คลับคล้าย

คลับคล้ายรำของข้าพเจ้าครึ่งเมื่อเด็ก ผู้ใหญ่ชอบดและพอใจ

จถือว่าเป็นศิลปะอย่างกลายๆ เห็นจะได้ แต่กับเพลงนั้นไม่สุด
 หน้อย ลางที่ถูกห้ามไม่ให้ทำ มันหมวกหุเต็มทเพราะไม่มีศิลปะ
 อะไรเป็นศิลปะและอะไรไม่เป็นศิลปะ ว่าจะเพราะตัวเขาพ่อเจ้าก็
 รู้จักมันดี ๆ แต่อาจไม่ตรงกับความเห็นของท่านก็ได้เขาพ่อเจ้ารู้จัก
 ศิลปะ แต่ไม่เคยแยกศิลปะสักทีว่ามีอะไรอยู่ในนั้น เป็นอย่าง
 เดียวกับความรัก ท่านก็ยกย่อง ข้าพเจ้าก็ยกย่อง แต่รักของ
 ข้าพเจ้าก็รักของตัวเองท่านอาจไม่เหมือนกัน เมอข้าพเจ้ารักก็ยังไม่
 เคยแยกความรักสักทีว่ามีอะไรอยู่ในนั้นบ้าง เมอข้าพเจ้าพูด
 วรรัก ข้าพเจ้าก็เข้าใจใจใด ๆ และท่านก็เข้าใจดีเหมือนกัน แต่
 ความรักของข้าพเจ้าและความรักของท่านเมเป็นกันเดียวกัน อาจ
 มราตาไม่เท่ากันก็ได้ ข้าพเจ้าฟังขับร้องฟังเสียงดนตรี ลางที่
 ก็เพราะจับใจจริง ๆ ข้าพเจ้าดีการรำ ลางที่ก็เห็นงามชดช้อย
 เรียงใจข้าพเจ้าขงนัก เพราะร้องรันทนพลงอย่างนั้น ๆ เขาก็ได้
 เหมาะจะจับความรู สักของข้าพเจ้า "เสียงดนตรีก็เพราะ ไม่ใช่
 ที่อยู่ในคณนกระตาม ไม่ใช่อยู่ที่เครื่องดนตรี ไม่ใช่อยู่ที่ทวนคน
 เล่น แต่ว่าอยู่ในหัวใจของคนเล่นและคนฟังต่าง ร สกทราบซง
 ด้วยกัน" นแหละศิลปะตามความเข้าใจของข้าพเจ้า ซงข้าพเจ้า
 ต้องรู สักเอง และเขากันได้กับความรู สักของผู้ว่าผู้แสดง
 อันการร้องรำทำเพลงนั้น หมายถึงการร้องอย่างหนึ่ง รำ
 อย่างหนึ่ง ทาบฟาทยอย่างหนึ่ง เข้าใจว่าสังเหล่าน เดิมทีอาจเกิด
 ขึ้น ๑
 ขนปลายสะแผนกแล้วจึงมาติดต่อกันขึ้นกันในภายหลัง รวม

ทเคยวกคกกา สงอนทจะพงพงใด คมอยถมไป สทพจจะแก้ไข
 ไปตามกรณนเมมากสุดพรรณนา หากว่าเปลี่ยนแปลงไปด้วย
 ความรู้สึก เข้าใจวมแต่จะดจนหรือแปลก ทำให้คนสนใจ
 ขออภัยโทษ พุดเพื่อเจอบน เออมะพร้าวหัวมาขายส่วน
 เอวี กมด้วยประการณน.

เรื่องกินโต๊ะจีน

เมื่อเที่ยงโต๊ะกินเป็นอย่างกินโต๊ะจีน เข้านั่งโต๊ะ กินเดิน
โต๊ะยกลุกไม่เป็นงาน ๆ มาให้กินก่อน กินแล้ว มีอาหารจาน
เล็ก ๆ กินเข้าจานเล็ก ๆ นหมด กถึงอาหารจานใหญ่ เริ่มตั้น
ด้วยหูปลาถตามและอื่น ๆ เรอเยเป็นลำดับไป สุกท้ายกิน
กับปลาเค็ม ไข่เค็ม แลวกินของหวาน หมดกินเท่านั้น
เมื่อกินโต๊ะจีนทีใด เป็นถิ่นเจ้าลูกไม้ก่อนทุกครั้ง มุง
แต่จะกินกันอย่างสนุก ไม่ได้นึกสททว่าทวไม่จึงต้องกินลุกไม้
ก่อน แลวกินอาหารจานเล็กก่อนลงมอกินอาหารจานใหญ่ ทำไม
เมอนึกในทแรกก็ไมเข้าใจ ต่อมาไปกินโต๊ะอย่างนหลายหน
คราวใดไปกินถ้เมาถคน มายังไมพรมกั้น เรากยังไมนั่งโต๊ะ
ต้องรอคอยถ้ก่อน เมอคอยกมกข จมเดินโต๊ะยกลุกไม้ใส่
จานมาต้งให้กิน หยบชนลุกไม้เข้ปาก ไมได้นึกถึงอะไรหมด
นอกจากจะกินเท่านั้น มาคิดงานใดเมอเวลาว่างกลับบ้านแล้ว
ว่าลุกไม้เนี้ คงต้องการให้ขบเคี้ยวเล่นในเวลาคุยกั้ก่อนลงมือ
รับประทาน ต้มาถเพราะคอยนานกว่าจะตงมอกินกนกทว กิน
เจ้าลุกไม้อย่างเกะกะไปก่อน ตักวาคอยกั้ใส่แขวน เมอคิด
เห็นอย่างน ก็เลื่อนไปคตถึงอาหารจานเล็ก นเห็นจะเป็นกับ
เกลือมหลักรมะม้ง แต่ไมเห็นขกมานอนโต๊ะสทก เมอเขานั่ง

โต๊ะแล้วจึงยกมาให้กิน หรือเราจะไม่รู้เรื่องของเขา แจ็กเลีย
 ฉันทใช้เอาไปให้คอเมอนังโต๊ะแล้ว เลขลิตไปถึงเรื่องท
 ประเทศเอสกไม่อาหาร งานเล็ก งานใหญ่ไปให้กิน ทโต๊ะรอดเดี่ยว
 กเห็นจะเนองมาจากเรานังโต๊ะคนเดียว เขากวางให้กินทีเดียว
 เหมือนกัน เราจึงเห็นเบนวาตองกินลูกไม้ก่อน ทำให้ใจคอก
 ขนออีกอย่างหนึ่ง ว่าธรรมเนียมประเพณีตองขมย้อมมเหตุผล
 ครอบกายหลังสังเวตลอมเกลตอนทไป จึงทำให้เห็นแปตก เห็น
 เป็นเหลวไหลไม่มีเหตุผล

ข้าพเจ้าเคยได้รับเชิญไปกินโต๊ะกับเพื่อนจน เขาบอกไม
 กัดเชิญ ว่าตงมอเวลา ๑๗ น. ไปตรงตามนัด เห็นแขกที่รับ
 เชิญหย่อยกันเข้ามาในห้องตองทีละคน สองคน จนแน่นเต็ม
 ห้อง เวลาตวง ๑๘ น. ก็เสว ล้วง ๑๙ น. ก็แล้ว ๒๐ น. ก็
 แล้ว ยังไม่เห็น ก็เสว สักที จนแล้ว ๒๐ น. เศษ จึงได้เริ่ม
 ลงมอกันโต๊ะ หัวเกือบแย กินเสร็จ แขกรับเชิญต่างกลับ ไม่มี
 ไกรลาใคร เห็นแปตกอยู่ นั่งไว้คราวหลังได้รับเชิญอก ก็กิน
 ข้าวรองท้องไปบ้าง เพราะกิดัว ๑๗ น. จะเป็น ๒๐ น. เศษอก
 เรอากเป็นตงกาดไว้ เมอสังเกตุพร้อมทงซกถามด้วย ก็ได้
 ความว่า ธรรมเนียมจนเขาคุยกันก่อนกิน คุยแล้วกันแล้ว ก็
 หมดเรอากลับได้ จะมาตงมันคุยอะไรกันอก มเหตุผลก
 เหมือนกัน เมากันแล้ว อมกันแล้ว ถึงคุยกันตอไปก็ไม่เป็น
 ประโยชน์ เวลาคุยกันก็ตออมอะไรเขาคุย เขาจึงเคียวกันเล็ก

ไม่อย่างเราก็นหมาก เคี้ยวแล้วติดกันเหลือด้วย ฝัดของมกกับ
 แก่ลม กับแก่ลมเห็นจะเป็นเจ้าอาหารจานเล็กนั่นเอง
 จนกินเหล้าของมกกับแก่ลม เพราะกินเหล้าแท้ ๆ ทั่วไป
 มกกับแก่ลมกลัวคอกลมกับหน้าเหลี่ยมมากหนอย จะกินกันคราวละ
 มากอย่างต้มไม่ค่อยได้ จึงต้องกินแบบจับ จีบทีหนึ่ง ก็เอา
 ตะเกียบกับกับแก่ลมตามเข้าไป กินเหล้าอย่างนี้ไม่ประดังมา
 เป็นเพื่อนมาได้ เราจึงไม่ค่อยพบจนเมาเหล้าเต็มยศอย่างฝรั่ง
 คอหว่าทมท่องร้องข้างถนนขอบจนไม่ได้สติ หรือมีจะนั้นต้องทุบ
 เขาเองหรือตีเมียจนหัวร้างข้างแตก (ยกเว้นคนสมัยใหม่บางคน
 ทลว่าเอาวัฒนธรรมจากฝรั่งมาทั้งหมด) ฝรั่งในเมืองหนาวจึงกิน
 เหล้าเย็นใส่น้ำโซดาเย็น ดื่มได้หลายมาก ๆ จนอยู่เมืองร้อน
 ข้างร้อน จึงกินเหล้าที่ออกไปตั้งไฟให้อุ่นร้อนเสื่อก่อน จนกับ
 ฝรั่งไม่ใช้ตรงกันข้ามเพียงเท่านั้น แม่แต่อาหารนอกก็ผลกัน จน
 กินร้อนเพราะมันเหม็นแฉาว แต่ฝรั่งกินเย็น ต่างอย่างต้องแซ่
 นแซ่งไวให้เย็นเฉียบ ถ้าเป็นอาหารเนื้อปลา เอาचनाแซ่งไว
 ให้เย็น กินเข้าไปคำเดียว ต้องหวานกลืนขมกลืน กลืนจะเสียบ
 กิริยา จิวไตงนทุกวั้นแต่ใจไหนกว่าคนเป็นฝรั่งเท่าไรไม่สำเร็จ
 เรื่องกินเหล้า เขวากันคนเดียวไม่สนุก แน่นอน ตบมือ
 ข้างเดียวมันไม่ดัง เมาคคนเดียวมันก็ไม่ใช้กินเหล้ากัน เพราะจะ
 เอะอะมะเทิ่ง รักจนถึงกอดคอกัน หรือจะยกคนข่มทานกัน
 อย่างไม่ ก็อยู่กับกินเหล้า จะหาเรื่องโกธรกันง่าย ตักง่าย ชอบ

“ไม่ต้องวัดว่าคนกินแทนจะแทนไม้ได้มากครั้ง ถ้าถึงแล้ว “มด
เลียตา” หรืออะไรในตำนาน เห็นทำไม้ดี เปลี่ยนคนกินแทน
อีกก็คนก็ได้ มคนรับอาสากินแทนถมไป นเป็นเรื่องไม่ยอมทง
ประเพณีว่ากินโต๊ะต้องมกับเหล้า

เวลานั่งกินโต๊ะ ชรวมเนยมน ถ้าจะให้ถูกต้องเป็น
เกียรติยศต้องไม่อดคหวมก แต่ต้องถอดเสื้อ ตรงกันข้ามกับ
ฝรั่ง ฝรั่งอยู่เมืองหนาว เรื่องถอดเสื้อไม่ต้องพูด แม่แต่อาบนา
ถ้า ๗ วันอาบหนนงกเป็นพิเศษแล้ว เขาว่าสางทบหนงอาบหน
หนนงกม ถ้าสงสัยโปรดถามผู้ที่เขาเคยมาแล้วถมถมไป เห็น
จะไม่มใครนำเอามาใช้ในเมืองเรา เพราะสังแวดล้อมไม่เหมือน
กัน

หมวกทไมอดนนั้น ไม่ใช่แต่ในเวลากินโต๊ะ ถ้าท่านอยู่
ในบ้าน มีแขกคนใหญ่คนโตมาหา ท่านต้องจัดแจงสวมหมวก
ออกมารับ มีฉะนเป็นตุ๊กแขก ไม่ให้เกียรติยศแก่แขก
หมวกในทน หมายถึงหมวกฉะนตรอบอย่างหมวกแขก หรือ
หมวกตมบ หมวกทสยหรือหมวกอย่างอื่นต้องถอด ท่านคง
เห็นรูปผู้พพาอักษรฤษ เวลานงบตตงกเงาสวมวกหรือชองฉม
นก็จะเป็นอยงฉนใส่หมวกถอวาเป็นเกียรติยศ เรื่องกเห็นจะ
เป็นเพราะอากาศหนาวกรรมง เขาเล่าว่าผู้พพาอักษรฤษทมา
รับราชการอยู่ในอินเดียต้องเลิกสวมวก เพราะมันร้อนทนไม่ไหว
เรื่องตองสวมหมวกน มแปลกออกอย่างหนง คือผูกตึงแหม่ม

เขาไม่สัดต้องสวมหมวก ถ้าไม่สวมหมวกก็ห้ามไม่ให้เขา
 มีผู้เล่าให้ฟังว่า ถ้าไม่ได้สวมหมวก ก็ใช้ผ้าเช็ดหน้าคลุมศีรษะ
 ผูกให้แน่นอย่างหมวก ก็พอผ่อนผันให้เขาไปได้ เพราะฉะฉิน
 จะไม่เห็นแปลกอยู่แต่ธรรมเนียมของจีน ตกไม่ยลศีลธรรมเลย
 อาหารของจนทเป็นเมอมังสะ ต้องสับเป็นชิ้น ๆ เสยก่อน
 นึ่งเคียงกับเรื่องไซหีบด้วยตะเกียบ พุดถึงเรื่องตะเกียบ ทำ
 ให้นักไปตังจนกันหอยตะพงตองโดยไม่ต้องแกะเปลือกเสยก่อน
 ไซตะเกียบกับหอยจนมาถึงตัว เอาพริกคัหอยทงปลายให้
 เปลือกแตก ลากเนื้อหอยตคตะเกียบบอออกมาเป็นยวง แต่
 จะตคเปลือกกันหอยอยู่ พ้นเปลือกหอยคัขบแตกไปให้ไกลตัว
 เสวกันเนื้อหอยตตะเกียบ คุณเนื้อให้หลุดออกจากเปลือก พ้น
 เปลือกกันหอยไปเสย ก็เป็นอันสำเร็จ ลองทำตามคั้งที่ทำได้
 ถามว่าแกะเปลือกให้เหลือแต่เนื้อเสยก่อน ไม่ดีกว่าคัพ้นเปลือก
 ตอกหรือ เขาตอบว่าทำอย่างนั้นกินไม่อร่อย ได้คิด ว่าพวก
 เราลองคณเอามือขุบมะเขือกับพริกกระดานให้มะเขือแตก แล้ว
 บอออกมาจมน้ำพริก เคยถามว่า ทำไมไม่หันให้เป็นชิ้นเสยก่อน
 ใ้รับตอบว่ากินไม่อร่อย แกลงหอยขมหอยจับแฉงแต่เนื้อหอย
 ว่าไม่อร่อย สู้แกลงทั้งเปลือกไม่ได้ เขาจะเป็นรูโวทางหัว
 สำหรับคุดจับคักว่า ว่าอร่อยจนอกมาก ปุ่เค็มก็เช่นเดียวกัน
 ต้องเอาเข้าปากขบยา ๆ ให้เนอมนอกมา แล้วคณเปลือกเสย
 ว่าจจะอร่อย ผรงกันอาหารไม่หันมาก่อน ผรงมาคัตมาหันกัน

บนโต๊ะในเวลาสั้น ๆ จนมากน้อยจนเป็นลักษณะปาเลอเน แต่ฝรั่ง
 คงตอบว่าเห็นเป็นชน ๆ มาแล้วก็ไม่อวย ไม่ค่อยมีโอกาสใช้มีด
 อย่างเดียวกับของเรา ไม่มีโอกาสเขามือ ทูบกับกระดานให้มันเข
 แดก หรือไม่มีโอกาสได้ตัดหอยดั่งจับ ๆ ก็คิดไปคิดมากเข้า
 ภายหลังที่วาระยธรรมน้อยแควหนั่ง จะเป็นพวกตาแมวเหลืองผิว
 ขาวหรือผิวอะไร ก็ผิดกันอยู่ทศหนั่งเท่านั้น ได้ผิวหนั่ง
 นิดเดียวก็เป็นเนื้อสีแดงเหมือนกันหมด มีสีเลวี่ ฝรั่งเศสอังกฤษ
 กินอาหารเนื้อเอามาตัดปลาย เอาช่อมุ้งถอ ในมือซ้ายทิ่มชนเนื้อ
 เข้าปากพลา ส่วนฝรั่งอเมริกันคงคิดเป็นชนเล็ก ๆ เสียก่อน
 แล้วเอาช่อมถอด้วยมือขวา ทิ่มอาหารเข้าปาก ฝรั่งเศสอังกฤษว่า
 ทำอย่างฝรั่งอเมริกันเป็นตะกละ ไม่ค่อยคิดถอยกันเป็นคำ ๆ
 อย่างผิด ฝรั่งอเมริกันว่า ทำอย่างฝรั่งเศสอังกฤษเป็นตะกละ ไม่ทัน
 คิดเสียให้เสร็จเรียบร้อย พอดคิดได้ชนกักกันทีเดียว จนवासจน
 ไม่ได้ ต้องตัดมาให้เรียบร้อยก่อน ไม่ใช่เอามาตัดกันกับบนโต๊ะ
 อย่างปาเลอเน ซอบกถ นกถึง carve เนื้อ นกถึงรูปยักยฝรั่งกิน
 เนื้ออย่างในรอนหนนแยกขากยักย แล้วนกกักไปถิงชาวเอสคโม
 ชงมผลตาให้พวง วลาหยบเนื้อทงขาสั่งให้ออกคนหนนทปาก ให้
 คนนเอปากคบไว้ แล้วผลงจับขานเนื้อตงออกมาพอให้เนื้อ
 หลุดตัดปากคนน ทำตงนวมบนใหญ่ขรตยศแบกที่มารบประทาน
 ฮม ! ซอบกถอยู่ !

เวลาสั้น ๆ ธรรมเนยมนจนตงทว:สยงกันให้ตงจับ ๆ ๗

เป็นนางแกงต้องซดให้ตั้งไฮก ๆ เป็นเครื่องเสด็จว่าอาหารที่
 เสียกันอร่อยมาก เป็นให้เกียรติยศแก่ผู้เสด็จ กินอ้อม "ทรง
 ถาวร" อนุญาตให้ท่านรอเสด็จว่ากินเสียเอ้อเรื่อ หมายความว่า
 อร่อยมากกินเสียจนรอ กินโต๊ะฝรั่งถ้าทำอย่างนั้นเป็นโดนแถม
 ทำดาเบ็งแม่ แปลกอยู่น้อย ท่านรอแล้วไม่เคยเห็นล้างปาก
 ทำกะพุงแกมบุ่มเข้าบุ่มออกเสียงครอก ๆ แล้ววันปัฐลงกะโถน
 เคยเห็นแต่อกอย่างหนึ่ง ซึ่งเขาไม่ใช่กะโถน

เวลากินยังไม่เสร็จ ถ้าต้องการเสด็จออ ท่านต้องเอา
 ตะเกียบกับช้อนอาหารให้แก่ผู้หนึ่งข้างท่าน เป็นอย่าง serve ถ้า
 จะให้อารอระอบยงาน ตามธรรมเนียมเก่าของจีน ท่านต้องกับ
 ใสปากให้คนเดียว (เพียงเอาช้อนแบบที่กำลังกินอยู่ ตักอาหาร
 ให้แก่ผู้ที่อยู่ข้าง ๆ - นาน ๆ เห็นทีหนึ่ง) ถ้าท่านมีฐานะจำเป็นต้อง
 อ้อมก่อน ให้วางตะเกียบพาดบนปากชามเปล่า เจ้าภาพเห็น
 จะหยิบตะเกียบออกวางข้างล่าง และพูดว่า "ฮ้อหนึ" เป็นอัน
 เราลุกไปได้ ถ้าเป็นกันเอง ต้องการอ้อมก่อน เราลุกขึ้นและพูด
 ว่า "นงควี่ ๆ เจยชะ" แล้วไปได้

ผู้หญิงสุภาพไม่ไปกินโต๊ะร่วมกับผู้ชาย ถ้าไปกินโต๊ะร่วม
 อยู่ด้วย ถือกันว่า "ไม่สุจริต" เราไม่ร่เรื่อง ตูตสบายใจดี

เวลากินโต๊ะจวนเสร็จ มีผ้าชุบน้ำร้อนมาให้เช็ด เคยกัน
 มาแล้ว รุจถมนิด เพราะมีราคาผืนละ ๕ สติงค์ ปรอบางหลัง
 ๑๐ สติงค์ กินโต๊ะไม่มเช็ดหน้าด้วยผ้าเช็ด ก็ไม่ครบถ้วน

กระแวนกันโต๊ะ ฝรั่งเห็นหน้าด้วยผ้าเปียก ๆ แปลก เวลา
 ไม่เห็นแปลก เพราะผ้าขาวมาเปียกแรกก็เคยใช้ ฝรั่ง (ถูกผิด
 อยู่กับฝรั่ง) ผ้าเปียกสำหรับเช็ดหน้านั้น ถ้าใช้ฝนเดียวกัน
 และช้อนในอ่างเดียวกันก็งต เป็นแสดงความสนิทสนมเสมอ
 เป็นพี่น้องกัน น่าชบอ่างเดียวกัน โดนเข้าบ้างก็ไม่รู้ แนนเดียว
 ถ้าเลี้ยงโต๊ะกันมากคน กงซาอ่างกันบ้าง

ลืมเล่าเรื่องสวมหมวกของอินเป็นใหม่กัวยศอีก นิตหนึ่ง
 เป็นเรื่องโตมาจากหนังสือฝรั่ง ดังนี้

สถานที่ : ห้องกินข้าว

เวลา : ๕

ฝรั่ง : "Ah Sam! What foh you puttee on that
 piccee cap come waitee table? That no b'long
 ploph: no b'long polite"

Boy : "O! that b'long numbah one plopah,
 numbah one polite. S'pose you see Mister 'S
 boy, he hab got cap all same same."

นอกฟ้าป่าหิมพาน

ในภาษาอังกฤษ มีคำอยู่คำหนึ่ง คือ Imagination จะขอ
แปลว่า การคิดคะเน โลกเราเจริญก้าวหน้าด้วยศิลปวิทยาจน
ได้ ก็ด้วยการคิดคะเน ถ้าไม่ใช่การคิดคะเนกันมาก่อน ปันน
เราก็ยังเหาะไม่ได้ เพราะไม่มีเครื่องบิน แต่กว้างมนุษย์จะคิด
เครื่องบินขึ้นได้สำเร็จ ก็ต้องมีการคิดคะเนถึงเรื่องที่จะบินมาแล้ว
นานาน จนเกิดมีนายพันทันทักสาวถึงสำเภายนต์ล่องลอยไปใน
อากาศ หรือวิเศษไปกว่านกคอบเหาะได้เอง ไม่ต้องใช้เครื่อง
ช่วยเหาะ แต่กระนั้นยังยกการเหาะได้เองนี้ ให้แก่พวกมฤตข
มีเทวดา พญายาตร คนธรรพ์ และยักษ์ เป็นต้น ส่วนมนุษย์ถ้า
จะเหาะได้ ก็ต้องเป็นมมมนุษย์มฤตขชนพิเศษ นักเขียนเรื่อง
การคิดคะเนอีก เรื่องเหาะได้นั้นก็ถือกันว่าเหลวไหลจนได้ชื่อ
ว่าเป็นเรื่องนยาย เท็จจริงเป็นเรื่องการคิดคะเนของมมมนุษย์รุ่น
เก่าทสณดงการปั้นนั่นเอง สมัยโน้นความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ยัง
มีน้อย การคิดคะเนก็ต้องเินไปตามส่วนของความรู้ ในสมัย
โน้น จนกว่าความรู้จะเจริญกว้างขวางจนต่อมา การคิดคะเน
จึงจะเจริญตาม ในที่สุดก็เหาะได้จริง ๆ เพราะฉะนั้นเหตุ
แห่งความรู้ความเจริญจึงอยู่ที่การคิดคะเน ถ้าไม่มีมาก่อน ความ

รู้ความเชื่อกันเกิดขึ้นไม่ได้ การคิดคะแนนต้องอาศัยสื่อบทักกัน
 มาเป็นชน ๆ เรื่องเหล่านี้ไว้ในนัยนัยแทนก็เป็นความรู้อย่าง
 เหมือนกันเพราะเป็นเรื่องการคิดคะแนนของคนโบราณ ซึ่งเราใน
 สมัยนี้ยังใช้การคิดคะแนนสื่อบทักมาเหมือนกัน ต่างแต่ของเรา
 เป็นการคิดคะแนนที่เลื่อนขนานมาเท่านั้น

เรื่องนอกพาทห่มพานซึ่งจะเล่าต่อไป ก็เป็นเรื่องการคิด
 คะแนนส่วนหนึ่งของคนโบราณ ที่พยายามจะให้เข้าใจถึงภูมิประ
 เทศของโลกบางตอน ความรู้เรื่องโลกในสมัยนั้นไม่กว้างขวาง
 เหมือนในสมัยนี้ เพราะยังสำรวจไปได้ไม่ตลอด โลกตอน
 ไตที่ยังไปไม่ถึงก็ลองใช้การคิดคะแนนเอาไว้ที่ ลักษณะอย่างนั้นย่อม
 มีทั่วไปไม่ว่าชาติใด ต่างกันเพียงหยาบหรือประณีตเท่านั้น ความ
 รู้เรื่องโลกในสมัยก่อน เรียกในภาษาอังกฤษว่า Cosmology
 ซึ่งเป็นความรู้ขั้นแรกของภูมิศาสตร์อย่างเดียวกับโหราศาสตร์ ซึ่ง
 ฝรั่งถือว่าเป็นความรู้ขั้นแรกของดาราศาสตร์ ความรู้เรื่อง Cos-
 mology ของเราได้มาจากอินเดีย เรียกว่าไตรภูมิโลกสถฐาน
 อันเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์ไตรภูมิโลกวินิจฉัย ไตรภูมิในทน
 หมายถึงภูมิสาม ได้แก่สวรรค์ โลกมนุษย์ และนรก ฉะนั้น
 ในภาษาไทย มีอยู่สองสำนวน คือ ไตรภูมิพระร่วง และไตร
 ภูมิโลกวินิจฉัย เรื่องหลังนี้ได้ชำระและรวบรวมขึ้นในรัชกาล
 ที่ ๑ เป็นหนังสือขนาดใหญ่ถึง ๒๕ เล่มสมุดไทย เคยพิมพ์
 ตอนต้นมาแล้วเล่มหนึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ในงานพระราชทาน

เพลิงพระศัพพะพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์

ในท้น จะไม่เพียรเล่าเรียน ไตรภูมิวิมลชัยให้ถวิล และ
จะไม่เปรียบเทียบกบکمกรของพราหมณ์ ซึ่งมีข้อความแตกต่าง
กันอย่างมาก เพราะถ้าทำอย่างนั้น ก็จะเป็นเรื่องยาวเกินสมควร
แก่ที่จะลงไว้ในหนังสือเล่มนี้จึงขอเริ่มกัน โดยให้ท่านคิดคะเน
สมมติเอาถลางกระต๊ากที่อ่านอยู่นี้ เป็นเขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็น
ที่อยู่ของพระอินทร์อันเป็นเขาใหญ่ เข้าใจว่าเราเรียกมาแต่ก่อน
ว่าพาหลวง แล้วให้ท่านนึกวาดเส้นเป็นวงกลมล้อมเขาพระสุเมรุ
นี้เป็น ๗ รอบ มรรษะรอบแรกห่างจากเขาพระสุเมรุตามสมควร
แล้ว ถัดระยะระหว่างรอบที่หนึ่งกับรอบที่ สอง ให้แคบเข้าครึ่งตัว
ทำดังนี้เรื่อยเป็นลำดับไป จนถึงระยะรอบที่หกกับรอบที่เจ็ด เกือบ
ใกล้ชิดกัน วงที่รอบอยู่ ๗ รอบนี้ ได้แก่ภูเขา ๗ ชั้นที่ล้อม
รอบเขาพระสุเมรุ เรียกกันว่า เขาสังคตบริภณัมหรือแบกนั๊ โดย
ลำดับจากเขาพระสุเมรุ คือ ยุคนธร (เพี้ยนเป็นยุคนัธรและยุคน
ธรกัม) อสนัธร กรวัก สุทัสส์ เนมินธร วันตล และอัศักรรณ
คุณสมบัติของเขาทั้งเจ็ดนั้นต่าง ๆ กัน ซึ่งในکمกรอธิบายไว้
อย่างวิจิตรพิสดาร แต่จะยกไว้ ในช่องว่างระหว่างเขาทั้งเจ็ดเป็น
ทะเล เรียกว่าสหนัศรมมี ๗ ชั้น สันต่าง ๆ กันตามทิศ และ
“ในสาครลึกกว้างทางวัด แม่ธะขวิ้งแวงทางมยุรี ก็จมลงถึง
พื้นแผ่นดินดาล อันนานนัสุขมละเอิบค้ออน จึงช้อสีท้แดงอัน
ใสสาร ประกอบหมุ่มจลาภุมภาพาล คชสารเงือกป่ตาและ

นาคินทร์ ผู้ใดขโมยแท่งทองคำ
 ก็มรดกเป็นเหยื่อแกสตรีน
 แลนมาพรยากรุขยงเดิมเป็น
 กว่าจะไปถึงถนอวามทอง” ที่
 พรยากรุขต้องบนขามสกันตร
 เพราะมรดกอยู่บนคันทมพล
 คือดางงว ทนเงาแห่งทองของเขาพระสุเมรุ เขาพระสุเมรุนั้น
 ตอนยอดเป็นสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งเป็นภัสถ์ของพระอินทร์
 เหนือขึ้นไปมีสวรรค์อีกหลายชั้น แลถึงพรหมโลก ท้องของ
 พรหมทั้งหลายมีหลายชั้นด้วยกัน พรหมในชั้นหมายถึงพรหม
 ทางพุทธศาสนา ซึ่งผิดกันกับพรหมของพราหมณ์ เขาพระ
 สุเมรุมีสี่แท่ง จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เหมทร ซึ่งเราเรียกว่า
 ภูเขาทอง ที่ต้นเขาพระสุเมรุ มีเขาตรีภุม เป็นเขาสามยอด
 ร่องรับเขาพระสุเมรุอีก เป็นที่นอนของคัมภีร์เอาไว้ เขาตรีภุม
 นี้เราเรียกว่า ผาสามเส้า ได้เขาพระสุเมรุเป็นนรก บนเขา
 ยุคนธรเป็นภัสถ์ของพระอาทิตย์พระจันทร์ พระอาทิตย์พระ
 จันทร์ส่องโลกอยู่ในระดับเดียวกับยอดเขายุคนธร เมื่อ “พระ
 สมุทอมบุสมาส ขามครแนวปาพนาสนนท พระเหลียวดูอสุรา
 ไม่มาทัน พระสุริยนลัษเฬยมยุคนธร” ก็แปลว่าลับดวงมด
 ลง แลตามรอบเขายุคนธรแบ่งออกเป็นสี่ทิศ แต่ละทิศเป็น
 ท้องของท้าวโลกบาล ท้าวโลกบาลของพุทธกับของพราหมณ์
 ผิดกันบ้างองค์

เมื่อมาถึงเรื่องเขาพระสุเมรุและเขาสัตตปรภันท์โดยย่อมา

แล้ว ก็ถึงตอนตลเขาอศักรวิณช้อออกมา คือดัดเขาทั้ง ๓ ออก

ปลาชนิดใหญ่มหิมา แต่คิมิงคิลใหญ่กว่า เพราะกิลนเอาปลาคิม
ไค (คิม+คิละ=ผู้กิลน) แต่คิมิงคิลยังถูกคิมิงคิล หรือ
คิมิงคิลกิลกิลนได้อีกต่อหนึ่ง

ในบิลสาคร ทิศเหนือ มีทวีปรูปสี่เหลี่ยมเป็นสี่เหลี่ยม ซอ
อุดรกรู ในขรสาคร ทิศตะวันออก มีทวีปรูปสี่เหลี่ยมเป็นวงกลม
อย่างมะนาวตัด ซอบุพวิเทท ในผลึกสาคร ทิศตะวันตก มีทวีปรูป
สี่เหลี่ยมเป็นดวงจันทร์ แรม ๘ ค่ำ ซออมรโคยาน ในนิตสาคร
ทิศใต้ มีทวีปรูปสี่เหลี่ยมเป็นเรือกวายน หรืออีกนัยหนึ่งว่า
รูปไข่ ซอชมพทวปอนเป็นที่อยู่ของมนุษย์พวกเรา ส่วนทวีปอื่น
กมมนุษย์อยู่เหมือนกัน แต่รูปถนนบนไปตามลักษณะรูปสี่
เหลี่ยมของทวีป คือ คนในอุดรกรูทวีป มีหน้าสี่เหลี่ยม คนในบุพ
วิเทททวีปมีรูปหน้ากลม คนในอมรโคยานทวีป มีรูปหน้าเป็น
พระจันทร์แรม และคนชมพทวป มีรูปหน้าเป็นรูปไข่ นอก
จากมหาทวีปทั้งสี่ ยังมีทวีปใหญ่น้อยรองลงมาอีกตั้งสองพันทวีป

ทางทิศเหนือของชมพูทวีปมีเขาไกรลาส (ของพราหมณ์
รวมอยู่กับเขาพระสุเมรุและอยู่ในชมพูทวีป) มีสี่บรรดาวสะอาด
จึงได้ชื่อว่า รัฐาทร แปลว่าเขางั้น เราเรียกว่า ผาผอก ใน
คอนเหนือของชมพูทวีปเอง เป็นเขตต์เดิมของป่าหิมพาน
ซึ่งประดับด้วยยอดเขามีกาหนดได้ ๘๔,๐๐๐ ยอด และเป็นป่า
ดงใหญ่ปกคลุมรณรนด้วยรุกขชาติและต้นชาติ วิชิตรด้วยมหานท
ทั้ง ๕ และมหาศรธอนรณรมยทั้ง ๗ มชอกคือ สวระอินดาต มุณเภา

สระ รกกาตสระ ฉัททันตสระ คุณาตสระ มัททากันตสระ และ
คัทปปปาตสระ (ชื่อสระเหล่านี้ในกัมภีร์ต่าง ๆ มีบางชื่อผิดกัน)
นอกจากนี้ยังมีสระต่าง ๆ อย่างวิจิตรพิสดารมาพิศวง เป็นที่อยู่ของ

“สินชพตลปแผ่น	สิงโตกินเลนและมังกร
ราชสีห์คุ่มหงอน	แก้วกฤษณะและฉัททันต์
นรสิงห์และสิงค่าง	อักษะชวากังและกุ่มภักดิ์
ยักษ์มารชาอุฎถกรรจ์	ทงคินธรรพวีเรนทร
นักสิทธิ์วิทยา	กอกทาณบุตร
กัณรินและกัณร	ราพีชร้อนร่า
ห่านหงษ์หลังเกษม	อยู่ห้องเหมยสุทา
พระฤาษชบา	หาบผลาเลียบเนิน”

และยังมีอื่น ๆ อีกมาก เช่นต้นนารผล ซึ่งบางทีเรียกเพชฌาเป็น
คำปิ้งกว่า มักกลผล เพราะออกผลเป็นรูปนารังคางมหรือขย้อยเป็น
ระย้า พวกเพชฌาธรเหาะมาปลิดเอาไปชม “พวกนักสิทธิ์
ฤทธาน้อย เอาไม้สอยเสียงอึ่ง” และเกิดทะเลาะวิวาทกันเสมอ
ผลไม้ไม่พอลงเจ็ดวันก็เน่า (ถ้าต้องการทราบว่ามีป่าหิมพานมี
สัตว์อะไรอีกบ้าง ก็ควรดูในสมุดภาพสัตว์หิมพาน มีอยู่ในหอ
สมุดแห่งชาติ)

บรรดามหาสระทั้งเจ็ดในป่าหิมพาน มีชื่อนชอฤาษาคือ
สระอินดาต สระนัมภูเขาวัดล้อมอยู่ห้าชั้น คือ เขาสุทัศน์กูฏ
แล้วล้วนไปด้วยทองทั้งแท่ง ยอดงาตงปากกา เงามชะงอก

เปิดปกรัษระให้มรณ เขาจิตรกฤษเภาเรียกว่าผาถาย แล่วล่วน
 ไปด้วยแก้วสัตตพิชรัตนมณเฑาะว์ เชนงเขมถาเป็นภออาศัยของพญา
 สวรรณหงษ์เวคัลลอมคัวยปรีวาร ๕๐,๐๐๐ ตัว เขาภากฤษเภา เภา
 เรียกว่าผาถาย แล่วล่วนไปด้วยแก้วนลมนมณเฑาะว์ มสัตงคอกกือเยุชัน
 เขาคันชมาทนต์ เภาเรียกว่าผาหอม ทวนเรื่องอร่ามไปด้วยแสง
 มณเฑาะว์ “ประตักคัวยพุกฤษทรวงสุคนธชาติสัปประการม” กือ
 รากหอมไค้แก้กะถ้ำพัก แก่นหอมไค้แก้แก่นจันทน์ กะพ
 หอมไค้แก้ไม้สน เปลือกหอมไค้แก้สมนลระเว้ง สะเก็ดหอม
 ไค้แก้ไม้ขวิด ขางหอมไค้แก้ถายาน ใบหอมไค้แก้ถัมเสน
 ดอกหอมไค้แก้ดอกบุนนาค ผลหอมไค้แก้ลูกจันทน์ แลเส
 สรรพหอม

ถ้างวงนคัวยเดือนมคั เขาคันชมาทนต์เห็นปรากฏรุ่งเรือง
 มกรูวนาคังวาลานเพตง เชนงเขมถาเงอมชะงอก เรียกว่านันทมคั
 เป็นภอซึ่งพระบั้งเจกพฤษทงหลายไปรคมาประทัก แลสมถาสามถา
 กือ สวรรณคฤหา มณคฤหา แลระชัญคฤหา เขาคฤหา กือ เขาไกร
 ลาสทลิตพระอิศวร

ขอปสรขอในคาคมก้ามเส้ท้า กอบคัวย “บันไค้ทองประ
 คัวยแก้วมณเฑาะว์ มษะคานสีลาแก้วรองข้างไค้” รอบเกลียง
 เพียงงาม” แลสมบณท้ชาระสัสรงแห่งเทพอัสสรกัลยาทาทนง
 สำหรับเทพบุตรทาทนง สำหรับยักษ์ราชทาทนง สำหรับวิคยาชร
 ทาทนง นานในสระนันท “ไค้หนักหนาเห็นเงาปลา แลไค้หนา

นั้นใสงามดังแก้วผลึกกัน และมธุระเหวเหวค มีทางน้ำไหล
ออกปากช่องเป็นรูปปากราชสีห์ ช้าง ม้า และโค อยู่สี่ทิศของ
สระ น้ำที่ไหลออกจากปากสระเหล่านี้ เกิดเป็นแม่น้ำหลาย
สาย ไหลวนพันไปโดยรอบของสระเวียนไปเบื้องขวากระทำประ
ทัษณีสถาวรสามรอบแล้ว จึงแตกแยกออกซากัน ไหลหลั่ง
ลงไปยังที่ต่าง ๆ กลางคอก

(๑) ด้านตะวันออกของสระ ไหลออกจากปากราชสีห์ผ่าน
แดนตะวันออกของป่าหิมพาน ชงมราชสีห์อยู่มาก แล้วไป
ลงทะเล (ของพรหมณ์เป็นปากม้า)

(๒) ด้านใต้ของสระ ไหลออกจากปากโค ซึ่งในหนังสือ
มูลบทบรรพกิจกล่าวไว้ "ว่าพระมหา วารันใช้ใหญ่โต ไหล
มาแต่ในคอโค แต่ไปใหญ่โต มหาธารน้ำไหล" (ของพรหมณ์
เป็นปากนกยูง) เมื่อน้ำแม่คงคา มีชื่อต่างกันเป็นระยะ ๆ
ตอนต้นไหลเขามาตามซอกเขา เรียกว่า อจินนคงคา แล้วกระ
ทบหัน น้ำกระดอนโจนขึ้นในอากาศสูงได้ ๖๐ โยชน์ ตอนนั้น
เรียกอากาศคงคาหรือสุวรรณคงคา ผ่านไปบนสวรรค์ได้ ๓๐๐
โยชน์ ถ้าฤดูมรสุม น้ำในอากาศคงคาตกหล่นพัด ตกลงมาเป็น
ฝน ถ้าฤดูกลมพัดแต่อ่อน ๆ ก็ตกลงมาเป็นน้ำค้าง ถ้าขณะตกลง
มา กระทบความหนาวเบอบน ก็กลายเป็นลูกเห็บ เมฆาน
เมื่อไหลไปบนสวรรค์แล้ว ก็ตกลงยังแผ่นดินโดยแรง เขาะ
ดินเกิดเป็นสระใหญ่ เรียกว่า ดิยังคคันชโบกขรณ แล้วไหล

ต้นขอบสระอย่างเขียว เกิดเป็นระลอกกระดกซัด จึงได้เรียก
 ซอว่าหลกกงคา ถึงตอนนั้น ไหลซอซอกลงใต้ดิน จึงเรียกว่า
 อุมงคกงคา แล้วไปไหลซึมเหนือแผ่นดิน ไหลกระทบตวั
 ฉานบรรพต ซึ่งเป็นขามียอดรูปตม่อห่านวก้างออก นาคอน
 นกแยกเป็นห้าสาย เรียกว่าบั้งจวมห่านที ไต่เก้ กงคา ขมุน
 อัจรวดี สรรภู และมหี ไหลผ่านไปใ้แดนมนุษย์อยู่จนถึง
 ทะเล (ดูไตรภูมิพระร่วง หน้า ๒๑๑ ซึ่งมีข้อความบางแห่ง
 ผิดกัน)

(๓) ด้านตะวันตกของสระ ไหลออกจากรากไม้ นำเป็นสี
 เขียว ผ่านแดนอันเป็นที่อยู่ของม้าสินธุไฟต์แก่แม่น้ำสินธุ (ของ
 พรหมณ์เป็นปากโค)

(๔) ด้านเหนือของสระ ไหลออกจากรากข้าง นำเป็น
 สีเหลือง ผ่านแดนอันเป็นที่อยู่ของข้าง
 เมื่อได้พรรณนาว่าด้วยแดนทิพย์ หรือ fairyland ของ
 ไทยมาเพียงเท่านี้ ก็ท่านจะอ่านกลอนต่อไปนอกสักระยะ จะ
 รู้สึกว่ามีความเข้าใจในข้อความที่กล่าวตขม

“ม่านนวมอ้วนทองทา งามใดไม่ผิดนยน์ตาพิ
 เส้นไหมม้วนเขียนแนบเนียนต์ สันผม่อแล้วนคางเดี่ยว
 เจาบักเป็นป่าพนาเวศ ขอบเขตคเชาคถุ่มชะอุมเขียว
 รุกขชาติคาคไม้สับัดเร็ว พริงเพียวดอกคคกระกะดาง
 บุกเป็นมยุราตงราร้อน พายพอนอยู่บนยอดเขาหลวง

แต่หางกางปีกเป็นห่มพวง ษณีน่องเหยงเหยงไม้ชะม้อยตา

ปักเป็นห่มพาดระหง่างาม อร่ามรูปพระสุเมรุภูษา

วนนัตถพิศกันเป็นหล่นมา กักรวักอิสันธยุคนธร

อากาศกิงกาชลาสินธุ์ มุจลินท์หัวแถวแนวสลอน

ไกรลาสสะอาดเอี่ยมอรชร ฝูงกัณนรคนขรรพัวทยา

ดงเล่นน้ำคำต่นอโนคาต ไสสอาดเยือกเย็นเห็นชอบผา

หม่อมกักรล่อแก้วเพรวพรายดา ทศนารำฤกษ์ถึงวันทอง”

“เมรุมาศหิมเวศสังขร อีสันธยุกันทรภาควมหนัก

ไกรลาสวันนัตถพิศกัน อัสกัรณจักรระวาฬคร

ซึ่งเป็นขุนไศสในโลก อุกหน่งโอมสมุทไศสร

สัทนัทรสรภวาร ประกอบมัสตวรรษานา

ข้างนาคตามณนากนาคราช เจอกงูราหูกาจตัวกลั

กมภัตตมังกเหรา เพียนหม่อมศยาโถมาวาพ”

เรื่องนอกฟ้าป่าห่มพาด มีพรรณนาไว้ในคัมภีร์ไตรภูมิ

โลกวิณัจฉัยโคตพิศดาร ถ้าต้องการจะดูให้ตลอด ภูมิฉบับตัว

เขียนอยุ่ที่หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งจะอ่านดูได้ตามสบายใจ เรื่อง

ษณีนตน ขออย่าสมว่าบนเรื่องกิตติคุณของกนโบราณ ซึ่งบางที

“We think our father's fools, so wise we grow;
Our wiser sons no doubt will think us so.” -Pope.

(พวกเราคิดบิดาเรางอน เราเป็นกณมีปัญญาจะหาไหน

บุตรของเราคงดีจริงยังชนไป จิตต์ใจเขาคงคิดเหมือนบิดา)

(พระนิพนธ์กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา)

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สิริวิพันธุ์ เจ้าของและผู้อำนวยการ
โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๔๘๔